

Maiju Remes

TÄHTIPEITON MATKA NEPALIIN JA TAKAISIN

Suomen eteläaasialaisten kokemuksia äitiyspakkauksesta ja
perhe-elämän rakentamisesta Suomessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaaliantropologian pro gradu – tutkielma

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Maiju Remes: Tähtipeiton matka Nepaliin ja takaisin – Suomen eteläaasialaisten kokemuksia äitiyspakkauksesta ja perhe-elämän rakentamisesta Suomessa

Pro gradu- tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Ohjaaja: Susanne Dahlgren

Huhtikuu 2023

Tämän etnografian tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia Suomessa asuvilla eteläaasialaisilla on äitiyspakkauksesta ja perhe-elämän rakentamisesta Suomessa. Suomalainen ylpeydenaihe äitiyspakkaus on edelleen melko vähän tutkittu etenkin etnisten vähemmistöjen näkökulmasta. Tutkielma on toteutettu yhteistyössä Tanja Vahtikarin johtaman ja Koneen Säätiön rahoittaman Äitiyspakkaus tunne-esineenä -tutkimushankkeen kanssa.

Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostavat aiempi tutkimus äitiyspakkauksen historiasta, sisällöstä ja merkityksestä sekä vanhemmuudesta, perheestä ja terveydestä eteläaasialaisessa kontekstissa. Tutkimusaineisto rakentui viiden Nepalista, Intiasta tai Bangladeshista 4–13 vuotta sitten Suomeen muuttaneen äidin etnografisista haastatteluista sekä viiden viikon kenttätöjaksosta Nepalissa syksyllä 2022. Aineiston etnografinen analyysi jakautuu kolmeen luokkaan: äitiyspakkaukokemukset, tavat ja traditiot sekä vanhempien jaksaminen. Muistot äitiyspakkauksesta ja lempituotteista sekä syyt sen ottamiseen tuovat esiin naisten pakkaukselle antaman merkityksen. Tavat ja traditiot -luokassa kuvataan sitä, miten perheissä on neuvoteltu erilaisten ohjeiden ja tapojen välillä syömisestä ja nukkumisesta, sairaudesta ja terveydestä sekä pahasta silmästä. Viimeisessä luokassa kuvataan vanhempien tunnetta yksin jäämisestä ja yksin pärjäämisestä vanhempana sekä tukiverkoston puutetta ja isovanhempien merkitystä jaksamiselle.

Tutkielmassa ilmenee, että äitiyspakkaus on lisännyt naisten kuuluvuuden ja osallisuuden tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan. Äitiyspakkaus nähtiin esimerkiksi valtion antamana vastalahjana verojen maksusta ja samanlaisten vaatteiden näkeminen leikkipuistoissa muiden lasten päällä on tuonut yhdenvertaisuuden tunnetta. Tavoista ja traditioista käytiin perheissä paljon neuvottelua – esimerkiksi syömiseen saatiin monenlaisia ristiriitaisia ohjeita Suomesta ja kotimaasta. Tutkielmassa havaittiin, että äitien kokemukset perhe-elämästä ovat vahvasti sidoksissa perhemallin nopeaan muutokseen laajennetusta perheestä ydinperheeseen Suomeen muuton myötä. Tämä nosti esiin myös ristiriidan, että perheiden rakentaessa modernia ydinperhemallia he kuitenkin kaipaavat laajennetun perheen tukea. Vanhemmat kokivat jäävänsä perhearjessaan yksin kaivaten tukea ja apua, mitä ei koettu olevan riittävästi tarjolla.

Avainsanat: äitiyspakkaus, äitiys, vanhemmuus, Etelä-Aasia, perhe, maahanmuuttajaperhe, perhemalli, perhe-elämä, sosiaaliantropologia, Nepal

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Tutkimuskysymyksenä	4
1.2 Tutkielman rajaukset ja oma positio	5
1.3 Tutkielman rakenne	7
2 Äitiyspakkaus	9
2.1 Äitiyspakkauksen historiaa	9
2.2 Äitiyspakkauksen merkitys	10
2.3 Äitiyspakkauksen sisältö	11
3 Vanhemmuus, perhe ja terveys	13
3.1 Sukulaisuus, vanhemmuus ja äitiys aiemmassa tutkimuksessa	13
3.2 Eteläaasialainen perhemalli	17
3.3 Keskiluokan muuttoliike Etelä-Aasiasta länsimaihin	21
3.4 Eteläaasialainen terveystietäminen	24
4 Etnografia	27
4.1 Etnografia menetelmänä	27
4.2 Kenttänä Suomen eteläaasialaiset ja Nepal	28
4.3 Etnografinen haastatteluaineisto	29
4.4 Katmandu ja Pokhara, modernia kaupunkielämää	33
4.5 Kohti syrjäistä maaseutua	36
4.6 Tutkimusetiikka	41
4.7 Analyysin kuvaus	42
5 Analyysi	44
5.1 Äitiyspakkaukokemukset	45
5.1.1 Äitiyspakkauksen valinta ja muistot avaamisesta:	45

<i>"Raha ei ole mitään verrattuna äitiyspakkaukseen"</i>	45
5.1.2 Äitiyspakkaus sänkynä, tähtipeitto ja toppahaalari	49
5.2 Tavat ja traditiot	54
5.2.1 Syöminen ja nukkuminen – kylmä ruoka, maitopullo ja itsenäiset suomalaislapset	54
5.2.2 Sairaus ja terveys	58
5.2.3 Paha silmä	62
5.3 Vanhempien jaksaminen: "Elämäni vaikeimmalla hetkellä toivoin, että äitini olisi ollut vierelläni"	66
6 Johtopäätökset	70
7 Lähteet	73
Kirjalliset lähteet	73
Digitaaliset lähteet	76
Kuvat	79
8 Liitteet	80
Suostumuslomake	80
Haastattelurunko	82

1 Johdanto

Priyanka kertoi äitiyspakkauksen tähtipeitosta eloisasti elehtien ja hymyillen. Tähtipeitto oli ollut käytössä muun muassa rattaiden päällä kylmällä säällä. Se oli lähtenyt Nepalin reissulle mukaan ja ”jopa tuotu takaisin”, jota Priyanka painotti puhuessaan. (Ote kenttäpäiväkirjasta, elo-syyskuu 2022)

Kuva 1 © Veikko Somerpuro

Tähtipeiton matka Nepaliin ja takaisin on tutkielma äitiyspakkaukokemuk-
sista ja perhe-elämän rakentamisesta Etelä-Aasian diasporassa Suomessa. Otsikko kuvaa haas-
tattelemanin nepalilaisen Priyankan kokemusta äitiyspakkauksesta, jonka ehdoton suosikki-
tuote pehmeä tähtikuvioinen torkkupeitto on ollut. Samalla se viittaa omaan matkaani tätä
tutkielmaa tehdessäni, kun matkustin pienen lapseni kanssa Nepaliin sukuloimaan ja kerää-
mään aineistoa pyrkimyksenäni ymmärtää taustaa, joka on läsnä, kun Etelä-Aasiasta muutta-
nut pariskunta perustaa perheen Suomessa.

Äitiyspakkaus on suomalainen ylpeydenaihe, jota on jaettu jo vuodesta 1937 alkaen. Pakkaus
ja sen tuotevalikoima ja kuosit kuvastavat vahvasti suomalaisuutta ja suomalaista näkemystä
vauvanhoidosta. Äitiyspakkauksista on tutkittu melko vähän ja etenkin vähemmistöryhmien ko-
kemukset puuttuvat aiemmista tutkimuksista täysin. Tässä tutkielmassa äitiyspakkaus toimii
ennen kaikkea väylänä ja keskustelun avaajana kokemuksiin vanhemmuuden rakentamisesta
Suomessa. Etelä-Aasiasta Suomeen muuttaneet perheet neuvottelevat arjen käytännöistä ja
luovat uutta, modernia perhemallia. Tutkielmani aineisto koostuu viiden Nepalista, Intiasta ja
Bangladeshista Suomeen muuttaneen naisen haastattelusta ja reilun kuukauden kenttätö-
jaksosta Nepalissa.

Etelä-Aasiaan kuuluu kahdeksan keskenään hyvinkin erilaista valtiota: Afganistan, Bangladesh,
Bhutan, Intia, Malediivit, Nepal, Pakistan ja Sri Lanka. Eniten yhteiskunnallisia ja kulttuurisia
yhteneväisyyksiä näistä maista on Intialla ja Nepalilla. (Gurung 2015, 26.) Hindulaisuus on In-
tian ja Nepalin yleisin uskonto (yli 80%), joskin myös Bhutanissa, Sri Lankassa, Bangladeshissa
ja Pakistanissa on hinduvähemmistöjä (World Population Review). Hindulaisuus on vuositu-
hansien ajan vaikuttanut alueella, vaikka Etelä-Aasiassa on paljon muitakin uskontoja, joiden
välillä vaikutteet ovat siirtyneet. Eteläaasialaisista käytetään myös sanaa *desi* (sanskritin sana

desh, maa, kotimaa). Kaikki eteläaasialaiset eivät kuitenkaan samaistu vahvasti pohjoisintialaiseen desi-sanaan (Venkatraman 6.10.2021), minkä vuoksi puhun tässä tutkielmassa neutraalimmin eteläaasialaisista siitäkkin huolimatta, että Etelä-Aasia kattaa enemmän valtioita, kuin omassa tutkielmassani on mukana.

Haastattelemani ryhmä naisia on muuttanut Suomeen opiskelun tai miehensä opiskelun tai työn perässä. Vuonna 2021 Suomessa asui Tilastokeskuksen mukaan noin 18 000 Intiassa, Nepalissa tai Bangladeshissa syntynyttä ihmistä. Etelä-Aasiassa ulkomaille siirtotöihin lähteminen on huomattavan yleistä. Esimerkiksi Nepalin bruttokansantuotteesta yli neljäsosa muodostuu ulkomailla asuvien siirtotyöläisten rahalähetyksistä. Valtaosa siirtotyöläisistä on matalapalkka-aloilla olevia miehiä, joiden perhe jää Nepaliin elämään rahalähetyksen turvin. Korkeakoulutetut nepalilaiset sen sijaan muuttavat ulkomaille usein perheensä kanssa ja hyvin harva palaa takaisin. Kirkon ulkomaanavun koordinaattori Binaya Acharya kertoo ystäviensä kuvailleen ulkomaille muuttoa ”kuin vankilaksi”, josta ei voi palata kotimaahan. Syynä tähän ovat työpaikkojen puute Nepalissa ja huomattavasti pienemmät palkat. Acharya mainitsee yhdeksi mahdolliseksi syyksi ulkomaille jäämiseksi myös kulttuuriset velvollisuudet osallistua koko perhepiirin juhlien ja rituaalien kustannuksiin, jolloin pienestä palkasta ei jäisi mitään käteen. (Myöhänen 18.2.2020.) Myös oman aineistoni perheet ovat vahvasti sitoutuneet asumaan Suomessa ja rakentaneet elämänsä tänne. Suomessa perhe-elämästä neuvotellaan kussakin perheessä omanlaisensa sekoitus eteläaasialaisia ja pohjoismaisia käytäntöjä.

1.1 Tutkimuskysymykseni

Tutkimuskysymykseni on, **millaisia kokemuksia Suomessa asuvilla eteläaasialaisilla on äitiyspakkauksesta ja perhe-elämän rakentamisesta Suomessa.** Olen erityisesti kiinnostunut siitä, millaisia merkityksiä äitiyspakkaus ja sen tuotteet saavat näissä perheissä. Äitiyspakkaus sisältöineen on myös yksi oikeana pidetyn suomalaisen vanhemmuuden ohjeistuksen muoto, joten minua kiinnostaa, mikä rooli äitiyspakkauksella on ollut perheiden neuvotteluissa vanhemmuudesta Suomessa. Haluan selvittää, miltä vanhemmuus Suomessa on tuntunut mahdollisesti ristiriitaisten Suomesta ja omilta sukulaisilta tulevien ohjeistusten keskellä. Suomeen muuttaessaan perheet ovat jättäneet taakseen laajennetun perheen perhemallin. Aineistosta

nousi vahvasti esiin kokemus yksin pärjäämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa perhe-elämä nojaa ydinperheen vanhempiin. Tämän havainnon vuoksi tutkin myös vanhempien jakamista ja kokemusta vanhempana olosta Suomessa, ilman laajennetun perheen apua käytännön arjessa.

1.2 Tutkielman rajaukset ja oma positio

Teen graduni yhteistyössä historian dosentti Tanja Vahtikarin johtaman ja Koneen Säätiön rahoittaman tutkimushankkeen kanssa, joka on nimeltään Äitiyspakkaus tunne-esineenä: hyvinvointivaltion sosiomateriaalinen kokemus 1930-luvulta 2000-luvulle. Tampereen yliopistossa meneillään olevassa tutkimushankkeessa äitiyspakkaus nähdään avaimena hyvinvointivaltion tunne- ja kokemushistorian, muistamisen ja materiaalisuuden sekä kuulumisen ja toiseuden kokemusten tutkimukselle. Oma graduni äitiyspakkauksesta eteläaasialaisten siirtolaisten näkökulmasta sopii hyvin täydentämään hanketta. Kuulin hankkeesta Mannerheimin Lastensuojeluliiton juhlaluentosarjan luennolla, jossa Vahtikari oli luennoimassa äitiyspakkauksen historiasta. Graduideani otettiin hankkeessa hyvin vastaan ja olen saanut tutkielmani teon varrella hankkeen tiimiltä kommentteja, ajatuksia ja kannustusta. Hankkeen tiimoilta pääsin myös esittelemään äitiyspakkausta ja omaa tutkimustani kansainväliseen materiaalisuutta käsittelevään seminaariin.

Oma kiinnostukseni äitiyspakkaukseen on alkanut jo hyvin nuorena, kun olen seurannut joka vuosi uusien äitiyspakkausten julkistamisia. Ollessani 12-vuotias, oma äitini sai äitiyspakkauksen, kun pikkuveljeni oli syntymässä. Tapahtuma on jäänyt elävästi mieleeni, sillä äitiyspakkauksen saapuminen konkretisoi silloin tulevan vauvan syntymän koko perheelle ja sitä tutkitiin innokkaasti. Omana raskausaikana äitiyspakkauksen valinta äitiysavustukseksi oli itsensänselvyys. Katsoin tulevan äitiyspakkaukseni julkistusta livelähetyksenä kotisohvalta ja se oli tunteikas hetki, sillä pystyin kuvittelemaan oman vauvani juuri ne kuosit päällään. Tällä hetkellä oman äitiyspakkaukseni sisällöstä iso osa on säästetty ja itse pakkauslaatikko toimii nyt muistolaatikkona, johon olen kerännyt muitakin lapseni muistovaatteita ja askarteluja.

Suomessa asuvien eteläaasialaisten valinta tutkielmani kohderyhmäksi on myös omasta positivistani nouseva luonteva ratkaisu, sillä lapseni isä on nepalilainen, joten etenkin nepalilainen kulttuuri ja tavat ovat tulleet tutuiksi kuluneiden seitsemän vuoden aikana. Tein kandidaattitutkielmani suomalais-eteläaasialaisten perheiden arjen uskonnollisuudesta ja uskonnollisesta kasvatuksesta, joten tämä tutkielma jatkaa luontevasti samankaltaista aihepiiriä. Kandidaattitutkielmani kautta rakensin hyvän pohjatiedon eteläaasialaisista uskonnoista, jotka ovat läheisesti yhteydessä myös lapsen kasvatukseen ja perheeseen liittyviin tapoihin etenkin terveystieteiden, rituaalien ja perhemallin osalta.

Lopulta tutkielmani kohderyhmäksi rajautui nimenomaan eteläaasialaiset naiset, mikä johtui pitkälti siitä, että haastattelukutsuihini vastasi pelkästään naisia. Äitiyspakkaus, *maternity package*, jo sanana viittaa äiteihin, mikä saattoi kiinnittää juuri äitien huomion. Löysin muuttaneen informantin MLL:n ystäväksi maahanmuuttajaäideille-toiminnan kautta, joka on sekain naisille suunnattua toimintaa. Tutkielmani informantit eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, vaikka he jakavatkin samankaltaista kulttuuritaustaa muutettuaan samalta maantieteelliseltä alueelta, jossa muun muassa hindulaisuudella on vahva vaikutuksensa. Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensä, tavoitteenani ei ole luoda mallia siitä, millä tavalla eteläaasialaiset perheet muotoilevat Suomessa perhe-elämänsä käytännöt, vaan tarkastella muuttaneen perheen tarinan kautta, millaista tietä nämä kyseiset perheet ovat kulkeneet kohti nykyisiä käytäntöjään.

Koska termille maahanmuuttaja on muodostunut etenkin viime vuosina ikävä kaiku, olen joutunut pohtimaan paljon sen käyttöä tutkielmassani, sillä on tutkimuseettisesti kestävä tapa huomioida tutkielman tietoa uusintava vaikutus. Siirtolaisuus tai uussuomalaisuus ovat neutraalimpia termejä, joita on alettu käyttää maahanmuutto-sanalla rinnalla. Termistä ei keskusteltu informanttien kanssa, mutta siirtolainen tuntuu itselleni neutraalimmalta vaihtoehdolta, vaikkakin olen käyttänyt tutkielmassani joissain yhteyksissä maahanmuutto-termiäkin. Kaikki informanttini ovat muuttaneet Suomeen opiskelemaan tai perhesyistä. Neljä tutkittavista on asunut Suomessa 10–13 vuotta ja yksi noin neljä vuotta ja lähes kaikki ovat Suomen kansalaisia. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen termipankin mukaan maahanmuuttaja on henkilö,

joka on muuttanut toisesta maasta Suomeen ja sillä tarkoitetaan usein ihmistä, joka on syntynyt ulkomailla. (Thl.fi.) Informanttejani voisi kuvata myös maahanmuuttajataustaisiksi suomalaisiksi. Olen päättänyt käyttämään näitä termejä osittain sekaisin riippuen asiayhteydestä, mutta puhun pääasiassa Suomessa asuvista eteläaasialaisista.

Antropologi Liisa Malkki on luonut käsitteen asioiden kansallinen järjestys Michel Foucault'n luokittelua käsittelevän teoksen pohjalta. Malkki tarkoittaa käsitteellä sitä, että ihmiset luonnostaan ajattelevat maailman olevan jakaantunut selvärajaisiin kansallisuuteen perustuviin ihmisryhmiin, jotka asuvat tietyllä alueella ja joilla on tietty kieli ja kulttuuri. Asioiden kansalliseen järjestykseen kuuluu myös vahva ajatus paikallaan pysymisestä normaalina tilana ja liikkumisesta jonain, jota pitää selittää, sillä identiteettimme perustuu niin vahvasti paikkaan. Ihmiset ovat kuitenkin globaalisti koko ajan liikkeessä. Nykyisin antropologit näkevätkin kulttuurin dynaamisena ja muuttavana. (Malkki & Huttunen 2012, 8–10.) Tämä näkökulma kulttuuriin on tutkielmani kannalta olennaisen tärkeä, sillä pitkään Suomessa asuneiden eteläaasialaisten perheiden kulttuuri on muodostunut jokaisessa perheessä omanlaisekseen riippuen heidän elämäntarinastaan. Etelä-Aasiassa on lukuisia eri kansoja ja kieliryhmiä valtioidenkin sisällä ja vaikka hindulaisuus vaikuttaa alueella vahvasti, jokaisella informantillani on erilainen kulttuuritaustansa, johon vaikuttaa myös yhteiskunnallinen asema kotimaassa.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielmassani on kuusi päälukua. Luvuissa 2 ja 3 käsittelen tutkimusaiheeseeni liittyvää taustoittavaa teoriaa ja aiempaa tutkimusta. Luvussa 2 käyn läpi äitiyspakkauksen konseptina, sen historiaa ja aiempien tutkimusten tuomia havaintoja. Käsittelen aluksi lyhyesti äitiyspakkauksen taustaa, eli miten ja milloin sen jakaminen aloitettiin ja mitkä syyt tähän johtivat. Kerron myös äitiyspakkauksen merkityksestä aiempien tutkimusten mukaan Suomessa ja maailmalla. Esittelen äitiyspakkauksen sisältöä, miten sisältö muodostetaan ja miten se on muuttunut palautteen myötä. Luvussa 3 tarkastelen vanhemmuutta ja äitiyttä aiemmassa tutkimuksessa, eteläaasialaista perhemallia ja keskiluokan muuttoliikettä Etelä-Aasiasta länsimaihin. Luvun lopussa käsittelen eteläaasialaista terveystietoa eli sitä, miten terveystieteen keinoin on tutkittu terveyttä, sairautta ja hyvinvointia Etelä-Aasian kulttuureissa.

Tutkimusmenetelmäni ja aineistostani kerron luvussa 4. Tämä luku alkaa etnografian kuvauksella, josta jatkan kentän kuvaukseen. Seuraavaksi esittelen aineistoni – Suomessa kerätyn etnografisen haastatteluaineistoni ja kenttätyön Nepalissa. Luvun viimeisissä alaluvuissa käsittelen tutkimusetiikkaa ja kuvailen, miten analyysini rakentui.

Viidennessä luvussa sijaitsee itse analyysi, joka muodostuu kolmesta luokasta – äitiyspakkauskokemuksista, tavoista ja traditioista sekä jaksamisesta vanhempana. Olen sijoittanut pohdinnan ja teoriaan viittaavan analyysini tähän lukuun. Kuudennessa eli viimeisessä luvussa vedän langat yhteen eli esittelen tutkielmani johtopäätökset ja pohdin jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Äitiyspakkaus

2.1 Äitiyspakkauksen historiaa

”Äitiysavustuksella osoitetaan, että yhteiskunta katsoo lapsen syntymän omaksi asiakseen eikä vain jotakuta jäsentään kohdanneeksi iloiseksi perhetapahtumaksi.” Näin kirjoittaa Anna-Liisa Lehtimäki artikkelissaan Äitiysavustus vuodelta 1946, kun äitiyspakkaus oli vielä melko uusi asia. Tekstistä huokuu vahva pronatalistinen agenda, eli äitiyspakkaus on ollut osa sodanjälkeistä väestöpolitiikkaa, jolla on pyritty osaltaan nostamaan syntyvyyttä (Meskus 2019). Vaikka suomalainen äitiyspakkaus oli ja on edelleen poikkeuksellinen lapsiperheiden tuen muoto, alkuaikoinaan äitiysavustuksen lanseeraamisesta väännettiin pitkään ja Suomi köyhänä maana tuli monia Euroopan maita jäljessä. (Lehtimäki 1946, 138–147.) Äitiysvakuutuslakeja säädettiin monissa Euroopan maissa jo 1800-luvulla. Teollistumisen myötä naisia ja lapsia oli tehdastyössä, mikä heikensi myös miesten palkkoja eivätkä palkat enää riittäneet perheiden elättämiseksi. Monet naiset joutuivat palaamaan töihin pian lapsen syntymän jälkeen. Äiti- ja lapsikuolleisuus sekä keskenmenojen, ennenaikaisten synnytysten ja kohtukuolemien määrät olivat suuria. (Lehtimäki 1946, 138–147.)

Lopulta vuonna 1937 Suomessakin säädettiin laki äitiysavustuksesta. Avustuksen saamiseksi oli tulorajat, mutta valtaosa naisista sai avustuksen niistä huolimatta. Vuonna 1941 äitiysavustuslakia muokattiin niin, että sen määrässä otettiin huomioon taloudellisessa tilanteessa tapahtuneet muutokset, perheen koko, työttömyys, sairaudet ja asuinpaikka. Avustuksia jaettiin sekä rahana että vaate- ja tarvikepaketteina ja huomattiin, että etenkin tavara-avustuksella oli erityisen myönteinen vaikutus perheiden hyvinvointiin. (Lehtimäki 1946, 138–147.) Idea äitiyspakkauksesta perustuu Mannerheimin Lastensuojeluliiton jo 1920-luvulla lainaamiin kiertokoreihin. Paikallisyhdistyksissä koottiin tarvikekoreja vähävaraisimmille perheille lainattavaksi. Tarvikkeet annettiin huollettuna seuraavalle perheelle ja näin vähistäkin resursseista riitti apua monille. (Hänninen 1965, 232.)

Äitiysavustuksia kehitettäessä äitiyspakkaus nähtiin keskusteluissa parhaana äitiysavustuksen muotona, koska ei uskottu äitien osaavan käyttää rahaa viisaasti lapsen edun mukaisesti. Veroetuksia ehdotettiin 1950-luvulla äitiyspakkauksen tilalle, mutta veroetus olisi vaikuttanut miehen palkkaan ja pelättiin, että raha ei tavoittaisi lainkaan äitiä ja syntyvää lasta. Toisaalta

avustuksen haluttiin kohdistuvan suoraan äidille, sillä ajateltiin, että naiset kykenisivät miehiä paremmin ajattelemaan lapsen parasta rahankäytössä. Äitien pelättiin kuitenkin hankkivan lapsille vääränlaisia varusteita ja sortuvan ihanteiden vastaiseen äitiyteen, jos heillä ei olisi äitiyspakkauksen kaltaista valmista mallia lapsen hoitoon. Tärkeä syy äitiyspakkauksen säilyttämiseksi äitiysavustuksen muotona oli myös se, että se kiinnitti äidit neuvolatoimintaan eli osaksi julkista terveyskontrollia, sillä äitiysavustuksen saamiseksi oli käytävä neuvolassa raskausaikana. (Särkelä 2013, 52.)

2.2 Äitiyspakkauksen merkitys

Äitiyspakkaukseen liittyy monille suomalaisille sekä omia että aiempien sukupolvien jakamia muistoja. Viime aikoina pakkauksesta on tullut myös kansainvälisesti kiinnostava konsepti. Kokonaisia äitiyspakkauksia on alettu myymään ulkomaille ja kaupalliset toimijat ovat kehitelleet omia äitiyspakkauksiaan. Muun muassa Skotlanti ja Irlanti ovat aloittaneet Suomen mallin mukaisesti äitiyspakkausten jakamisen kaikille vauvaperheille. (Haataja & Koskenvuori 2017.)

Äitiyspakkaukselle on annettu Suomessa ja maailmalla monenlaisia merkityksiä. Edelleen monelle perheelle äitiyspakkaus on alkuperäisen ajatuksensa mukaisesti merkittävä taloudellinen apu tilanteessa, jossa uudelle perheenjäsenelle täytyy ostaa huomattava määrä erilaisia tarvikkeita ja vaatteita. Toisaalta elintason nousu on aiheuttanut sen, että nykyään äitiyspakkauksessa kiinnostaa ensisijaisesti sen joka vuosi vaihtuva sisältö ja kuosit.

BBC:n valtavaa huomiota saaneessa artikkelissa (4.6.2013) nostettiin esille äitiyspakkauksen yhteys Suomen lapsikuolleisuuden laskuun. Artikkelin on haastateltu Helsingin yliopiston professori Panu Pulmaa, joka kuvailee äitiyspakkausta ennen kaikkea symboliksi tasa-arvosta ja lasten tärkeydestä. Vaikka Suomessa elinolosuhteet ovat tällä hetkellä todella hyvät, Britanniassa Suomen äitiyspakkauksen ahtaan, vauvan mahalleen kääntymistä estävän laatikon uskotaan edelleen estävän vauvojen selittämättömiä yhtäkkisiä kuolemia, kätkytkuolemia (Mirror 30.6.2016). Suomessa tätä ajatusta vierastetaan ja äitiyspakkauslaatikko nähdään lähinnä mukavana, kohtua muistuttavana ja aiempienkin sukupolvien hyväksi havaitsemana nukkumapaikkana vastasyntyneelle (Vahtikari 2021).

Hankkeessa, jonka kanssa tein graduani yhteistyössä, äitiyspakkausta tarkastellaan tunne-esineenä. Tanja Vahtikarin meneillään olevan tutkimuksen mukaan äitiyspakkausta vastaanotettaessa pahvilaatikolliseen vauvatarvikkeita kytkeytyy oman lapsen hoito ja siitä tulee merkityksellinen. Laatikoon voi liittyä esimerkiksi toivoa, rakkautta ja onnea, mutta myös surua menetetyistä lapsesta. Yhteiskuntakin odottaa vastaanottajan kokevan pakkauksen myötä muun muassa vahvoja vanhemmuuden tunteita ja sisäistävän oikeaoppiset lastenhoidon tavat. (Vahtikari 2021.) Nämä äitiyspakkauksen piilomerkitykset tekevät äitiyspakkauksesta kiinnostavan väylän tarkastella lastenhoidon tapoja perheissä, jotka saavat äitiyspakkauksen suvussaan ensimmäisenä.

Vahtikarin mukaan äitiyspakkaukseen liitetään myös kuulumisen tunteita. Äitiyspakkauksen kautta voidaan kokea kuulumista perheeseen, sukupolvien ketjuun ja kansakuntaan. Äitiyspakkaus ja sen tavaroiden käyttäminen viestivät kansallisuudesta ja hyvinvointivaltioon kuulumisesta. Vahtikari korostaa, että esineet merkitsevät eri ajassa ja paikassa ja ihmisryhmissä eri asioita, joten yhtenäistä äitiyspakkaukokemusta ei ole. Äitiyspakkausta on pidetty tasa-arvon ja osallisuuden välineenä, mutta esimerkiksi etnisille vähemmistöille se ei välttämättä ole sitä. (Vahtikari 2021.) Vahtikarin tutkimuksessa nousi esiin, että äitiyspakkauksen merkitys tasa-arvon symbolina on yleinen nimenomaan nuorimmissa sukupolvissa, joille pakkauksen rahallinen merkitys taas ei ole niin suuri. Hyvinvointivaltion nykytilanteessa tasa-arvo saattaa tuntua epävarmalta, mutta pakkaus symboloi nuoremmille tutkimukseen osallistuneille ennen kaikkea suomalaista tasa-arvon perinnettä ja ideaa. (Vahtikari 2023.) Vahtikarin tutkimus aiheesta on vielä meneillään, sillä hanke jatkuu vuoden 2024 loppuun. Omassa tutkielmassani olen kuitenkin hyödyntänyt oman analyysini tukena Vahtikarin ensimmäisiä artikkeleita tutkimuksesta.

2.3 Äitiyspakkauksen sisältö

Tällä hetkellä äitiyspakkauksessa on noin 50 eri vaatetta ja tarviketta, jotka on suunnattu vastasyntyneestä noin yksivuotiaalle lapselle, mutta myös lapsen vanhemmille. Pakkauksessa on sisä- ja ulkovaatteita, makuupussi, peitto ja lakanat, kylpypyyhe, harsoja, ruokalappu, viltti, kynsisakset, hammasharja, kylpylämpömittari, hiusharja, ensikirja ja unilelu. Itse laatikkoa voi

käyttää sänkynä, sillä mukana tuleva turvallisen jämäkkä patja on juuri laatikon pohjan kokoinen. Aikuisille pakkauksessa on ollut lisäksi nännivoide, kestoliivinsuojia, terveysseiteitä, kondomeja ja liukuvoide. Vuoden 2023 pakkauksessa näistä on jäljellä enää nännivoide, kestoliivinsuojat ja terveysseiteet, eli seksuaaliterveystuotteet on karsittu pois. Vuoden 2022 pakkaukseen lisättiin ohjevihkonen suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, koltansaameksi, inarinsaameksi ja pohjoissaameksi. Oppaassa on esimerkiksi ohjeistettu pukemisesta eri lämpötiloissa, vaatteiden huollosta, kierrätyksestä ja viallisten tuotteiden reklamoinnista, lapsiperheiden etuuksista ja perhevapaiden jakamisesta vanhempien välillä. Tutkimushaastatteluja tehdessäni äitiyspakkauksessa ei ollut vielä mitään tuotteiden käyttöohjeita ja kielinä oli englanninkielistä tuotelistasta lukuun ottamatta vain suomi ja ruotsi.

Äitiyspakkauksen sisällön suunnittelee raati, johon kuuluu Kelan asiantuntijoita ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Tukesin ja neuvoloiden edustajia. Tarpeellisuus on tuotteiden valintojen ykköskriteeri, mutta muita tärkeimpiä perusteita ovat turvallisuus, laatu, ekologisuus, vastuullisuus ja innovatiivisuus. (Hytönen 22.1.2021.) Kansaneläkelaitos Kela on tehnyt omia kyselytutkimuksiaan äitiyspakkauksen kehittämiseksi. Näissä on käyty yksityiskohtaisesti läpi kunkin äitiyspakkauksen tuotteen tarpeellisuus. Kestovaippa, potkukousut, laatikkoon sopiva patja ja lapasen pidikkeet olivat vuoden 2017 kyselytutkimuksessa vähiten tarpeellisiksi koetut tuotteet. Tarpeellisimpia sen sijaan olivat muun muassa kynsisakset, makuupussi ja kylpypyyhe. (Heinonen 2017.) Näistä tutkimuksista on selvinnyt esimerkiksi se, että suomalaiset arvostavat äitiyspakkauksessa nykyään enemmän tuotteiden vastuullisuutta kuin niiden määrää. Vuosien 2021 ja 2022 äitiyspakkauksissa olikin huomattavasti vähemmän sisältöä, mutta tuotteet olivat aiempaa vastuullisempia. (Hytönen 22.1.2021.)

Sanna Särkelä on tarkastellut kansantieteen pro gradu- tutkielmassaan äitiyspakkausten sisältöä ja niihin aiemmin sisältyneitä opaskirjasia. Särkelän mukaan äitiyspakkaus ei ole pyyteetön lahja valtiolta, vaan valtio on halunnut vastalahjaksi mahdollisimman paljon terveitä lapsia ja äitejä, jotka huolehtivat lapsistaan hyväksyttävällä tavalla. Valtio on halunnut karsia perinteet, jotka on nähty kansanterveyden kannalta haitallisiksi. Omassa aineistossanikin nousi esiin äitiyspakkauksen merkitys lahjana valtiolta, johon tulen palaamaan tarkemmin luvussa 5. Ant-

ropologiassa lahja nähdään ranskalaisen sosiologi Marcel Maussin teorian kautta osana sosiaalista vuorovaikutusta ja suhteiden ylläpitoa. Lahja ei koskaan ole pyyteetön, vaan se luo velvollisuuden vastalahjaan ja sisältää näin ollen aina tavoitteita lahjan saajaa tai keskinäistä suhdetta kohtaan. (Mauss, Nurmiainen & Hakapää 1999.)

Särkelä kutsuu äitiyspakkaukseen liittyviä väestöpoliittisia ja valistuksellisia tavoitteita sen näkymättömäksi sisällöksi. Äitiyspakkaus pyrkii yhtäaikaisesti sekä ohjaamaan ja muuttamaan lapsiperheiden elämää, mutta myös vastaamaan tarpeisiin. (Särkelä 2013, 54–56.) On mielenkiintoista, että opaskirjat poistettiin äitiyspakkauksesta vuonna 2011 ja palautettiin uudenaikaisina vuoden 2022 pakkaukseen. Yli kymmenen vuoden ajan pakkausta jaettiin ilman minkäänlaista opasta vauvan pukemisesta tai hoidosta, joihin pakkauksen tuotteet liittyvät. Väärinymmärryksiä tuotteiden tarkoituksesta ilmeni myös omassa aineistossani. Oppaiden puuttuminen ei kuitenkaan ole tarkoittanut sitä, että näkymätön sisältö, väestöpoliittiset ja valistukselliset tavoitteet olisivat poistuneet, sillä nämä tavoitteet ovat yhä olemassa pakkauksen tuotevalikoiman kautta.

3 Vanhemmuus, perhe ja terveys

3.1 Sukulaisuus, vanhemmuus ja äitiys aiemmassa tutkimuksessa

Tšekkiläinen antropologi Ladislav Holy on tehnyt tutkimusta sukulaisuudesta ja vanhemmuudesta eri kulttuureissa. Sukulaisuutta pidetään ihmisenä olemisen ytimenä ja ihmisiä sukulaisiksi yhdistäviä verkostoja yleisesti tunnustettuina ja yhteiskunnallisesti merkittävinä. Tapoja määritellä sukulaisuus on hyvin monenlaisia eri kulttuureissa, mutta niille yhteistä on jokin jaettu aine, esimerkiksi yhteinen veri, luu tai siemenneste tai jaettu rintamaito tai ruoka. Äidin rooli voi olla myös sosiaalinen, esimerkiksi joissain yhteisöissä lasta ruokkiva henkilö, käytännössä adoptioäiti, saa yhteisössä pian kyseisen lapsen äidin roolin. Äidin roolista tekee erityisen se, että se on vahvasti yhteydessä biologiaan – tämän roolin saa yleensä vain naissukupuolinen, joka on synnyttänyt lapsen tai käytännössä voisi synnyttää, vaikka äitiys olisi sosiaalista äitiyttä biologisen sijaan. (Holy 1996, 9–21.)

Vanhemmuus ei siis ole vain biologista vanhemmuutta eli geneettisesti jonkun isänä tai äitinä olemista, eikä se myöskään rajaudu lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Vanhemmuudella on myös psykologinen ulottuvuus, johon kuuluu esimerkiksi se, mikä vanhemmuuden merkitys tai mielekkyys on. Näiden lisäksi vanhemmuudella on sosiaalinen ulottuvuus, sillä vanhemmuutta toteutetaan aina tietyssä ajassa ja paikassa ja niihin liittyvissä vuorovaikutussuhteissa. Vanhemmuus on dynaaminen ja muutuva sosiaalinen prosessi, jota ei voi erottaa yhteiskunnan rakenteellisista realiteeteista, kulttuurista ja normeista tai lapsuutta koskevasta kulttuurisesta ymmärryksestä. (Alasuutari 2010, 14.) Omassa tutkielmassani ymmärrän vanhemmuuden juuri ennen kaikkea tällaisena dynaamisena, sosiaalisena prosessina. Vanhemmuus muotoutuu prosessissa, johon vaikuttavat oman lapsuuden kokemukset ja mallit, aiemmilta sukupolvilta ja kaikkialta ympäröivästä yhteiskunnasta saadut neuvot ja vaikutteet.

Yhteiskuntatieteissäkin vanhemmuutta on tarkasteltu usealla eri tasolla. Kokemuksellisella tasolla vanhemmuus tarkoittaa esimerkiksi selviytymistä kasvattajana tai äitiyden tai isyyden iloa. Vanhemmuutta voi tarkastella myös toiminnan kautta eli keskittyen hoivaan, huolenpitoon ja solidaarisuuteen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, kuka hoitaa, kenellä on vastuu ja millaista vastavuoroisuutta ja solidaarisuutta edellytetään eri sukupolvien ja sukupuolten välillä. Lisäksi vanhemmuutta voidaan tarkastella diskursiivisena käytäntönä, jossa huomio on puhetavoissa ja merkityksenannoissa, jotka vanhemmuutta säätelevät. Tällaisia löytyy esimerkiksi keskusteluista kasvatuksesta ja hyvästä äitiydestä ja isyydestä. (Jokinen 2005, 123.) Tutkielmassani keskityn pääasiassa kokemukselliseen ja toiminnalliseen tasoon, mutta diskursiivinen taso, esimerkiksi käsitys hyvästä vanhemmuudesta, vaikuttaa tietenkin myös vanhemmuuden käytäntöihin.

Suomessa sukupuolten välinen tasa-arvo vanhempien välillä on lisääntynyt, mutta yhä edelleen vallitsee niin sanottu äidin ensisijaisuus. Koska haastattelin tutkielmaani varten ainoastaan naisia, jotka ovat jo vuosia asuneet Suomessa, suomalainen äitiyden malli on vaikuttanut myös heidän äitiyteensä. Tätä tulen syventämään analyysissäni luvussa 5. Äidin ensisijaisuudella tarkoitetaan erityisasemaa, jonka juuri äiti on saanut suomalaisissa perheissä 1800-luvun kuluessa. Tätä ennen miestä pidettiin perheen päänä myös kasvattajana ja äiti keskittyi perus-

hoitoon, mikä perustui kristinuskosta omaksuttuihin ihanteisiin. Teollistumisen, kaupungistumisen ja maallistumisen myötä vallitsevaksi tulkinnaksi miesten ja naisten rooleista muodostui käsitys sukupuolten yhdenvertaisuudesta mutta luonnollisesta erilaisuudesta. Ihannenaisuus toteutui lasten kasvatuksen kautta, josta tuli naisten velvollisuus. Perheihanteeksi taas nousi ydinperhe, jonka ”sielu” äiti oli. Yhä edelleen äitiä pidetään usein lapsen tärkeimpänä kasvatelijana ja elämän avainhenkilönä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että keskusteluissa vanhemmuudesta puhutaan todellisuudessa usein äideistä. Äidin ensisijaisuus perustellaan toisaalta traditioilla ja vallitsevilla tavoilla, mutta myös äidin luonnolla tai biologialla. Äitiä syyllistetään, jos lapsen kehityksessä ilmenee jotain poikkeavaa. Äideille annetaan edelleen usein tehtäväksi myös huolehtia jaetusta vanhemmuudesta eli siitä, että myös isä hoitaa velvollisuutensa vanhempana. (Alasuutari 2003, 17.)

Yleinen oletus hyvän äitiyden perustasta on edelleen ydinperhe. Äitiyttä pidetään naisen elämän täyttymyksenä ja äidin rakkautta luonnollisena ja itsestään selvänä. Äidin kielteisiä tunteita, kuten väsymyksen ilmaisuja, pidetään usein edelleen jollain tavalla epäluonnollisena. Hyvän äidin oletetaan keskittyvän lapseen ja olevan läsnä, tämä vaistoaa lapsen tarpeet ja tarjoaa turvallisen emotionaalisen ympäristön. Äiti tarkkailee lapsen oikeatahtista kehitystä ja tarjoaa virikkeitä ja roolia äitinä pidetään usein äideille heidän ensisijaisina identiteetteinään, kuten on todettu aiemmassa tutkimuksessa jo parikymmentä vuotta sitten. (Alasuutari 2003, 17–18.)

Viime vuosina keskustelu äitiyden kohtuuttomistakin vaatimuksista on kuitenkin lisääntynyt. Intensiivisellä vanhemmuudella tarkoitetaan lapsilähtöistä ja asiantuntijoihin nojaavaa valinta- ja identiteettityötä, jota nykyvanhempien odotetaan tekevän kasvattaessaan ja hoivattaessaan lapsiaan. Vanhemmuuden asiantuntijoiden määrä on kasvanut valtavalla tahdilla, mutta se ei ole helpottanut vanhemmuutta vaan päinvastoin lisännyt ristiriitaisia ohjeita ja niiden välisessä aallokossa poukkoilua. Vanhemmat, erityisesti äidit, joutuvat nykyään tekemään paljon aiempaa enemmän identiteettityötä etsiessään mieleistä tapaa hoitaa ja kasvatata lapsia erilaisten hoito- ja kasvatustyylien keskellä. (Sihvonen 2016.) Intensiivinen vanhemmuus on lisännyt etenkin äitien paineita vanhempana (Hays 1996).

Siirtolaisten vanhemmuuden kokemuksia Suomessa on tutkittu vähän. Henna Erkintalo on tehnyt sosiaalityön pro gradu- tutkielman Suomeen muuttaneiden äitien kokemuksista maahanmuutosta, äitiydestä ja tuesta. Hänen tutkielmassaan on haastateltu Suomeen eri puolilta maailmaa muuttaneita äitejä. Tutkielmasta käy ilmi, että tutkitut naiset ovat sopeutuneet suomalaiseseen kulttuuriin hyvin ja vanhemmuus Suomessa on ollut kahden kulttuurin sopuisaa rinnakkaiseloä, vailla juurikaan puhetta suurista kulttuurieroista. Suurimpana vanhemmuuden haasteena on pidetty kielimuuria ja esiin nousi muun muassa tukiverkoston puute. (Erkintalo 2012.)

Kansainvälistä tutkimusta maahanmuuttajavanhemmudesta löytyy enemmän. Yhdysvalloissa asuvia eteläkorealaisia äitejä koskevassa tutkimuksessa esimerkiksi ilmenee, että kollektiivisesta kulttuurista tulevat äidit ovat kokeneet eristäytyneisyyttä sosiaalisten verkostojen puutteen takia. He myös vaativat itseltään äitinä todella paljon, jotta pystyisivät työssä käymisen ohella täyttämään kulttuuriset odotukset intensiivisestä vanhemmuudesta, jonka uskotaan johtavan lapsen menestymiseen tulevaisuudessa. (Park ym. 2016, 3–4.) Kollektiivisen kulttuurin perhemalliin palaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Brittiläinen sosiologian tohtori Kalwant Bhopal on tutkinut eteläaasialaisten naisten kokemuksia äitiydestä Itä-Lontoossa 1990-luvun lopulla. Näille naisille äitiys on luonnollinen jatkumo järjestetyille avioliitolle. Puolison lapsuudenperhe, etenkin anoppi, on merkittävässä roolissa perhe-elämässä, sillä Bhopalin tutkimissa perheissä naiset asuivat puolisonsa lapsuudenperheen luona. Anopista ja puolison sisaruksista on perheille paljon lastenhoitoapua, mutta jotkut äidit kokevat turhautuneisuutta siitä, etteivät voi kasvattaa lapsiaan omalla tavallaan. Anopin neuvoja on pakko noudattaa ja sietää sitä, että puolison perhe arvostelee heidän äitiytään. Arvostetumman aseman miina saa perheessä vasta, kun hänestä itsestään tulee poikalapsen äiti. Pojan saaminen on tärkeää eteläaasialaisessa kulttuurissa, sillä pojat ylläpitävät koko suvun kunniaa. Bhopalin tutkimuksen mukaan naisten rooli äiteinä on siis yhteisön rakenteen kannalta ratkaisevaa. (Bhopal 1998, 486–492.) Poikalapsen saamisen tärkeydestä ja eteläaasialaisesta perherakenteesta kerron syvemmin seuraavaksi.

3.2 Eteläaasialainen perhemalli

Etelä-Aasialaiset kulttuurit pohjautuvat kollektiivisuudelle eli yhteisökeskeisyydelle. Tällaisissa kulttuureissa identifioidutaan ennen kaikkea ”meiksi”, ei ”minuksi”. Individualistisessa eli yksilökeskeisessä kulttuurissa perheet ovat yleensä kahden vanhemman ja heidän lastensa muodostamia ydinperheitä, kun taas kollektiivisessa yhteiskunnassa laajennettuja perheitä, *extended family*, joihin kuuluu myös esimerkiksi isovanhempia, tätejä ja setiä. Kollektiivisessa kulttuurissa yksilö voi turvautua lojaaliin yhteisöön ja siten myös yhteisön etu menee yksilön edun edelle. Henkilökohtaisten mielipiteiden sijaan on yhteisön mielipiteet tai sellaisen puuttuessa mielipide sovitaan yhdessä. Lojaalius perhettä kohtaan näkyy myös resurssien jakamisena – esimerkiksi hyvin tienaavan perheenjäsenen oletetaan elättävän koko laajennettu perhe. (Hofstede 1996, 50–61.) Johdantoluvussa esille noussut motiivi ulkomaille muutolle, jotta pääsisi eroon kulttuurisista velvollisuuksista, viittaa muun muassa näihin taloudellisiin velvollisuuksiin. Kerron tässä luvussa pääasiassa nepalilaisesta tutkimuksesta, sillä valtaosa haastatteleistani naisista oli nepalilaisia ja kenttätyöni kohdistui Nepaliin. Vastaava perhemalli on kuitenkin käytössä myös Intiassa ja Bangladeshissa.

Havaijilainen antropologian professori Jan Brunson (2016) on tutkinut nepalilaisten perhe-elämän malleja ja niiden muuttumista lähes vuosikymmenen tutkimustyöllä Nepalissa. Brunsonin teos *Planning Families in Nepal* on hänen tutkimuksensa eri-ikäisten ja eri yhteiskuntaluokista olevien naisten kokemuksista naimisiinmenosta, lasten saamisesta, ehkäisystä, odotuksista saada poikalapsi, perhesuhteista ja laajennetusta perheestä. Brunsonin tutkimus antaa hyvän kuvan niistä globaaleista ja lokaaleista ihanteista, joita nepalilaiset naiset nykyään kohtaavat perhesuunnittelussaan.

Eteläaasialainen perinteinen perhejärjestelmä on laajennettu usean sukupolven perhe, jolla on patrilokaaliset avioliittokäytännöt ja patrilineaalinen polveutuminen ja sukulaisuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että avioliitossa morsian jättää lapsuudenkotinsa ja muuttaa sulhasen perheen luokse. Avioliitot ovat tavallisemmin järjestettyjä (*arranged marriage*) kuin rakkausavioliittoja (*love marriage*). Järjestetty avioliitto ei kuitenkaan tarkoita yleensä pakkoavioliittoa, vaan sitä, että puolisoiden perheet auttavat parinvalinnassa ja heidän hyväksyn-

tänsä on liiton elinehto. (Brunson 2016, 41–42.) Intiassa toteutetusta kyselytutkimuksesta (Allendorf & Pandian 2016) käy ilmi, että puolison valintaan vaikuttaa edelleen sekä Intian että Nepalin perustuslaeissakin kielletty kastijärjestelmä, sillä eri kasteista tulevien avioliitot ovat harvinaisia. Joillain alueilla Intiassa myös sukulaisavioliitot ovat sallittuja ja yleisiäkin, kuten myös Nepalissa joissain yhteisöissä. Miehillä on enemmän sananvaltaa puolison valinnassa kuin naisilla. Yhä 2000-luvulla yli puolet tutkituista naisista oli mennyt naimisiin vanhempiensa päättämän puolison kanssa, vaikkakin puolison valitseminen yhdessä vanhempien kanssa lisääntyy koko ajan. Kyseisen tutkimuksen mukaan vain 4 % naisista oli päättänyt puolisonsa täysin itse. (Em. 446.) Omassa aineistossani kolme viidestä naisesta kertoi liittonsa olevan rakkausavioliitto, mutta kaikki olivat vaikuttaneet itse parinvalintaan.

Kotitalouden muodostavat tavallisesti mies ja vaimo, heidän poikansa ja naimattomat tyttärensä ja poikiensa vaimot ja lapset niin monessa sukupolvessa kuin sukupolvia on elossa. Tässä kohtaa on tärkeää erottaa toisistaan kotitalous ja perhe. Kotitaloudella tarkoitetaan sosiaaliantropologi Susanne Dahlgrenin (2008, 79) mukaan ryhmää, joka syö samasta padasta huolimatta siitä, syövätkö he yhdessä. Esimerkiksi nepalilaiset perheenäidit tarjoilevat perinteisesti ruuan ensin kaikille muille, odottavat, että puoliso ja lapset ovat syöneet ja vasta sitten syövät itse. Ollessani Nepalissa samalla periaatteella myös perheessä asunut kastiton tyttö söi vasta viimeisenä anoppini kanssa yhtä aikaa. Perheen ja kotitalouden erottaminen on tärkeää siksi, että perheeseen voidaan ajatella kuuluvan myös ihmisiä, jotka eivät kuulu samaan kotitalouteen tai kotitalouteen voi kuulua useita perheitä. Esimerkiksi eteläaasialaisessa perhemallissa osa naimisissa olevista pojista saattaa muuttaa oman ydinperheensä kanssa omilleen perheharmonian ja resurssien jaon vuoksi silloin, kun kotitalous kasvaa liian suureksi. Brunsonin tutkimuksen mukaan näissä ydinperheissä kuitenkin uskotaan siihen, että heidänkin perheistään tulee vielä laajennettuja perheitä omien lasten naimisiinmenon myötä, kun kotitalouteen liittyy uusia miniöitä. (Brunson 2016, 41–42.)

Naisen rooli muuttuu laajennetussa perheessä dramaattisesti eri elämänvaiheiden myötä. Tyttöjä pidetään jumalattarien ruumiillistumina, puhtauden esikuvina, mutta aikuistumisen myötä heistä tulee seksuaalisia olentoja, jotka ovat miehensä suvun jatkon elinehto. Nuorella vaimolla, *buharilla*, ei laajennetussa perheessä ole paljon sananvaltaa, ja kotityöt ovat pitkälti

hänen vastuullaan, kunnes asema paranee, kun hän saa lapsia, erityisesti poikia, tai kun miehen nuoremmat veljet tuovat perheeseen nuorempia vaimoja. Kun naisen oma poika menee naimisiin, asema paranee huomattavasti. (Das Gupta 1995; Brunson 2016, 42.) Brunsonin vuosikymmenen kestäneessä kenttätyössä 2000-luvun Nepalissa hän havaitsi, että naiset eivät enää odota saavuttavansa erityisasemaa perheessä anoppina siitä syystä, että miniät ovat nykyään paljon koulutetumpia kuin he (Brunson 2016, 71). Tämä on kiinnostava huomio oman tutkimukseni kannalta, sillä haastattelemani naiset edustivat tätä nuorta korkeasti koulutettua sukupolvea.

Poikalapsen saamista pidetään ehdottoman tärkeänä nepalilaisessa kulttuurissa juuri patrilineaalisuuden vuoksi. Tyttäret muuttavat aviomiestensä taloihin, pojat jäävät vanhempien luokse ja tuovat sinne miniän, buharin. Buhari taas toivon mukaan tuo taloon lisää lapsia, poikalapsen ja suku voi jatkua. Poikalapsen perhe huolehtii iäkkäistä vanhemmista ja kotitöistä. Poika on myös välttämätön hautajaisperinteissä, joissa kuolleen henkilön pojan pitää sytyttää tuli polttohautaan ja varmistaa näin kuolleen siirtyminen seuraavaan elämään. Joissain tapauksissa myös veljenpoika kelpaa tähän tai äärimmäisessä tilanteessa kuolleen veljet ja jopa tyttäret. Hautajaisperinteitä tärkeämmältä vaikuttaa kuitenkin juuri buharin tuominen perheeseen käytännön syistä – uudelle buharille voidaan antaa vastuu työläimmistä kotitöistä, kuten polttopuiden hausta, ruuanlaitosta, pyykinpesusta ja siivouksesta. (Brunson 2016, 83–85.)

Brunsonin tutkimuksessa on kuitenkin nähtävissä viime vuosikymmenien muutos poikalasten suosimisessa. Nuorempien polvien haastateltavat vastustivat ajatusta, että pojan saaminen olisi välttämätöntä. Tätä perusteltiin esimerkiksi naisten nykyisillä mahdollisuuksilla opiskella ja tehdä samoja palkkatöitä kuin miehet, jolloin myös nainen voisi huolehtia vanhenevista vanhemmistaan. Tyttöjen odotettuja ominaisuuksia rakastavina ja huolehtivaisina vanhempiaan kohtaan myös korostettiin. (Brunson 2016, 88–90.)

Poikalasten saamisen tärkeiden lisäksi perheet myös kouluttavat poikiaan enemmän kuin tyttäriä. Nepalissa koulutus maksaa, joten perheet eivät välttämättä näe tarvetta kouluttaa tyt-

täriään, jotka tulevat muuttamaan taloudesta pois. Sen sijaan poikien koulutusta pidetään tärkeänä, sillä koulutuksen avulla pojat voivat huolehtia vanhemmistaan paremmin. (Brunson 2016, 103–105.) Omat informanttini ovat pääasiassa korkeasti koulutettuja naisia, eli edustavat siinä mielessä poikkeusta tähän verraten. Suomessa kouluttautuminen on monelle näistä naisista ollut ilmaista, sillä EU:n ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien lukukausimaksut otettiin käyttöön vasta muutama vuosi sitten. Kouluttautumisen maksuttomuus on voinut vaikuttaa siihen, että myös naisia on tuettu lähtemään ulkomaille opiskelemaan. Valtaosa naisista oli kuitenkin muuttanut Suomeen puolisonsa perässä. Yhteiskuntaluokka vaikuttaa varmasti myös tässä asiassa – hyvin toimeentulevilla perheillä on paremmat mahdollisuudet kouluttaa tyttäriään ja koulutetulle tyttärelle on helpompi löytää koulutettu puoliso.

Eteläaasialaisten perheet Suomessa ovat yleensä transnationaaleja eli ylirajaisia, laajennettuja perheitä. Tällä tarkoitetaan sitä, että perhepiiriin luetaan vahvasti kuuluvaksi myös puolisoiden vanhemmat eli lasten isovanhemmat, tädit, sedät ja serkut, jotka asuvat toisissa valtioissa. Etelä-Aasiassa perheisiin ajatellaan yleensä kuuluvan patrilineaalisesti lasten isän puoleiset sukulaiset eli isän vanhemmat, naimattomat sisaret ja veljet perheineen. (Martikainen & Gola 2007, 96.) Käydessäni Nepalissa huomasin, että maaseudulla näin edelleen olikin, mutta haastattemillani Nepalin kaupungeissa tai Suomessa asuvilla eteläaasialaisilla perheeseen katsotaan kuuluvan myös äidin puolen sukulaiset. Monilla on esimerkiksi sisaruksia muissa Euroopan maissa, Pohjois-Amerikassa, Australiassa ja Japanissa. Sukulaisiin pidetään tiiviisti yhteyttä puhelimen ja videopuheluiden avulla. Suomessa kasvavat lapset usein tutustuvat sukulaisiinsa aluksi puhelimen välityksellä, kunnes sukulaiset pääsevät käymään Suomessa tai perhe heidän luonaan.

Martikaisen ja Golan haastattelututkimus intialaisten ja nepalilaisten naisten käsityksistä perheestä ja sukupuolirooleista vuodelta 2007 osoitti, että laajennettua perhettä pidettiin edelleen perheideaalina, mutta toisaalta osa haastatelluista kannatti ydinperhemallia ja puhui sen olevan yleistymässä Intiassa. Martikaisen ja Golan tutkimuksessa nousi esiin myös mielenkiintoista vertailua suomalaisten ja eteläaasialaisten perhe- ja sukupuoliroolien välillä, vaikka tutkimuksessa ei ollut vertailevaa otetta. Tutkimuksen 19 haastateltavalle erot suomalaisissa ja

eteläaasialaisissa perhe- ja sukupuolirooleissa muodostuivat yhdessä intialaisen ja nepalilaisen identiteetin kanssa heille voimavaraksi. Selkeitä sukupuolirooleja pidettiin perhettä ja yhteisöä ylläpitävänä tekijänä. Suomalaiset naiset nähtiin itsenäisempinä, mutta liiallista itsenäisyyttä pidettiin myös perhettä uhkaavana ja rapauttavana tekijänä. Tuolloin naisten mukaan vapaudet ylittävät velvollisuudet eikä sellaista haluttu tavoitella. Haastatellut intialaiset ja nepalilaiset pitivät omia perheitään hyvinvoivempina ja ylivertaisina suomalaisiin perheisiin verrattuna. (Martikainen & Gola 2007, 88–103.) Omassakaan tutkielmassani ei ole vertailevaa asetelmaa suomalaisen ja eteläaasialaisen äitiyden välillä, mutta informanttien tekemää vertailua luonnollisesti tuli esiin myös omassa aineistossani, johon palaan analyysiluvussa 5.

Koska eteläaasialaisissa kulttuureissa naiset muuttavat tavallisesti naimisiinmenon jälkeen asumaan miehensä perheen luokse, onkin mielenkiintoista, miten perhe-elämä Suomessa eroaa vastaavasta kotimaassa. Suomessa ei juurikaan ole monen sukupolven eteläaasialaisia sukuja, vaan tavallisimmin tänne on muutettu parin viime vuosikymmenen aikana opiskelun tai työn perässä, nuorina aikuisina. Suomen maahanmuuttosäädökset eivät myöskään käytännössä mahdollista aikuisen ihmisen vanhempien tuomista Suomeen asumaan. Miehet muuttavat usein Suomeen vaimojaan aiemmin. Miehensä perässä Suomeen muuttavat eteläaasialaiset naiset eivät muuta anoppilaan, vaan täysin toiseen maahan. Suomessa kaukana ei ole vain oma lapsuudenperhe, vaan molempien puolisoitten suvut.

3.3 Keskiluokan muuttoliike Etelä-Aasiasta länsimaihin

Chicagon yliopiston kulttuuriantropologian professori Mark Liechty kirjoittaa Katmandun 1990-luvun uudesta keskiluokasta etnografiassaan *Suitably Modern* (2003). Liechty keskittyy näkökulmaan, miten keskiluokka tuottaa identiteettiään kulutuksen, kuten muodin, sanomalehtien ja viihteen kautta. Liechtyyn kuvaus keskiluokkaisuuden tuottamisesta tuntuu itselleni hyvin tutulta, vaikka kirja on 2000-luvun alusta. Huolimatta siitä, että keskiluokkaisuus nousi esiin vain yhdessä haastattelussani, Katmandun keskiluokkaisuuden piirteet Liechtyyn etnografian perusteella näkyvät myös Suomessa asuvissa eteläaasialaisissa. Liechtyyn etnografiassa esimerkiksi kuvaus häistä oli kuin suoraan tämän päivän nepalilaisista juhlista, joissa itse olen ollut. Liechty kertoo valokuvauksen ja videoinnin suuresta roolista hääjuhlassa, johon hän

osallistui. Edelleenkin kuvaaminen ja kuvien ja videoiden jakaminen sosiaalisessa mediassa on erittäin olennainen osa juhlia. Tämän voi tulkita haluksi ilmentää keskiluokkaisuutta, johon Liechty tutkimuksen perusteella luetaankin esimerkiksi ulkomaille muutto, kunnia ja menestys.

Liechty kuvaa Katmandun nuorison epätoivoisia haaveita päästä pois Katmandusta moderniin maailmaan, sillä Katmandussa ”ei ole mitään”. Kirjassa kuvatut nuoret edustavat suunnilleen samaa ikäpolvea kuin valtaosa Suomessa tällä hetkellä asuvista nepalilaisista. Erään Liechty haastatteleman nuoren elämäntarina – lapsuus kylässä, englanninkielinen koulutus kaupungissa ja kansainvälinen elämä nuorena aikuisena Katmandussa kuulostaa hyvin samalta, kuin itse tuntemieni nepalilaisten elämäntarinat ennen Suomeen muuttamista. Kirjassa kuvataan keskiluokkaisten katmandulaisten nuorten kipeääkin identiteetin rakentamista. Kylistä, joista he ovat kotoisin, on tullut yleisesti ”äärimmäisen kehittymättömyyden ilmentymiä”, mutta samaan aikaan tulevaisuus, moderni ja kehitys on ”ulottumattomissa ja jotain ulkomaalaista”. Tuossa välitilassa ollessaan haastatellulla nuorella on ollut olo, että identiteettiä ei voi rakentaa minkään varaan. (Liechty 2003, 240.) Oletettavasti vastaavanlaisesta tilanteesta haastattelemani Suomeen muuttaneet nepalilaiset, tai ainakin heidän puolisonsa, ovat lähteneet päättäessään muuttaa ulkomaille.

Nepalilainen, Yhdysvalloissa pysyvästi asuva sosiologi Shobha Hamal Gurung on tehnyt etnografiaa Yhdysvaltoihin muuttaneiden korkeasti koulutettujen nepalilaisten naisten parissa. Tutkimus on oman graduni kannalta mielenkiintoinen, vaikkakin tutkittujen naisten tilanne on siinä mielessä erilainen, että he ovat Yhdysvalloissa matalapalkka-aloilla, kun taas omat informanttini ovat koulutustaan vastaavissa töissä. Gurungin tutkimuksessa kuitenkin pohjustetaan omankin tutkielmani kannalta mielenkiintoisella tavalla nepalilaisen muuttoliikkeen historiaa.

Modernin aikakauden muuttoliikkeen aloittivat kuuluisat gurkha-sotilaat Britannian ja Intian armeijoissa vuodesta 1815 alkaen. Nepalilainen pääministeri ja käytännössä korkein hallitsija Jang Bahadur Rana teki sotilaallista yhteistyötä Britannian kanssa, sillä uskoi Nepalilais-

ten säilyttävän itsenäisyytensä siirtomaa-Intian naapurina. Gurkhat tulivat aluksi tietyistä rajatuista etnisistä ryhmistä Nepalin vuoristoalueilta ja lähettivät työstä saamaansa rahaa kotimaahansa. Siirtolaisuus oli siis aluksi hyvin rajattua ja suuntautui vain Intiaan ja Britanniaan. Intiaan on kautta historian muuttanut nepalilaisia myös matalapalkkaisiin töihin esimerkiksi teeplantaaseille. (Gurung 2015, 38–40.)

Nepalin diktatuurinen Rana-hallinto havahtui 1950-luvulla maan eristäytyneisyyteen ja kehittymättömyyteen. Valtaosassa Nepalia ei ollut teitä, joten paikasta toiseen liikkuminen tapahtui pääasiassa kävellen. Intian itsenäistymisen jälkeen tapahtunut Nepalin vallankumous syösi myös kehityksen liikkeelle ja 1950-luvun lopulla alettiin parantamaan teitä ja koulutusta, mikä lisäsi maan sisäistä muuttoliikettä merkittävästi. Etenkin köyhistä vuoristokylistä muutettiin Nepalin kaupunkeihin uusien mahdollisuuksien perässä. Myöhemmin 1980-luvulla markkinoiden avautuminen Nepalin ja muun maailman välillä lisäsi nepalilaisten kansainvälisiä kontakteja ja siten myös muuttoliikettä muihin maihin.

Poliittiset levottomuudet 1990-luvulla johtivat niin vapaaehtoisen siirtolaisuuden kuin pakolaisuuden kasvuun Nepalista etenkin Intiaan ja Persianlahden alueelle. Kansainvälisten järjestöjen jalkautuminen Nepaliin vuosituhaten loppupuolella lisäsi sekin nepalilaisten kansainvälisiä yhteyksiä. Nykyään nepalilaiset muodostavat merkittävän diasporan maan rajojen ulkopuolella. Siirtolaisia on kaikista sosioekonomisista taustoista ja muuttoon on monenlaisia syitä. Nepalista muutetaan parempien taloudellisten mahdollisuuksien, henkilökohtaisen vapauden tai kansainvälisten yhteyksien perässä, mutta edelleen myös poliittisten syiden, väkivallan ja turvattomuuden takia. Muun kuin työn perässä muuttaminen on kuitenkin aivan viime vuosikymmenten tuoma ilmiö. Vertailun vuoksi, muista Etelä-Aasian maista kuten Intiasta, Pakistanista, Sri Lankasta ja Bangladeshista on muuttoliikettä ollut huomattavasti pidempään. (Gurung 2015, 42–44.) 70 vuotta sitten vielä täysin muusta maailmasta eristäytyneenä ollut Nepal onkin siis oiva tutkimuskohde nimenomaan omalle tutkimusaiheelleni, sillä muuttoliike on alkanut ja voimistunut vasta viime vuosikymmeninä. Näin ollen myös uudet perhe-elämän käytännöt diasporassa on rakennettu viime vuosina tai rakennetaan nyt.

Gurungin (2015) tutkimuksen mukaan naisten muutto Yhdysvaltoihin muutti perinteistä nepalilaista perhedynamiikkaa siten, että naiset menivät töihin ja tästä syystä miesten piti kantaa vastuunsa kotitöistä, mikä Nepalissa asuessa oli vielä ollut ennenkuulumatonta. Monet naiset olivat Gurungin tutkimuksessa perheidensä pääasiallisia elättäjiä, mikä on päinvastainen asetelma, kuin näillä perheillä oli ollut aiemmin Nepalissa. Miehet taas omaksuivat ”amerikkalaisen elämäntavan” ja tottuivat tekemään kotitöitä ja hoitamaan lapsia. Tämä johtui myös siitä, että Yhdysvalloissa työmahdollisuudet olivat pitkälti palvelualoilla, kuten lastenhoidossa, siivouksessa ja kaupan alan töissä. Monet miehet oppivat kotitöiden tekemistä töissä tai omissa kodeissaan pakon edessä, kun vaimot kävivät töissä. (Gurung 2016, 106.) Tilanne on vastaava myös Suomessa. Tuntemani nepalilaiset ovat rahoittaneet opiskeluaikaisen elämänsä Suomessa käymällä töissä palvelualoilla, sillä opiskeluviusumilla maahan muuttanut opiskelija ei saa valtion tukia, kuten opinto- ja asumistukea. Haastattelemistani perheistä kaikki olivat tulleet Suomeen opiskelemaan itse tai heidän opiskelemaan tulleen miehensä perässä.

3.4 Eteläaasialainen terveystieteellinen käsitys

Hindulaisuus on valtauskonto Intiassa ja Nepalissa ja sen kulttuuriset vaikutteet ulottuvat koko Etelä-Aasiaan. Vaikka oman tutkielmani informanteissa on myös yksi muslimiksi kasvatettu nainen, terveystieteelliset käsitteet maanosan hinduilla ja muslimeilla ovat melko samanlaiset. Lapsen hoito on lapsen terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimista, joten siihen kuuluvat olennaisesti käsitteet terveydestä. Lääketieteen antropologiassa otetaan huomioon terveyden ja sairauksien sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti (Pool & Geissler 2005, 6). Terveystieteellinen näkökulma on siis tärkeä siksi, että käsitteet terveydestä ja sairaudesta vaikuttavat muun muassa siihen, millaisena eteläaasialaiset näkevät hyvän elämän.

Hindukulttuureissa terveyden ylläpitäminen on tärkeää ja kuuluu olennaisena osana hindulaiseen maailmankuvaan. Yksi hindulaisuuden pääperiaatteista, *dharma* – kaikki mikä tukee elämää ja kasvua, olemassaoloa ja joksikin tulemistakin, on mahdollista vain hyvällä terveydellä. Terveys liittyy myös toiseen hindulaisuuden tärkeään oppiin, *karmaan*, eli kaikkiin tekoihin,

sanoihin ja ajatuksiin, joilla uskotaan olevan aina seurauksensa joko tässä tai tulevissa elämissä. Huonoon tai hyvään terveyteen liittyy siis myös ajatus vastuullisuudesta, sillä se voi olla karman seurausta. (Craft-Rosenberg & Pehler 2011, 599–600.)

Eteläaasialaisen lääketieteen järjestelmän, *ayurvedan*, mukaan ihmiskeho muodostuu viidestä elementistä: avaruudesta, ilmasta, tulesta, vedestä ja maasta. Terveys tarkoittaa näiden elementtien tasapainossa olemista ja sairaus taas epätasapainoa. Näiden elementtien ajatellaan tulevan kehoon ruuan kautta ja siksi ruuan koostumus ja laatu ovat erittäin tärkeässä roolissa terveyden ylläpitämisessä. Ayurvedan lisäksi jooga on merkittävä osa terveyden ylläpitämistä ja jopa sairauksien hallintaa. Jooga ja ayurveda edellyttävät terveellisen syömisen lisäksi liikuntaa, puhtautta, meditaatiota ja hyvää käytöstä kaikissa yhteyksissä. Hindukulttuureihin kuuluu olennaisesti myös käsitys puhtaudesta, joka jakautuu fyysiseen puhtauteen, kuten pesytymiseen päivittäin ja erityisesti ennen uskonnollisia rituaaleja, sekä mielen puhtauteen, jota ylläpidetään meditoimalla ja rukoilemalla. (Craft-Rosenberg & Pehler 2011, 600–601.) Lisäksi puhutaan rituaalisesta puhtaudesta ja saastumisesta. Saastumista ajatellaan olevan monen tyyppistä: kuoleman, syntymän ja keskenmenon aiheuttama saaste, kosketus eri esineisiin kuten metalleihin, ruuanlaittovälineisiin, likaisiin vaatteisiin, paikkoihin tai eläimiin, kosketus kehon osiin kuten jalkoihin tai sukupuolielimiin tai kehon aineisiin: sylkeen, limaun, siemennesteeseen tai vereen. (Brunson 2016, 25–26.)

Kastit ja sukupuoli liittyvät vahvasti käsityksiin puhtaudesta ja saastumisesta. Etelä-Aasiassa on ollut käytössä 3000 vuoden ajan ihmisten syntyperään perustuva kastijärjestelmä. Kastit on alun perin jaettu ammattien perusteella neljään ryhmään: *brahminit*, *chettrit*, *vaisyat* ja *sudrat*. Koko järjestelmän ulkopuolelle jäävät kastittomat eli *dalitit* ("poljettu"). Kastit on määrittänyt yhteiskunnallisen aseman ja mahdollisuudet tehdä työtä. Kastilaitos on etenkin Nepalissa voimissaan, vaikka kastiin perustuva syrjintä kiellettiin lailla vuonna 2011. Kokemuksieni mukaan jokainen Suomessakin asuva nepalilainen tietää oman kastinsa, vaikka syrjintää en tähän perustuen ole Suomessa havainnut. Sen sijaan Nepalin maaseudulla kastiin perustuva syrjintä oli edelleen hyvin näkyvää. Talossamme asuva kastiton tyttö ei esimerkiksi saanut tulla rakennuksiin sisälle omaa huonettaan ja navettaa lukuun ottamatta ja hän käytti eri astioita

ja vessaa kuin muut. Sukupuoli liittyy puhtauteen siten, että naisten nähdään olevan kuukautisten ja synnytysten takia alttiimpia rituaaliselle saastumiselle. Tämä on ruumiin epäpuhtautta, mutta lisäksi on ammatillista epäpuhtautta, joka liittyy alempien kastien tekemiin töihin tai tekoihin, kuten metallin ja nahan käsittelyyn, kyntämiseen ja naudanlihan syömiseen. Kuukautiset tai synnytys tekevät naisista väliaikaisesti epäpuhtaita, mutta ammatillinen epäpuhtaus on pysyvää. (Brunson 2016, 25–26.)

Ayurvedan perinne vaikuttaa Etelä-Aasian alueella sairauksien hoitoon ja ennaltaehkäisyyn, mutta niiden rinnalla käytetään myös biolääketieteeseen perustuvia lääkevalmisteita. Perinteisiä yrtteihin pohjautuvia ayurveda-lääkkeitä on pyritty myös tieteellistämään ja valmistamaan teollisesti. Etelä-Intiassa tehdyn terveystantropologisen tutkimuksen mukaan kansainvälisten lääkeyhtiöiden lääkkeisiin liittyy uskomuksia muun muassa niiden suuremmasta, jopa liiallisesta tehosta. Niiden uskotaan aiheuttavan keholle eräänlaisen shokin, joka ilmenee kehon lämpenemisenä, veren vähenemisenä ja ruuansulatusjärjestelmän vaikeuksina. Tämän vuoksi esimerkiksi lapsille ei anneta tällaisia lääkkeitä kuin pahimmissa sairauksissa, sillä lapsen kehon uskotaan olevan liian heikko. Tähän liittyy myös ajatus siitä, että toistuvasti käytettynä biolääketieteeseen perustuviin lääkkeisiin tottuu, jolloin perinteiset yrttilääkkeet eivät enää tehoa. Uskomuksia liittyy myös lääkkeiden väreihin, esimerkiksi rautalääkkeitä ei pidetä sopivina anemiasta kärsiville, koska mustan värin uskotaan olevan yhteydessä sellaisiin lääkkeen ominaisuuksiin, jotka aiheuttavat heikkoutta ja verettömyyttä. Valkoisia pillereitä pidetään ominaisuuksiensa mukaan neutraalimpina ja viilentävinä, minkä vuoksi niitä käytetään mielellään kuumeeseen ja kipuun. (Nichter 1996; Pool & Geissler 2005, 91–97.)

Kokonaisvaltainen yksilön hyvinvointi on yhteydessä perheen hyvinvointiin. Dharmaa tavoitellaan *samskaroiden*, sakramenttien, avulla, jotka ovat olennainen osa perhe-elämää. Lapsen syntymään ja lapsuuteen liittyy useita samskaroita – *garvadhana* (raskaaksi tuleminen), *jatakarmana* (syntymäseremonia), *namakarana* (nimeäminen), *annaprasana* (riisinsyöttöjuhla) ja noin 8 vuoden iässä pojille järjestettävä *upanayana* (initiaatio, uudelleensyntyminen). Perheen merkitys on hindulaisuudessa suuri myös terveyteen ja sairauteen liittyvissä asioissa. Perheeseen tukeudutaan terveyshuolissa ja heiltä pyydetään apua terveyteen liittyvissä päätöksissä. Etenkin perheen vanhimmalla jäsenellä on paljon sananvaltaa terveyteen liittyvissä

päätöksissä, vaikkakin ne tehdään yleensä koko perheen tai ainakin vanhimpien perheenjäsenten kesken. (Craft-Rosenberg & Pehler 2011, 601–602.)

Pieniä vauvoja uhkaa hindulaisuudessa paha silmä. Vauvoille piirretään mustat silmänympärykset ja pisteitä ihoon. Tämän uskotaan suojaavan lasta, sillä paha silmä on yhteydessä kateuteen. Vauvoja ”rumennetaan”, jotta he eivät herättäisi kateutta ja paha silmä pysyisi poissa. Paha silmä, *drsti*, tarkoittaa ”katsoa”. Tällaisia onnea tuhoavia katseita uskotaan olevan joillain vanhoilla ihmisillä, esimerkiksi leskinaisilla tai lapsettomilla, eivätkä nämä välttämättä itse tiedosta tätä vaikutusta itsessään. Lapsen ulkonäköä ei ole tästä syystä korrektaa kehua julkisesti. Vaarallisin aika pahan silmän kannalta on raskausaika, lapsen syntymä ja elämän alku, minkä vuoksi hindut usein pyrkivät suojaamaan lasta mustan meikin lisäksi erilaisilla rituaaleilla, kuten kodin oven suojaamisella herkkujen avulla. Uskotaan, että pahat henget syövät tarjotun lahjan oven ulkopuolella eivätkä astu sisään. (Uuksulainen 2008, 90–91.) Ajatus pahasta silmästä on tullut esille niin haastatteluissa kuin Nepalin kenttätöissä, joskin käsitykset siitä olivat hyvin vaihtelevia.

Tässä tutkielmani osuudessa olen luonut aiemman tutkimuksen ja teorian perusteella tutkielmani analyyttisen viitekehyksen. Tarkoitukseni on analysoida aineistoani tarkastelemalla neuvotteluita, joita perheissä käydään näihin esittelemiini aiheisiin liittyen ja verrata aineistoni esiin nousseita teemoja kokoamaani teoriaan. Seuraavaksi kerron tarkemmin aineistonkeruustani etnografisin menetelmin sekä kuvailen tekemääni analyysia.

4 Etnografia

4.1 Etnografia menetelmänä

Etnografia on tutkimusmenetelmä, joka koostuu yleensä havainnoinnista ja haastatteluista kentällä eli tutkittavien omassa elinympäristössä. Etnografiassa pyritään löytämään säännönmukaisuuksia tutkittavien sosiaalisesta elämästä ja siksi se vaatiikin pitkäkestoista kenttätöitä tutkittavien parissa. (Kallinen & Kinnunen.) Kentällä tarkoitetaan tutkimuskohtaisesti esimerkiksi tiettyä paikkaa, suhdekenttää tai kulttuurista kenttää (Huttunen & Homanen 2017, 108.) Antropologiassa on perinteisesti tutkittu vieraita kulttuureita, mutta 1960-luvulta alkaen on

yleistynyt antropologia tutkijan ”kotikentällä”. (Rastas 2005, 64.) Oma tutkielmani onkin etnografiaa, joka perustuu Suomessa, kotikentällä tehtyihin haastatteluihin, joita kenttätyö Nepalissa täydentää. Nepalissa tehdyn kenttätyön avulla pystyin kontekstoimaan haastatteluissa kuulemani asiat ja rakentamaan käsityksen esimerkiksi ylijäisistä sukulaissuhteista ja vanhemmuuteen liittyvien tapojen ja traditioiden muovautumisesta näiden alueiden välillä.

Haastatteluista olen kirjoittanut kenttäpäiväkirjaa, johon olen merkinnyt pelkän keskustelun lisäksi havaintoja haastattelutilanteista, esimerkiksi ympäristöstä ja nonverbaalista viestinnästä. Kenttäpäiväkirjaani kuuluu myös kuvia ja haastattelutilanteista on olemassa äänitteet. Haastattelut yksinään eivät voi olla etnografisen tutkimuksen aineisto. Etnografia rakentuu usein haastattelujen, havainnoinnin ja muun niitä täydentävän aineiston varaan. Omassa tutkielmassani muuta aineistoa ovat olleet kuvien lisäksi YouTube-video ja Nepalin matkalla pitämäni sosiaalisen median päiväkirja Instagramissa, jonka kautta pääsin palaamaan erilaisiin hetkiin matkamme aikana. Etnografian yksi rikkaus on siinä, että sen avulla voidaan tarkastella puheen ja toiminnan ristiriitaa. (Huttunen & Homanen 2017, 106–107.) Havainnointi on siksi tässäkin tutkielmassa tärkeässä roolissa, vaikka keräsin aineistoa pääasiassa haastatteleamalla.

Tärkeä ulottuvuus etnografisessa tutkimuksessa on se, että tutkija ei vain havainnoi tapahtumia ulkopuolelta, vaan tuottaa tiedon informanttiansa kanssa yhdessä. Kysymykset tutkimustilanteissa muotoutuvat tutkijan aikaisemman tiedon pohjalta ja informantit vastaavat tavalla, jonka uskovat tutkijan ymmärtävän. Etnografista tietoa siis tulkitaan monessa vaiheessa tutkimusta niin tutkijan kuin tutkittavan toimesta. (Kallinen & Kinnunen.) Esimerkiksi omissa haastatteluissani tuli usein tilanteita, joissa tulkitsin vastausta kuten sen ymmärsin ja haastateltava vahvisti, olenko väärässä vai oikeassa. Seuraavissa alaluvuissa kerron tutkimuskenttäni, haastatteluaineistostani ja kenttätutkimusmatkastani Nepaliin.

4.2 Kenttänä Suomen eteläaasialaiset ja Nepal

Tutkimuskenttäni kuuluvat Suomessa asuvat eteläaasialaiset äidit ja toisaalta Nepalissa kohtaamani kyläläiset ja sukulaiset. Kenttäni ei ole tietty rajattu yhteisö, sillä informanttini eivät tunne toisiaan. Haastattelin äitejä Nepalista (3), Intiasta (1) ja Bangladeshista (1). Tämän lisäksi tein etnografiaa reilun kuukauden Nepalissa, jossa tarkoitukseni oli havainnoida nepalilaisia

pienten lasten perheitä ja päästä näkemään käytännössä asioita, joista informantit ovat minulle Suomessa kertoneet. Minun ei varsinaisesti tarvinnut päästä kentälle, niin kuin etnografiaa tehdessä yleensä, sillä olin jo kentällä omassa sosiaalisessa piirissäni.

Löysin ensimmäiset informanttini tuttavieni kautta lumipallomenetelmällä. Kirjoitin haastattelukutsun suomeksi ja englanniksi ja jaoin sitä muutamissa Facebook-ryhmissä ja otin suoraan yhteyttä MLL:n monikulttuuriseen työhön, SPR:n vapaaehtoistyön koordinaattoriin, eräaseen neuvolaan, seurakunnan monikulttuuriseen työhön, Mukana- ohjaajiin ja kaupungin maahanmuuttopalveluihin. Lopulta MLL:n kautta sainkin kaksi informanttia ja yksi yhteydenotto tuli neuvolan seinällä olleen mainoksen kautta.

Nepaliin lähdimme perheeni kanssa ja matkan pääsy oli sukulaisten tapaaminen. Itse matkustin Nepaliin ensimmäistä kertaa. Melkein 7 vuoden parisuhteen myötä nepalilainen kulttuuri Suomen kontekstissa oli tuttu, mutta Nepalissa kaikki oli uutta. Vajaa kaksi viikkoa matkasta vietimme syrjäisessä, köyhässä vuoristokylässä. Vaikka tutkimukseni kohderyhmä on Suomessa asuvat nepalilaiset, koin todella antoisaksi päästä näkemään monen informanttini lähtökohta. Tein haastattelut ennen Nepaliläistä matkaa, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä näin pystyin kiinnittämään Nepalissa huomiota niihin asioihin, joista informanttini olivat minulle kertoneet.

4.3 Etnografinen haastatteluaineisto

Haastattelin alkusyksystä 2022 Suomessa viittä äitiä, joista kolme on Nepalista, yksi Intiasta ja yksi Bangladeshista. Haastattelut olivat noin kahden tunnin pituisia etnografisia yksilöhaastatteluja. Yksi naisista oli asunut Suomessa 4 vuotta, loput 10–13 vuotta. Kolme naisista oli muuttanut Suomeen avioiduttuaan aiemmin Suomeen muuttaneen puolisonsa kanssa, kaksi opintojen perässä. Neljä viidestä informantistani ovat korkeasti koulutettuja tai opiskelemissa sellaiseksi. Yksi informanteista kertoi itse taustansa olevan keskiluokkainen, mutta aiemman tiedon valossa luulen kaikkien naisten edustavan kotimaansa keskiluokkaa, sillä perheet ovat pystyneet kouluttamaan heidät ja lähettämään ulkomaille. Informantit sekä heidän puolisonsa ovat yhtä lukuun ottamatta joko terveydenhuolto- tai IT-alalla. Kaikki äidit ovat työelämässä tai opiskelemissa ja lapset päiväkodeissa. Neljä informanteista on kasvatettu hinduiksi ja yksi

muslimiksi. Muslimiksi kasvatettu informantti identifioituu itse ateistiksi, mutta viettää myös hindujuhlia, mikä on osoitus uskontojen synkretismistä Etelä-Aasiassa. Perheet asuvat Suomessa osa omistusasunnoissa, osa vuokrakerrostaloissa. Perheissä on yksi tai kaksi lasta, jotka ovat 1–10-vuotiaita.

Haastattelut tehtiin suomeksi tai englanniksi ja osittain molempia kieliä sekoitellen. Äänitin haastattelut, mutta pääosin aineisto on kenttäpäiväkirjan muodossa, jota kirjoitin haastattelujen jälkeen. Tavallisesti haastatteluaineistot on analyysia varten litteroitava eli muutettava kirjalliseen muotoon (Ruusuvuori ym. 2005, 13), mutta en kokenut sitä tässä etnografiaan perustuvassa tutkielmassa välttämättömäksi. Äänitteisiin palasin vain, kun halusin tarkistaa jonkin yksityiskohdan haastatteluista tai halusin jostain tilanteesta suoran sitaatin.

Tekemäni haastattelut ovat puolistrukturoituja teemahaastatteluja (Ruusuvuori ym. 2005, 9). Olin tehnyt haastatteluille valmiiksi alustavan rungon kysymyksineen (liitteenä), jossa käydään läpi tietyt teemat, mutta lopulliset ratkaisut tein kussakin haastattelutilanteessa. Välillä esimerkiksi kysymysten järjestystä tai muotoilua piti vaihtaa. Joka haastattelussa heräsi myös lisäkysymyksiä, jotka haastattelurungosta puuttuivat.

Mukanani kulkenut äitiyspakkaus teki haastattelusta virikehaastattelun. Virikehaastatteluissa käytetään yleensä tutkimusaiheeseen liittyviä kuvia tai esineitä haastattelun tukena ja jopa eräänlaisina provosoijina. Virikkeen avulla haastattelutilanteesta tulee monisubjektinen eli ikään kuin vuoropuhelu haastattelijan, haastateltavan ja virikkeen välillä. Virike tuo haastatteluun kuvauksen tutkimuskohteesta. Myös virikehaastatteluun, kuten etnografiseen haastatteluun yleensä, kuuluu ajatus yhdessä dialogissa tuotettavasta tiedosta. Virike, tässä tapauksessa äitiyspakkaus, rohkaisee haastateltavaa kertomaan ajatuksistaan ja kokemuksistaan. (Törrönen 2017, 198–200.) Kansaneläkelaitos Kela lainasi tutkimushankkeelle vuoden 2021 äitiyspakkauksen, jota hyödynsin haastattelujen tukena. Haastattelujen alkupuolisko käsitteli äitiyspakkausta konkreettisesti, joten se toteutettiin lähes jokaisessa haastattelussa äitiyspakkauksella samalla tutkien.

Materiaalisuus tuo oman lisänsä haastatteluihin ja on virikkeenä olemisen lisäksi tässä tutkielmassa tutkimuksen kohde itsekin. Materiaalisen kulttuurin avulla voidaan päästä käsiksi muistoihin ja kokemuksiin, joita ilman esineitä ei osattaisi kertoa. Antropologi Daniel Millerin (2010) mukaan esineet ovat tausta elämälle, jossa todellinen huomio on kuitenkin aina ihmisissä, tekemisissä, tapahtumissa ja päämäärissä. Esineet, kuten vaikkapa äitiyspakkauksen tuotteet, ohjaavat toimintaamme. Arjen materiaalisuuden tutkimuksen avulla voidaan selvittää, millaisten mekanismien avulla tilat ja esineet tuottavat myös meistä tietynlaisia (Benjamin 1969; Colomina 1992). Yhteiskunnan ja kulttuurin arvot ja normit uusiintuvat materiaalin avulla. Esineiden ja ympäristöjen kanssa vuorovaikuttaminen sosiaalistaa ihmiset tietyn kulttuurin käytäntöihin, sillä ympäristöstä tulee huomaamatta merkityksiä, järjestyksiä, arvostuksia ja odotuksia. (Peteri 2021.)

Kuva 2 Tutkimuksessa käytetty vuoden 2021 äitiyspakkaus KELA/ Veikko Somerpuro

Vuoden 2021 äitiyspakkauksessa oli 50 tuotetta, mikä oli 6 tuotetta vähemmän kuin edellisellä vuonna. Uutena aikaisempiin pakkauksiin verrattuna pakkaukseen lisättiin yhteensopiva kolmeosainen asu (kuvassa 2 beige huppari, housut ja body), silikoninen ruokalappu ja moninkertainen määrä harsoja. Vanuhaalari, viltti ja kuumemittari olivat poistuneet pakkauksesta.

Uutta pakkauksessa oli myös se, että makuupussin kuosi valittiin äänestyksen perusteella. Kyseinen makuupussi sai 51 prosenttia äänistä.

Esineen tuominen mukaan haastattelutilanteeseen oli itselleni uusi ajatus, mutta osoittautui käytännössä todella hyödylliseksi, mitä pohdin seuraavassa kenttäpäiväkirjan pätkässä:

Äitiyspakkaus on tuntunut haastattelutilanteissa todella arvokkaalta lisältä, sillä kaikilla haastateltavilla on ollut positiivinen suhtautuminen siihen, ja he ovat selkeästi innostuneet haastatteluun osallistumisesta, kun siihen kuuluu uuden äitiyspakkauksen tutkiminen. Haastattelujen alussa, kun olen korostanut anonymiteettia ja mahdollisia kasvottomia kuvia, kaikki ovat sanoneet, että ei tässä ole mitään salaista, mehän vain keskustelemme äitiyspakkauksesta. Äitiyspakkaus tuntuu nyt ennen kaikkea tutkimusvälineeltä, sillä se auttaa saamaan keskusteluista paljon muuta irti kuin pelkkää asiaa pakkauksesta. Kun äitiyspakkaus avautuu, vaikuttavat avautuvan myös haastateltavat. Ehkä vauvanvaatteiden hypistely ja omien muistelu rentouttaa haastattelutilannetta, ja tavarat tuovat mieleen helpommin muistoja ja tunteita omasta äitiydestä ja arjesta pienen vauvan kanssa. (Ote kenttäpäiväkirjasta, elo-syyskuu 2022)

Äitiyspakkauksen tutkiminen yhdessä oli helppo tapa lähteä haastattelussa liikkeelle materiaalin kautta edeten syvällisempiin keskusteluihin äitiydestä ja lapsen hoidosta. Äitiyspakkaus herätti haastattelutilanteissa paljon muistoja oman pakkauksen saamisesta. Tuotteita hypistellessä niitä oli helppo vertailla oman lapsen vastaaviin ja kaikkien tarvikkeiden nimiä ei tarvinnut muistaa haastattelukielellä. Tämä oli tärkeää, sillä haastattelut käytiin aina kielellä, joka ei ollut molempien osapuolien äidinkieli.

Haastatteluissa puhe kääntyi usein kotimaahan, joka valtaosassa haastatteluja oli Nepal. Naiset olivat vierailleet kotimaissaan ja näillä matkoilla erot Suomen ja kotimaan käytännöissä olivat tulleet selkeimmin esiin. Koska olin menossa itse pian haastattelujen toteuttamisen jälkeen Nepaliin, kuulin myös paljon neuvoja ja varoituksia matkan suhteen. Usein haastatteluissa toistui myös seuraavan kenttäpäiväkirjaotteen mukainen tilanne, jossa informantit viittasivat, että jokin asia on vaikeaa selittää, kun ollaan Suomessa.

Kysyn, mistä vauvojen kasvoiniin laitettava musta väri tehdään. Anoppi selittää yksityiskohtaisesti, mutta Amrita ei osaa kääntää kaikkia sanoja. Anoppi elehtii tehden käsillään kaksi kuppia toisiaan vasten. Jotain maustetta ja öljyä poltetaan ja siitä kerättyä hiiltä käytetään värjäämiseen. Anoppi sanoo, että minun pitäisi mennä Nepaliin ja katsoa miten se tehdään, niin ymmärtäisin paremmin. Kysyn, miten Suomessa pilkut maalataan ja Amrita kertoi, että hänen äitinsä oli tuonut Nepalista mukanaan kaikki tarvikkeet.

Näin ollen alun perin sukulaisvierailuksi tarkoitettusta matkasta tuli myös tärkeä ja luonteva osa tutkielmani aineiston keräystä.

4.4 Katmandu ja Pokhara, modernia kaupunkielämää

Matkustimme Nepaliin syys-lokakuussa 2022. Kyseinen aika on turistisesonkia, sillä monsuunisadekausi oli loppunut ja nepalilaisten suurimmat juhlat Dashain ja Tihar olivat tulossa. Alku ja loppu Nepalin matkasta kului pääkaupungissa Katmandussa ja pisin aika toiseksi suurimmassa kaupungissa Pokharassa. Katmandu on viiden miljoonan asukkaan suurkaupunki vuorten ympäröimässä laaksossa. Laaksoa peittää yhtenäinen kaupunkialue, jonka muodostavat kolme suurta kaupunkia, Katmandu, Lalitpur ja Bhaktapur. Vietimme aikaa paikallisen sukulaisperheen luona Katmandun alueella.

Ensimmäinen asia, jonka huomasin astuttuani lentokoneesta ulos, oli pistävä, hengittämisen vaikeaksi tekevä ilmansaaste. Katmandu on yksi pahiten saastuneista kaupungeista maailmassa. Saasteiden syytä ei ollut vaikea arvata ympärilleen katsomalla – liikennettä oli valtavasti, autot olivat vanhoja ja mustasta savusta päätellen monista puuttui katalyysaattorit. Kirkkaana päivänä pystyi näkemään, kuinka vuoret kohosivat kaukana kaupungin ympärillä hidastaen ilman vaihtumista laaksossa. Palavan muovin ja savun haju tuli usein nenään, sillä roskia poltettiin pihamailla. Ilma oli niin huono, että ulkona ei tehnyt mieli viettää aikaa. Joka kerta kun kävimme ulkona, poskionteloihin ja kurkkuun alkoi pistää ja niistimme mustaa räkää. Kaupunki oli myös todella likainen ja roskainen. Ihmiset tiputtelivat karkkipapereita, nuudelipusseja, kasvomaskeja ja nenäliinoja maahan missä ikinä kulkivatkin. Julkiset vessat haisivat metrien päähän.

Kaupungissa pisti silmään myös suuret tuloerot ihmisten välillä. Absoluuttinen köyhyys oli silminnähtävää, sillä jatkuvasti kaupungilla kulkiessamme pienet lapset tulivat kerjäämään rahaa. Annoin eräälle ilman kenkiä kävelevälle tytölle pienen setelin, kun hän oli monta kertaa

Kuva 3 Koira temppelein portailla

uudelleen tullut pyytämään *"money, rice, money"* ja tehnyt sormilla nepalilaisen syömistä kuvaavan eleen, puristaen sormenpäitään yhteen ja vieden suuhun, ikään söisi riisiä käsin. Kerjäläisiä oli usein myös suurissa risteyksissä koputtelemassa valojen vaihtumista odottavien autojen ikkunoihin tai pyytämässä skoottereiden selässä istuvilta rahaa. Durbar Squaren temppelealueella, jonne nuoret kuulemma kerääntyvät iltaisin viettämään aikaa, viettivät aikaa myös kodittomat ja sadhut eli hindulaiset askeetit. (Kuva 3) Toisaalta kaiken köyhyyden vastapainona kaupungilla näkyi myös todella rikkaan näköisiä ihmisiä prameissa vaatteissa upouusien sähkömaastureiden kyydissä.

Kuva 4 Kasvima Katmandun keskiluokkaisella asuinalueella

Sukulaistemme talo Katmandussa oli ihan uusi ja todella moderni. Suomalaisesta tavallisesta talosta sen erotti aitoa puuta olevat parkettilattiat ja kivitasot keittiössä, aidot taidemaalaukset lähes joka huoneessa sekä veden UV-filtterilaite. Talo tuntui siis poikkeuksellisen hienolta suomalaisella mittapuulla. Kaikesta päätellen olimme varakkaassa perheessä. Alueella (Kuva 4) rakennettiin koko ajan lisää, mutta tyhjää peltoakin vielä oli. Kiinnitin huomiota siihen, että vaikka kaikki talot olivat upeita, taloille johtavia pienempiä teitä ei ollut asfaltoitu. Jokaisen talon erotti tiestä upeat koristeelliset portit ja pihat olivat laatoitettuja ja siistejä, mutta taloille johtavalla pikkutiellä oli suuria kuoppia ja vesilammikkoja. Monet taloista oli rakennettu niin, että ylimpään kerrokseen oli jätetty betonin rautakehikkoa törröttämään, jotta taloon voi tehdä vielä myöhemmin lisäkerroksia. Taloissa oli upeat kattoterassit, joilla pääasiassa pestiin ja kuivatettiin pyykkiä ja lapset leikkivät. Katoilla näkyi suuria vihreitä vesitynnyreitä ja aurinkopaneeleilla toimivia vedenlämmittimiä. Sukulaistemme katolla oli myös moderni LG:n pyykinpesukone, jolle oli rakennettu katolle juuri pesukoneen kokoinen pieni huone.

Katmandussa vietimme reissusta muutaman ensimmäisen ja viimeisen päivän. Katmandun aikani kului pitkälti paikallisilla alueilla, sillä turistialueille emme ehtineet. Ehdimme käydä kahdella temppeelialueella ja kahdella paikallisten shoppailualueella. Temppeelialueille olisi ollut turisteille pääsymaksut, mutta Suomesta saatua englanninkielistä avioliittotodistusta vilauttamalla pääsimme tyttäreni kanssa ilmaiseksi sisään.

Pokharaan matkustimme Katmandusta lentokoneella. Matka kesti 25 minuuttia, vaikkakin lentoasemalla kului kolme tuntia ennen sitä. Bussilla sama matka olisi kuitenkin kestänyt 7–12 tuntia. Pokharassa heti ensimmäinen ajatus oli puhdas ilma, joka tuntui taivaalliselta Katmandun ilmansaasteiden jälkeen. Pokharassa on vajaa puoli miljoonaa asukasta eikä se ole lähikään yhtä saastunut, likainen, meluisa ja vilkasliikenteinen kuin Katmandu. Turistit tulevat Pokharaan yleensä vuorikiipeilemään Himalajalle ja muut näkemämme turistit olivatkin lähes poikkeuksetta kiipeilyturisteja.

Pokharassa majoituimme hotellissa keskellä turistialuetta. Turismi näkyi kaikkialla, esimerkiksi lähes kaikki kohtaamani ihmiset ymmärsivät englantia, ja kaupoista löytyi melko paljon tuttuja kansainvälisiä tuotteita kuten Pampersin vaippoja ja Pringles-sipsejä. Eräästä kaupasta löytyi jopa Alpen-patukoita suomenkielisinä tuoteselosteilla. Kadut olivat todella siistejä ja niillä oli suojateitä, joita pitkin pystyi melko turvallisesti ylittämään katuja, toisin kuin Katmandussa, jossa suojatiet olivat tuntuneet vain teiden koristuksilta. Pokharan ravintolat olivat siistejä ja muutamasta löytyi jopa lapselle syötötuoli, mikä vaikutti olleen harvinaisempaa Nepalissa.

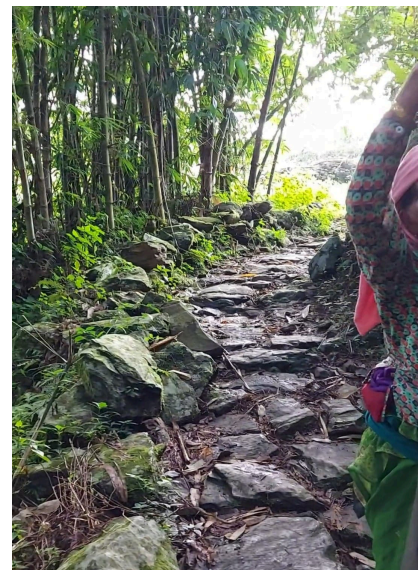
Kuva 5 Phewa Lake

Pokharassa on turistikuvista kuuluisa Phewa Lake (kuva 5), kaunis järvi, jonka rannat ovat täynnä värikkäitä puuveeneitä ja jonka keskellä on hindulainen Durga-jumalattaren temppele *Tal Barahi* pienessä saarella. Pokharan kauneus oli mykistävää ja paikka ihastutti ensi hetkestä lähtien.

4.5 Kohti syrjäistä maaseutua

Vietettyämme pari yötä Pokharassa puhtaasti turisteina, näköalapaikkoja ja erilaisia temppeleitä kierellen, lähdimme jeppikyydillä kohti maalaiskylää. Matkan pituus ja teiden kunto oli itselleni järkytys. Luulin kylän olevan Pokharan lähellä, niin kuin se olikin, linnuntietä reilu 20 kilometriä. Automatka kesti kuitenkin kolme ja puoli tuntia. Välillä ajoimme kävelyvauhtia, välillä kovempaa, mutta koko matkan tiet olivat käsittämättömän huonossa kunnossa. Matkan-tekkoa hidastivat maanvyörymät, tien poikki kulkevat vesiputoukset, vesilammikot, muta, valtavat kuopat tai vastaantulevat autot, jotka eivät meinanneet mahtua ohi kapeilla teillä. Koko matka ajettiin jyrkällä vuoren rinteellä ja näin auton vieressä jyrkän teellä pudotuksen, joka jatkui silmäkantamattomiin. Autossa ei ollut turvavöitä, niin kuin ei juuri missään muissakaan näkemissämme autoissa Nepalissa. Pidin tytärtämme sylissä ja yritin suojata hänen päätään iskeytymästä ikkunaan, kattoon tai edessä olevaan penkkiin auton pomppiessa pitkin vuoristotietä.

Kun lopultakin olimme perillä kylässä, helpotus henkiin jäämisestä vaihtui valtavaksi shokiksi paikan alkeellisuudesta. Perille ei vie tietä, vaan kylän poikki kulkee yksi ainoa tie, josta lähtee kivipolkuja ylös ja alas talojen pihoihin bambumetsien poikki. Kiipesimme loppumatkan kivisiä portaita suurten matkalaukkujemme ja taaperon kanssa (kuva 6). Tapasin anoppini *Aman* ("äiti") ensimmäistä kertaa, kun hän tuli meitä vastaan tielle ja auttoi kantamaan matkatavaroitamme talolle. Nepalin kielessä on anoppiakin kuvaava sana, mutta kukaan ei ole nähnyt tarpeelliseksi opettaa sitä minulle. Myös moni nepalilainen käyttää anopistaan pelkästään sanaa *Ama*, joka osal-

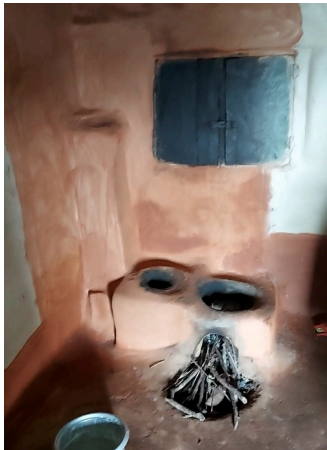
Kuva 6 Kivipolku anoppilaan

taan kuvastaa sitä, miten naiset siirtyvät lapsuudenperheestään miehensä perheeseen "vaihtaan" oman äitinsä puolison äitiin, vaikka nykyään suhteita lapsuudenperheeseen ei enää täysin katkaistakaan. Anoppiani ei ole haitannut, että kutsun häntä *Amaksi*, joten teen niin myös tässä tutkielmassani.

Ennen talon pihaa tuli vastaan kiviaita, jonka yli piti kiivetä aidan välistä töröttäviä kiviä pitkin. Heti ensimmäisenä näin navetan ja vaaleanruskean puhvelin. Kaikki rakennukset pihassa ovat pitkulaisen muotoisia kivitaloja, jotka on maalattu alhaalta oranssiksi ja ylhäältä valkeiksi. Päärakennuksessa on koko talon levyinen terassi, jonka seinä on kirkkaan turkoosi. Sama oranssin, valkean ja turkoosin värimaailma toistuu monissa muissakin kylän taloissa. Talot eivät ole kovin lähekkäin, vaan ne ovat eri korkeuksilla rinteitä ja niiden väleissä on pengerrerettyjä viljelmiä. Taloista toisiin pääsee kävelemään viljelmien reunoilla kulkevia kapeita kiviaitoja pitkin, jotka ovat toiselta puoleltaan pellon tasolla ja toisella puolella on iso pudotus alemmalle pelolle. Kivi materiaalina toistuu monessa paikassa - esimerkiksi terassin katto on tehty liuske kivistä ja koko etupiha on päällystetty niillä.

Asuintalo kylässä on todella yksinkertainen. Ikkunoissa ei ole ikkunalaseja, vaan pelkästään puiset luukut, joissa on paksuja rakoja. Seinät on päällystetty sanomalehden paloilla ja erilaisilla kuvilla ja lehtileikkeillä. Pintamateriaali latioissa, portaissa ja ulkoseinissä on savea, joka on sekoitettu mullasta, lehmän ulosteesta ja vedestä. Latioilla on ohuet irrotettavat muovimatot, olkimatot tai harmaasta vaahtomuovista leikattuja paloja mattoina ja istuinpehmusteina.

Sängyissä ei ole patjoja, vaan pari peittoa vanerin päällä. Sängyissä on aluslakanat ja tyynyliinat, mutta peittona on paksu fleeehuopa ilman lakanaa. Alun kulttuurishokkini takia yöt olivat itselleni kylässä ahdistavia, sillä hiiret ja rotat juoksivat ikkunoiden raoista ja kattoparrujen päällä läpi yön, suuret sirkat rapisuttivat sanomalehtiä seinillä ja välillä näkyi kämmenen kokoisia hämähäkkejä.

Kuva 7 Nuotiopaikka sisällä

Ruokaa kokataan sisällä nuotiolla (kuva 7). Savu jää sisälle ja kulkeutuu ympäri taloa. Pinnat ovatkin harmaan, rasvaisen noen peitossa. Hyvällä säällä ruokaa laitetaan ulkona nuotiolla. Kuulin, että Ama myös mieluummin laittaa ruokaa ulkona silloin, kun on vieraita, jotta voi samalla osallistua keskusteluihin. Talon pihassa on uusi pieni ulkorakennus, jossa on moderni kylpyhuone ja pieni keittiö, jossa on kaasuliesi ja vesipiste. Kaasu on kuitenkin kallista, joten nuotiolla paistamista suositaan senkin vuoksi. Kuulen, että appeni rakennutti uuden kylpyhuoneen ja keittiön minua varten, jotta viihtyisin paikassa paremmin. Vähän ennen rakennuksen valmistumista appiukko yllättäen menehtyi, emmekä ehtineet koskaan tapaamaan.

Olosuhteet maaseutukylässä ovat karut, vaikkakin kylässä on sähkö, netti ja juoksevaa vettä. Ruokien pääraaka-aineet kerätään talon ympäriltä omilta kasvimailta. Lähes kaikki kasvit pihassa ovat syötäviä. Eräänä päivänä huomasin, että keskellä kivipolkua kasvava ”rikkaruohotupsu” olikin minttua. Naapurissa on pieni kauppa, mutta monia tuotteita, kuten maitoa, kananmunia ja hedelmiä, ostetaan suoraan muista taloista, joissa niitä sattuu olemaan. Elämämme kylässä pyöri kotitöiden ja naapureiden tapaamisen ympärillä. Jatkuva veden lämmitäminen vedenkeitinillä pienissä erissä suihkua, pyykkäämistä tai tiskaamista varten vie paljon aikaa. Käsin pyykkääminen on hidasta kokemattomalle. Päivisin on niin kuuma, että ihmiset viihtyvät varjossa terasseilla, usein samalla jo illallisen kasviksia valmistellen.

Päivät toistuvat hyvin samalla kaavalla kylässä. Aamulla paikalliset heräävät todella aikaisin ja alkavat heti tehdä kotitöitä, kuten lypsää lehmää ja keittää maitoa, siivota navettaa, lakaista pihaa heinästä tehdyllä luudalla, pilkkoa kasviksia tai pyykätä. Aamupalaa ei syödä tai syödään vain maitoteetä (chia) ja keksejä. Itse heräsimme aina selkeästi myöhemmin kuin muu perhe, sillä lapsemme rytmi ei koko aikana ehtinyt kääntyä kunnolla. Herätessämme kahdeksan ja yhdeksän välissä aamulla, Ama oli yleensä keittämässä maitoa. Puhvelinmaito keitetään joka aamu nuotiolla suuressa mustassa padassa ja tämän jälkeen pata siirretään sisälle. Maitoa säilytetään sisällä kannen alla ja juodaan ennen seuraavaa iltapäivän lypsyä.

Talossa asuu köyhän kastittoman perheen teini-ikäinen tyttö, Anandita, joka on leskeksi jääneen Aman seurana ja saa siten käydä koulua. Anandita lähtee aamuisin kahden muun naapuritalon naisten kanssa pelloille. Naisilla on selässään suuret bambusta punotut korit (*doko*), joita kannetaan otsalle tulevan kangasnauhan avulla. Tunnin tai parin kuluttua hän palaa kori täynnä heinää, jota puhvelille syötetään.

Heti aamulla ensimmäiset naapurit saapuvat käymään. Luonamme käy lähes tauotta kyläläisiä valoisana aikana, mikä luultavasti johtuu meidän vierailustamme. Pihalla istutaan pyöreillä bambusta, narusta ja pyörän kumista tehdyillä *muda*-tuoleilla, juodaan teetä ja syödään karkkeja ja konvehteja, joita toimme Suomesta ja kaupungista. Talon terassille levitetään myös harmaata vaahtomuovimattoa, jonka päällä istutaan ja makoillaan. Pihalla käy kova puheensorina, mistä itse ymmärrän vain sanan sieltä täältä. Minua katsotaan usein uteliaana ja huomaan, että minusta puhutaan, mutta melko paljon saan myös olla ihan rauhassa keskustelun ulkopuolella. Välillä vieraat katoavat yksi toisensa jälkeen kuin yhteisestä päätöksestä, ehkä omiin koteihinsa syömään, sillä noiden taukojen aikana syömme itsekin lämmintä ruokaa. Syömme kaksi lämmintä ateriaa päivässä, keskipäivällä lounaan ja myöhään illalla illallisen. Näiden välissä syödään keksejä, karkkeja ja joskus nuudeleita sekä tietenkin juodaan teetä.

Ensimmäisinä päivinä Ama ei anna minun osallistua kotitöihin, mutta muutaman päivän kulluttua osaan jo sujuvasti mennä tiskaamaan, pyykkäämään tai auttamaan ruuanlaitossa. Kuuntelen kyläläisten keskusteluja joka päivä ja yritän saada kiinni puheenaiheista. Oma huomioni on tietenkin usein tyttäressämme, jonka vahtiminen vaarojen täyteisessä pihassa käy työstä. Ananditasta on paljon apua, sillä hän rakastaa leikkiä tyttäreemme kanssa ja hänkin tykkää tutkia Suomesta tuotuja leluja, esimerkiksi letittää sinihiuksisen nukken hiuksia. Anandita on myös innoissaan saippuakuplista, katuliiduista ja muovailuvahasta. Joillain naapureilla on mukana pieniä lapsia ja pian huomaan, että tietyt lapset käyvät luonamme jatkuvasti aina eri aikuisten seurassa. Tyttäremme itsestään liikkuvat pikkuautot ovat selvästi saaneet ihailijan. Kenelläkään lapsella ei näy omia leluja ja kuulen, että niitä on nepalilaisilla lapsilla etenkin maaseudulla todella vähän.

Vanhempien ihmisten puheessa vilisee jatkuvasti maiden nimiä, "Amerikka", Australia, Kanada ja jopa Romania. "Amerikka" toistuu puheessa tämän tästä. Kaikkeen länsimaalaiseen tunnutaan viittaavan "amerikkalaisena". Kyläläiset esimerkiksi muistelevat minulle, että on kylässä joskus aiemminkin ollut "amerikkalaisia" tekemässä avustustyöprojektia. Ymmärrän vanhusten puheista, että monen lapset ovat lähteneet Nepalista muihin maihin ja lapsenlapsetkin ovat ulkomailla. Kyläläiset luettelevat toisilleen lastensa ja muiden sukulaistensa kuulumisia. Välillä puhe hiljenee ja kumarrutaan keskustelukumppania kohti. Huomaan, että kylässä liikkuu paljon juoruja. Kaikki itse kylässä kuulemani juorut liittyvät jotenkin ihmissuhteisiin, kuten salattuihin seurustelusuhteisiin, joita Nepalissa ei hyväksytä. Kun yritän keskustella siitä, huolestuttaako vanhuksia se, että kaikki nuoret muuttavat kylästä pois, mieheni kieltää puhumasta aiheesta. Tulkitsen tästä reaktiosta ja jatkuvasti kuulemistani keskusteluista ja niiden haikeasta sävystä, että kylässä todellakin on paljon vanhusten yksinäisyyttä ja eri puolilla maailmaa asuvien perheenjäsenten ikävää ja aihe on kylässä kipeä. Kaikkien meillä vierailevien kyläläisten perhesuhteet vaikuttavat niin transnationaaleilta, että ehkä sen vuoksi minä suomalaisena naisena en herätä juurikaan ihmetystä. Monet vanhukset kylässä ovat itsekin vierailleet Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa lastensa luona.

Edellä oleva kuvaus kaupungeista ja maaseutukylästä Nepalissa muodostavat ne olosuhteet, joista moni Suomessa haastattelemani nainen on kotoisin. Sekä kylissä että kaupungeissa perhesuhteet ja perheen maine ovat äärimmäisen tärkeitä, mikä näkyi matkallamme esimerkiksi siinä, että kaikenlaisten juorujen syntymistä pelättiin ja oli tärkeää osoittaa, että meillä menee hyvin. Vaikka olemme pienituloisen perheen Suomessa, minun piti antaa kaikille vieraille käteistä rahaa kunnianosoituksena. Taloudellisista vaikeuksista ei ollut sopivaa kertoa eikä myöskään siitä, että Suomessa saamme valtiolta erilaisia tulonsiirtoja, ilmaisen koulutuksen ja lähes ilmaista terveydenhuoltoa. Tunsin, että minuun miniänä kohdistui odotuksia esimerkiksi Aman auttamisesta, mutta en aina tiennyt, pitäisikö minun oikeasti auttaa, jos Ama kieltäytyi avusta. Välillä ulkopuolisena tuntui, kuin minut olisi heitetty näytelmään ilman vuorosanoja ja roolia, jotka piti osata improvisoida lennosta. Havaintojani kentältä Nepalista tulen käsittelemään tarkemmin yhdessä Suomessa tehdyn etnografian kanssa analyysiluvussa 5.

4.6 Tutkimusetiikka

Tutkielmani eettiseksi pohjaksi olen tutustunut American Anthropological Association AAA:n eettisiin ohjeisiin (1998) sekä Arja Kuulan teokseen Tutkimusetiikka. Olen huolehtinut tutkielmani eettisyydestä selittämällä informanteilleni tutkielmani aiheen ja tarkoituksen ymmärrettävästi. Pyysin kirjalliset suostumukset tutkielmaani osallistumisesta. Näitä lomakkeita minulla oli suomeksi ja englanniksi, jotta informantit pystyivät valitsemaan kielen, jota paremmin ymmärtävät. Suostumuksen yhteydessä on kerrottu myös aineiston käytöstä, säilytyksestä ja mahdollisuudesta perua annetun tiedon käyttö myös jälkikäteen. Henkilötietojen käsittelyssä noudatan EU:n yleistä tietosuojasetusta GDPR (2016/679) ja tästä on informoitu myös haastateltavia suostumuslomakkeessa. Henkilötietoja ovat GDPR:n mukaan kaikki tieto, jonka perusteella ihminen voidaan tunnistaa. (Kinni & Puurunen 2021).

Aineiston anonymisointi valmiissa tekstissä on todella tärkeää informanttien yksityisyyden säilyttämiseksi. Tunnistettavuudella tarkoitetaan sitä, että kuka tahansa lukija voi tunnistaa tutkitun henkilöllisyyden oikean nimen tai muun yksiselitteisen tunnisteiden avulla. (Kuula 2011, 205.) Eteläaasialaiset muodostavat melko pienen vähemmistön Suomessa, joten olen häivyttänyt informanttieni tunnistettavuuden muun muassa vaihtamalla nimet ja poistamalla paikkakunnat tai yksityiskohdat, jotka ovat helposti yhdistettävissä tiettyyn henkilöön. Antropologiassa tutkimuskohteet, esimerkiksi paikka tai yhteisö, pystytään toisinaan tunnistamaan. Tunnistettavuutta tärkeämpää on tällöin kunnioittava tapa puhua tutkittavista, pyrkien ymmärtämään ja selittämään ja välttämällä mustamaalaamista. (Em. 206.)

Refleksiivisyyden vaatimus tarkoittaa sitä, että tutkijan pitää huomioida itsensä ja ominaisuuksiensa vaikutukset tutkimussuhteelle ja näin ollen koko tutkimukselle. Jaetut ominaisuudet haastateltavan kanssa voivat olla haastattelutilanteessa hyödyksi, mutta erilaiset erot, esimerkiksi kulttuurierot, vaikeuttavat oikein ymmärtämistä. (Rastas 2005, 77.) Oma positioni jollain tasolla sisäpiiriin kuuluvana henkilönä, eteläaasialaisen puolisona, saattaa vaikuttaa siihen, että minuun on helpompi luottaa. Haastatteluissa äidit usein viittasivatkin siihen, että minä hän jo tunnen tai tiedän jonkin asian. Toisaalta pieni yhteisö, jossa juoruilua helposti tapahtuu, voi aiheuttaa myös sen, että minulle ei haluta kertoa kaikkea. Pohdin myös, sanovatko haastateltavat minulle asioita, joita uskovat minun haluavan kuulla, mutta en ainakaan huomannut

tällaista haastattelujen aikana. Uskon, että koska olen itsekin nainen ja puoliksi nepalilaisen lapsen äiti, haastattelut lähtivät hyvin avoimille raiteille. Luultavasti haastateltavien ei olisi ollut yhtä helppoa puhua esimerkiksi synnytyksestä ja äitiyden rankkuudesta miespuoliselle haastattelijalle.

Nepalissa ollessani puhuin tutkielmastani vain yhden informantin kanssa, jonka kanssa vietin enemmän aikaa ja meillä oli yhteinen kieli. Ennen Nepaliin lähtöä pohdin paljon, miten asian kanssa kannattaisi toimia, sillä en halunnut identifioitua tutkijaksi kylässä, jonne menin perheenjäsenenä. Loppujen lopuksi kylän olosuhteet ratkaisivat asian, sillä aineistoa kertyi pääasiassa vain omista kokemuksistani ja havainnoistani oman lapseni hoidosta Nepalissa, eli kenttätyöni sai lopulta melko autoetnografisen luonteen. Kielitaidon puutteen vuoksi etnografia Nepalissa painottui hyvin vahvasti havainnointiin, jota tein esimerkiksi liikkuvan bussin ikkunasta, kadulla ja ravintoloissa. Näin ollen tutkimuslupien kysyminen olisikin ollut mahdotonta ja tarpeetontakin.

Sosiologian professori Martti Grönforsin mukaan (1982) havainnointi tutkijan roolia kertomatta on osallistuvaa piilohavainnointia. Tutkijoiden välillä mielipiteet tämän eettisyydestä ovat vaihdelleet, mutta moraalisesti oikeutetuksi on katsottu tilanteet, joissa tutkija ei soluttaudu tutkittavien joukkoon, vaan kuuluu tähän joukkoon itsekin ja tutkimuksen tekeminen on toissijainen asia. (Em.) Näin ollen pidän kuulumistani perheeseen syynä, minkä vuoksi omaakin tutkimukseni on eettistä, vaikka en ottanutkaan kylässä tutkijan roolia. Osallistuvan piilohavainnoinnin vuoksi olen kuitenkin myös pohtinut erityisen tarkasti keräämäni aineiston eettistä käyttöä ja anonyymisointia. Aineistonkeruutapaa olennaisempänä tässä keskustelussa on pidetty sitä, mikä tutkittava ryhmä on ja mitä siitä kerrotaan (Kuula 2011, 168). Omassa tutkielmassani en jaa mitään salaiseksi tarkoitettua tai aseta omaankin lähipiiriini kuuluvia henkilöitä huonoon valoon.

4.7 Analyysin kuvaus

Etnografi analysoi aineistoaan läpi tutkimuksen (Huttunen 2010, 32). Esimerkiksi haastatteluiden aikana tein tulkintoja, joiden perusteella kysyin lisäkysymyksiä ja pyysin tarkennuksia. En-

nen haastatteluiden tekemistä aikaisemmista tutkimuksista oppimani asiat vaikuttivat haastattelukysymyksien muodostamiseen ja siihen, miten analysoin jo haastatteluiden aikana kuulemiani asioita. Kenttäpäiväkirjaan olen merkinnyt ajatuksia, joita haastattelut herättivät. Nepalissa kenttätyötä tehdessäni analysoin havaitsemiani asioita puolestaan Suomessa tehtyjen haastattelujen ja muiden aikaisempien tietojeni perusteella sekä etsin lisää tietoa asioista, jotka herättivät kysymyksiä.

Haastatteluaineiston etnografinen analysointi tarkoittaa, että se kontekstoidaan eli sidotaan muuhun aineistoon, jotka valaisevat toinen toisiaan. Haastatteluissa kerrotut asiat on helppompaa ymmärtää, kun ne yhdistetään havainnointiin. (Huttunen 2010, 33.) Kenttätyö Nepalissa toimiikin omassa tutkielmassani haastatteluaineiston lisänä, mutta myös sen kontekstointina.

Varsinaista analysointia edeltää aineiston tarkka läpilukeminen ja luokittelu. Luokittelulla olen rajannut koko aineiston ulkopuolelle asiat, joihin en tässä tutkielmassa keskity. Aluksi luokkia löytyi viisi, mutta päällekkäisyyksien karsimisen myötä lopullisia luokkia muodostui kolme: äitiyspakkaukokemukset, tavat ja traditiot sekä vanhempien jaksaminen. Äitiyspakkaukokemuksista keskityin muistelmiin pakkauksen avaamisesta ja perusteisiin ottaa pakkaus, äitiyspakkauksen merkitykseen, lempituotteisiin ja käyttämättä jääneisiin tuotteisiin. Muistot äitiyspakkauksesta ja lempituotteista sekä syyt sen ottamiseen tuovat esiin naisten pakkaukselle antaman merkityksen. Tavat ja traditiot- luokassa kerron siitä, miten perheissä on neuvoteltu erilaisten ohjeiden ja tapojen välillä, joista esimerkeiksi nostin syömisen ja nukkumisen, sairauden ja terveyden sekä pahan silmän. Viimeinen luokka sisältää vanhempien jaksamisen eli kokemukset yksin jäämisestä ja yksin pärjäämisestä vanhempana, tukiverkkojen puutteesta ja isovanhempien merkityksestä jaksamiselle. Tässäkin luokassa nousee esiin neuvottelut perhemallista – perheet ovat muuttaneet kauas sukulaisista ja siten perhe-elämä nojaa vahvasti ydinperheen vanhempiin. Käytin luokittelussa apuna toista tiedostoa, johon keräsin valittujen teemojen alle otteita kenttäpäiväkirjasta. Palasin vielä tässä kohtaa haastattelujen äänitteisiin, sillä halusin tarkentaa juuri valitsemiini luokkiin liittyvää aineistoa. Muodostuneisiin luokkiin löytyi aineistoa kaikista haastatteluista.

5 Analyysi

Analyysiluvun alkuun esittelen lyhyesti tutkielmassani esiintyvät naiset. Kaikkien nimet on muutettu. Anonymiteetin varmistamiseksi olen muuttanut myös joitain muita pieniä yksityiskohtia, kuten lasten tarkan iän.

TARA on muuttanut Nepalista Suomeen jo kymmenisen vuotta sitten. Hän tuli Suomeen opiskelemaan sairaanhoitajaksi ja meni myöhemmin naimisiin täällä jo asuneen toisen nepalilaisen opiskelijan kanssa. Heillä on 1-vuotias lapsi. Tara työskentelee sairaanhoitajana ja hänen miehensä opiskelee IT-alalla.

AMRITALLA on kaksi lasta, joista toinen on syntynyt Nepalissa, toinen Suomessa. Amrita muutti Suomeen kymmenisen vuotta sitten, kun vanhempi lapsista oli vauva. Tällöin hän ei saanut äitiyspakkausta, mutta seuraavalle Suomessa syntyneelle lapselle pakkaus annettiin. Hänen miehensä oli muuttanut Suomeen jo aiemmin. Molemmat ovat töissä palvelualoilla.

PRIYANKA on muuttanut Suomeen Nepalista neljä vuotta sitten mentyään naimisiin Suomessa jo asuneen miehensä kanssa. Pariskunnalla on alle kaksivuotias lapsi. Priyanka opiskelee sairaanhoitajaksi ja hänen miehensä on IT-alalla.

ANIKA on asunut Suomessa jo 13 vuotta ja on kotoisin Bangladeshista. Hän on valmistunut IT-alalta maisteriksi suomalaisesta yliopistosta, samoin kuin hänen miehensä. Molemmat työskentelevät nyt IT-alalla ja heillä on kaksi lasta, joista toinen on syntynyt Suomessa. Äitiyspakkauksen hän sai vain nuoremmalle lapselle.

ISHA on intialainen Suomessa jo kaksitoista vuotta asunut kahden lapsen äiti. Isha tuli Suomeen maisteriopiskelijaksi IT-alalle, samoin kuin hänen miehensä, joka oli muuttanut hieman Isha aiemmin, mutta pariskunta meni naimisiin vasta Suomessa. Tällä hetkellä molemmat vanhemmat ovat IT-alalla töissä. Isha otti äitiyspakkauksen molemmille lapsilleen.

AMAKSI kutsun tässä tutkielmassa anoppiani, jonka tapasin ensimmäistä kertaa kasvotusten Nepalin matkallamme syksyllä 2022. Ama on syntynyt Pohjois-Intiassa 60-luvulla nepalilaiseen

perheeseen ja meni naimisiin jo teini-ikäisenä. Hänellä on neljä lasta ja monta lastenlasta, joista valtaosa asuu länsimaissa. Nepalin sukupolvien väliset suuret koulutuserot tulevat esiin siinä, että Ama ei osaa lukea tai kirjoittaa. Ama on matkustellut useaan otteeseen Yhdysvaltoihin ja osaa käyttää älypuhelinta lukutaidon puutteesta huolimatta. Ama on jäänyt hiljattain leskeksi. Kylässä hän on pidetty henkilö ja hänen kanssaan asuu saman kylän kastittoman perheen tyttö ANANDITA, joka on 14-vuotias.

SANGITAN kanssa vietin aikaa Nepalissa. Hän on nuori alle 1-vuotiaan lapsen äiti ja hän on kotoisin Katmandusta keskiluokkaisesta perheestä. Pari vuotta sitten Sangita meni naimisiin ja naimisiinmenon myötä hän muutti toiselle puolelle Nepalia miehensä perheeseen, jolloin he muodostivat laajennetun perheen. Nykyinenkin koti on kaupungissa modernissa talossa, mutta Sangita haaveilee muutosta takaisin Katmanduun, jossa hänen lapsuudenperheensä ja muita sukulaisia ja ystäviä asuu.

5.1 Äitiyspakkauskokemukset

5.1.1 Äitiyspakkauksen valinta ja muistot avaamisesta:

”Raha ei ole mitään verrattuna äitiyspakkaukseen”

Haastatteluja tehdessäni tulin haastattelupaikkoihin äitiyspakkaus kainalossa, mustalla jättesäkillä suojattuna. Kannoin suuren pahvilaatikon pihan poikki ensimmäisen informanttini perheen kerrostalokotiin yhdeksältä aamulla. Perheen 1-vuotias tyttö oli heti ovella vastassa iloisesti hymyillen. Tyttö oli ollut rokotteiden takia kuumeinen, joten ei ollut mennyt päiväkotiin. Perheen molemmat vanhemmat olivat kotona. Minulle tarjottiin heti nepalilaista teetä ja sovittiin, että juodaan teet ja aloitetaan haastattelu sitten. Teen keittämisen aikana avasin äitiyspakkauksen kuljetusmuoveista, ja 1-vuotias tuli heti tutkimaan pakkausta ja kiipeilemään sen päällä. Joimme teet niitä näitä jutellen. Perheen lapsi oli juuri aloittanut päiväkodissa ja juttelimme siitä, miten päiväkotiarhi ja äidin työarhi on lähtenyt käyntiin äitiysloman jälkeen.

Siirryimme sohvalle ja äitiyspakkaus otettiin jalkojen juureen. Isä lähti lapsen kanssa ulos, niin meillä oli rauhaa tehdä haastattelu. Ensin muistelimme sitä, miten Tara oli kuullut äitiyspakkauksesta ensimmäisen kerran. Hän oli kuullut siitä ystäviltä ja pitänyt sitä hienona asiana.

Äitiyspakkauksen valinta omalle lapselle oli itsestäänselvyys, koska hän oli kuullut, että äitiyspakkaus on arvokkaampi kuin rahana saatava summa. Äitiyspakkauksen saapumisesta kotiin Tara oli ollut innoissaan. Hän kuvaili, miten hienolta tuntui se, että kun on maksanut jo pitkään veroja, valtio antaa tällaisen lahjan lapsen syntyessä. Kelan onnittelet perheeseen syntyvästä lapsesta mukana tullessa kirjeessä tuntuivat myös kivalta, vaikka mietimme myös, että kyseinen paperi oli pakkauksessa vain suomeksi ja ruotsiksi, joten esimerkiksi suomea osaamaton puoliso ei ollut ymmärtänyt tekstiä. Kielivaihtoehtojen vähyydestä nousi keskustelua, niin mukana tulleiden kirjeiden kuin vauvan ensikirjankin osalta, jota Taran mies ei ollut osannut lukea lapselle.

Jokainen informanttini muisti hyvin sen hetken, kun äitiyspakkaus oli tullut postiin noudettavaksi ja avattiin ensimmäisen kerran. Amritalla on kaksi lasta, joista toinen on jo reilusti kouluikäinen ja toinen päiväkodissa. Ensimmäisen lapsen hän sai Nepalissa ja muutti Suomeen, kun lapsi oli vauva. Hän oli kuullut jo silloin äitiyspakkauksesta ja oli harmitellut, kun ei ollut itse saanut sellaista. Hän olisi halunnut nähdä äitiyspakkauksen, mutta ei ollut saanut tilaisuutta nähdä esimerkiksi ystävien pakkauksia. Ensimmäisen oman äitiyspakkauksen hän sai nuoremmalle lapselleen muutama vuosi sitten. Hän oli odottanut sitä todella paljon ja ollut innoissaan, että vihdoinkin näkee paljon puhutun pakkauksen. Perheellä oli ollut tulossa muutto, joten mies oli ehdottanut, että pakkausta ei avata kuin vasta uudessa kodissa, sillä muuton takia koti oli ollut täynnä laatikoita ja Amrita ei olisi saanut rehtiä vaikean raskauden takia. Amritan uteliaisuus oli kuitenkin vienyt voiton ja miehen ollessa töissä, hän oli salaa avannut pakkauksen ja katsonut kaikki tuotteet läpi. Muuton jälkeen he olivat avanneet pakkauksen miehen kanssa yhdessä ja Amrita oli joutunut esittämään, että näkee tavarat ensimmäistä kertaa. Tämä muisto pakkauksen saapumisesta aiheutti meissä haastattelutilanteessa hersyvän naurun.

Äitiyspakkauksen valintaa äitiysavustukseksi perusteltiin niin rahallisella arvolla kuin tuotteiden erityisyydellä verrattuna kaupasta rahalla ostettaviin vastaaviin. Äitiysavustukseksi vaihtoehtoisesti saatava 170 euroa nähtiin pienempänä summana kuin pakkauksessa olevien tuotteiden arvo, jos kaikki vastaavat tuotteet ostettaisiin kaupasta erikseen. Priyanka oli kuullut,

että äitiyspakkauksen arvo on ainakin 500 euroa. Tori.fi- myyntisivustolla kokonaisia uusia äitiyspakkauksia on myynnissä 250 ja 280 eurolla, mikä selittyy sillä, että esimerkiksi ulkosuomalaiset ostavat mielellään äitiyspakkauksia ulkomaille.

Priyankalla äitiyspakkauksen valinnan taustalla oli ollut myös ystävän neuvo ottaa pakkaus, kun kyseessä on ensimmäinen lapsi. Priyanka säästääkin samaa äitiyspakkausta myös mahdolliselle seuraavalle lapselle. Ishalle ja Amritalle taas äitiyspakkauksen tarvikkeet vaikuttavat olevan tärkeitä itsessään, vaikka rahallinen arvo tiedostetaankin. Molemmat kuvailivat, että ”raha ei ole mitään” verrattuna äitiyspakkaukseen. Tilille tuleva raha käytettäisiin mihin tahansa, kun taas äitiyspakkauksessa tulee paljon tärkeitä tarvikkeita vauvalle. Raha nähtiin siis tässä tapauksessa ikään kuin tyhjänä kaikesta merkityksestä toisin kuin tuotteet, jotka oli mahdollista saada vain äitiyspakkauksesta.

Taran kuvaus siitä, miten äitiyspakkaus tuntui hienolta valtion antamalta lahjalta kiitokseksi verojen maksusta kuvastaa äitiyspakkauksen merkitystä vastalahjana (ks. s. 10–11). Ishakin kuvasi äitiyspakkausta lahjana vauvalle valtiolta kiitoksena vanhempiensa maksamista veroista. Näin ollen äitiyspakkaus on heille jotain, jonka jokainen veroja maksava asukas ansaitsee saadessaan lapsen. Maussin lahjateorian (ks. s. 11) mukaan äitiyspakkaus osallistuu siis myös suhteen rakentamiseen valtion ja pakkauksen saajan välille. Kuten aiemmin mainittu Särkelän (ks. s. 10) tutkimus on osoittanut, äitiyspakkaus sisältää myös valtion odotuksia siitä, miten pakkauksen saanut lapsi kasvatetaan oikeaoppisesti yhteiskunnan jäseneksi, joka taas on ikään kuin valtion perheeltä odottama vastalahja.

Amritan haastattelussa nousi myös esille ylpeys tästä Suomen valtion erityisyydestä, johon hän vihdoin toisen lapsen kohdalla pääsi osalliseksi. Amritan kehonkielestä ja puheesta äitiyspakkausta muistellessa ja tutkiessa välittyi vahva kansallistunne ja ylpeys Suomessa asumisesta, koska lapsiperheitä huomioidaan näin erityisellä lahjalla.

Amrita esitteli anopilleen ylpeänä äitiyspakkauksen tuotteita. Äitiyspakkauksen merkityksestä hänelle kertoi esimerkiksi se, että hän oli säästänyt koko pakkauksen ja säilytti siellä myös muita lapsen muistovaatteita. Jos Amrita saisi vielä lapsia, hän ottaisi ehdottomasti pakkauksen uudelleen, mitä hän perusteli muun muassa rahallisella arvolla. Raha ”ei ole mitään” verrattuna äitiyspakkaukseen, Amrita selitti levitellen käsiään. (Otteet kenttäpäiväkirjasta, elosyyskuu 2022)

Anika taas muisteli ihmetelleensä, kun hänen Kanadassa asuva ystävänsä oli kertonut saaneensa äitiyspakkauksen. Anika oli ajatellut, että äitiyspakkaus on nimenomaan suomalainen asia ja oli sitten päätellyt, että Kanadassa on kopioitu suomalainen idea. Näin tosiaan on, vuonna 2016 kanadalaiset, kylläkin kaupalliset toimijat, alkoivat lahjoittaa vauvaperheille pakkauksia, joissa on tarpeellisia vauvatuotteita (Today's Parent 27.5.2019). Kanadalaisia vauvapakkausia mainostavilla sivustoilla viitataan suomalaiseen äitiyspakkaukseen ja kerrotaan sen alkuhistoriaa 1930-luvun Suomesta laman ja imeväiskuolleisuuden keskeltä. Erilaisten kaupallisten äitiyspakkausten autenttisuutta vertaillaan muun muassa sillä, saako pahvilaatikosta tehtyä vauvan ensisängyn, kuten alkuperäisestä Suomen äitiyspakkauksesta.

Isha nosti esiin toppahaalareiden merkityksen eri ikäisten lasten tunnistamisessa esimerkiksi leikkipuistossa. Hän kertoi, että omien lastensa ollessa pieniä, samana vuonna syntyneet lapset oli voinut tunnistaa samanlaisista toppahaalareista. Vieläkin nähdessään vauvoja vuosien takaisissa tutun näköisissä toppahaalareissa Isha on ihmetellyt, miksi kyseiset perheet eivät ole saaneet omia äitiyspakkausia, vaan lapset puetaan vanhoihin ”väärän vuoden” äitiyspakkausten haalareihin.

Nämä kokemukset äitiyspakkauksen merkityksestä liitettynä suomalaisuuteen, valtioon ja suomalaiseen ikäluokkiin ovat vahvoja viestejä siitä, että kuten Vahtikarin tutkimuksessa (ks. sivu 9) myös nämä äidit ovat kokeneet äitiyspakkauksen kautta kuuluvuutta ja osallisuutta kansakuntaan ja suomalaiseen hyvinvointivaltioon. Näin ollen äitiyspakkaus ja sen tuotteet ovat olleet neuvottelun välineitä suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisesta. Positiivisella puheella äitiyspakkauksesta tutkittavat haluavat mahdollisesti myös viestittää siitä, että he ovat integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja kokevat kuuluvansa siihen. Äitiyspakkauksen piilomerkitykset vanhemmuuden vahvistajana toteutuvat näillä perheillä siinä, että äitiyspakkauksen saapumisesta on oltu innoissaan ja sen avaaminen ja tutkiminen on ollut tuleville vanhemmille yhteinen jaettu hetki, joka varmasti osaltaan vahvistaa ja tuo konkreettisemmaksi tulevaa vanhemmuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan ”osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä” (STM.fi). Osallisuuden kuuluu myös yhdenvertaisuuden tunne, jota esimerkiksi verojen maksusta kaikkien vastalahjaksi saama sama äitiyspakkauus tai samanlaiset haalarit hiekkalaatikolla voivat lisätä. Jo yleisesti jaettavan äitiyspakkauksen alkuaikoina pakkauksen taustalla oli myös tasa-arvon lisääminen, kun kaikki äidit kävivät samoissa terveyspalveluissa saadakseen pakkauksen. Äitiyspakkauus siis voi lisätä maahan muuttaneiden perheiden osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan.

5.1.2 Äitiyspakkauus sänkynä, tähtipeitto ja toppahaalari

Äitiyspakkauus sai informanteilta paljon kehuja, vaikkakin joidenkin tuotteiden käyttötarkoitus oli jäänyt epäselväksi. Amritan luokse mennessäni oikean rivitalo-osoitteen etsimiseen meni aikaa, joten sompailin pihalla ison mustan äitiyspakkauusmöhkäleen kanssa ristiin rastiin. Huomattuani vihdoinkin oikean oven, tunnistin nepalilaisen kodin helposti, sillä oveen oli piirretty punaisella ja valkoisella jauheella hakaristiä muistuttava tunnus ja oven vieressä roikkui metallinen koriste, jossa oli hindujumalia. Hakaristin näköinen tunnus *svastika* merkitsee hinduille hyvää onnea ja rauhaa. Amrita avasi oven ja kutsui peremmälle. Tuttu mausteisen ruuan tuoksu tulvahti asunnosta nenään. Perheellä on kauniin harmoninen, vaaleahko koti, jonka lattioilla on paljon pehmeitä mattoja. Siirryimme heti olohuoneeseen, jossa vastassa olikin yllättäen vanhempi nepalilainen nainen *kurta*, nepalilainen mekko päällä. Hänet esiteltiin minulle anoppina, joka oli tullut muutamaa viikkoa aiemmin käymään Suomessa. Anopin läsnäolo oli minulle positiivinen yllätys, sillä oli tutkimuksenikin kannalta mielenkiintoista nähdä, miten Amrita selitti asioita suomalaisesta äitiyspakkauksesta ja vauvan hoidosta anopillensa, joka oli asunut koko ikänsä Nepalissa. Istuimme lattialle pehmeälle matolle äitiyspakkauksen viereen ja täytimme suostumuslomakkeet. Puhuin muutaman lauseen nepalia, mikä selvästi ilahdutti molempia. Anoppi ihmetteli, ymmärrätkö myös nepalia, mutta valitettavasti en ymmärrä kuin sanoja sieltä täältä. Anoppi halusi tietää perheenjäsenteni nimet, joten hetken käyimme siihen, kun kerroin nämä hänelle nepaliksi. Amritaa nauratti, miten utelias anoppi oli minua kohtaan.

Kuva 8 Äitiyspakkausta tutkimassa

Juttelimme äitiyspakkausmuistoista tutkien samalla uuden pakkauksen tuotteita. Mukanani ollut pakkaus on uudistunut paljon Amritan saamasta pakkauksesta. Hän muisteli omaa pakkaustaan, jossa vaatteet olivat olleet hämmästyttävän pehmeitä ja laadukkaita. Saman hän pisti merkille tästäkin pakkauksesta, ja he tunnustelivat kankaiden pehmeyttä anopin kanssa kilpaa. Anoppi katseli uteliavana pienen matkan päästä laatikon avausta (kuva 8) ja Amrita ojensi hänelle tuotteita tarkasteltavaksi. Silikoninen ruokalappu herätti ihastusta, sillä sellaista ei ollut Amritan pakkauksessa. Myöskään harsoja ei ollut aiemmin kuin yksi ja uuden pakkauksen viisi lisäharsoa saivat kehuja.

Kävimme tarvikepussia läpi. Muut tuotteet olivat olleet käytössä, paitsi nännivoide. Sen tarkoitus ei ollut selvinnyt Amritalle.

Kondomeihin kukaan ei kiinnittänyt mitään huomiota, ja tunsin itsekin yhtäkkiä häveliäisyyttä kysyä niistä anopin edessä mitään. Muissa haastatteluissa kondomien tarkoituksesta pakkauksessa keskusteltiin ja useilla äideillä oli selkeä ajatus siitä, kuinka monta vuotta lasten saamisen välissä pitää olla äidin terveyden ja palautumisen vuoksi, minkä vuoksi kondomit nähtiin positiivisena asiana pakkauksessa. Amritan anoppi kysyi jotain siteistä ja ymmärsin muuten nepalinkielisestä puheesta sanan ”bleeding”. Vaatteet herättivät ihastusta, jopa musta collegehaalari, toisin kuin edellisessä haastattelussa. Kuvioita ja vaatteiden käytännöllisyyttä, esimerkiksi kietaisubodeja ja kääntöhihoja keuhuttiin. Kirjaa ei ollut juuri käytetty, vaikkakin Amritan mies oli kuulemma joskus lukenut sitä. Huppupyhyhe sai paljon kiitosta, sillä se on perheen nuoremmalla lapsella edelleen käytössä. Amrita yritti etsiä sitä näyttille, mutta se olikin juuri pyykissä.

Äitiyspakkauksen käyttö ensisänkynä herätti ihmetystä – Amrita ei ollut koskaan kuullut siitä. Hän oli huomannut, että pakkauksen pohjalla on patja, mutta ei ollut tiennyt, että laatikkoa voisi käyttää sänkynä. Hän selitti asiaa myös anopille ja etsin heille Googlestä kuvia, miten

jotkut vanhemmat käyttävät laatikkoa esimerkiksi pinnasängyssä, kun se on aluksi vauvalle todella suuri. Amrita mietti, että kukaan ei ollut kertonut tästä mahdollisuudesta. Seuraavaksi Amrita ihmetteli, miksi torkkupeitto on poistettu pakkauksesta, sillä se oli yksi heidän lempituotteistaan. Kun kysyin, mitä äitiyspakkauksesta Amritan mielestä puuttuu, hänelle ei tullut mitään mieleen. Haalari oli ollut loppuvuodesta syntyneelle vauvalle niin iso, että he olivat joutuneet hakemaan heti sairaalasta tullessaan kaupasta pienemmän toppahaalarin. Muuten kaikkea tarvittavaa oli tullut lahjoina ystäviltä, joten paljon ei ollut tarvinnut ostaa itse pakkauksen lisäksi.

Siirryimme kesken haastattelun keittiöön. Anoppi oli hetken muualla, mutta seurasi pian keittiön pöydän ääreen ja hänkin otti teetä, *chiaa*. Mausteinen, maitoon keitetty chia maistui ihan samalta kuin kotona, tuttuja makuja siis. Puhuimme siitä, jos Nepaliinkin saataisiin käyttöön äitiyspakkaus. Amrita mietti, että Nepalissa on paljon perheitä, joilla ei ole varaa ostaa vaatteita vauvalle. Anoppi osasi kertoa, että nepalilaisetkin saavat sairaalasta yhden paidan ja yhden housut ja lisäksi voi saada rahaa vaatteiden ostamiseen. Anoppia kiinnosti, milloin äitiyspakkauksista on alettu jakamaan Suomessa. Kerroin heille äitiyspakkauksen historiasta ja 70-vuotinen historia herätti ihmetystä. Kerroin myös siitä, että aluksi käytettiin kiertokoria, johon vaatteet vain pestiin seuraavalle köyhälle perheelle. Anoppia nauratti, että Nepalissa ei vielä ole äitiyspakkausta, joka Suomessa on ollut käytössä jo niin kauan. Hän selitti jotain tuohuneen näköisenä, katsoi minua vakavasti silmiin ja levitteli käsiään. Amritaa nauratti anopin voimakas reaktio asiaan, kun hän käänsi minulle anopin päivittelevän, että Nepalissa ”ne eivät anna mitään, eivät vielääkään”.

Amrita ei tiennyt äitiyspakkauslaatikon käyttötarkoitusta sängynä, mutta sen sijaan Priyankan perheessä sitä oli käytetty vauvan nukkumapaikan lisäksi moneen muuhunkin tarkoitukseen. Priyankan vauva oli nukkunut ja torkkunut äitiyspakkauslaatikossa, jota hän kehuikin todella monikäyttöiseksi. Laatikossa oli säilytetty vauvan vaatteita, kun ei ollut riittävästi kaappitilaa – ensin isoja odottamassa olevia, sitten pieneksi jääneitä. Äitiyspakkauksesta ja toisesta laatikosta oli myös tehty sängyn viereen portaat, joiden avulla lapsi oli opetellut kiipeämään. Pian sen jälkeen lapsi oli oppinut kävelemään vain kahdeksan kuukauden iässä ja Priyanka ajatteli, että se johtui kiipeämään opettelemisesta äitiyspakkauksen päälle. Äitiyspakkaus oli ollut

myös olohuoneessa lapsen kiipeilypaikkana sohvalle. Äitiyspakkauksen laatikkoa Priyanka kuvaili todella hyväksi ja kestäväksi, vaikkakin kansi oli mennyt jo rikki.

Myös Isha oli käyttänyt äitiyspakkauksen laatikkoa monipuolisesti. Siitä oli muun muassa tehty portaat hindulaiseen puja mandiriin yhdessä muiden laatikoiden kanssa Vijayadashamin, yhden suurimman hindujuhlan aikaan. Puja mandir tarkoittaa kotialttaria, jollainen löytyy useimmista hindulaisista kodeista. Puja on uskonnollinen rituaali, jossa kunnioitetaan jumalia ja suoritetaan erilaisia rukouksia ja uhrilahjoja, jotka ovat esimerkiksi kukkia, hedelmiä, suitsukkeita ja rahaa. Isha selitti haastattelussa, että äitiyspakkauksesta ja muista laatikoista on tehty alttarin eteen portaat pinoamalla niitä ja laittamalla päälle kauniita kankaita. Näin ollen äitiyspakkaus on luontevasti muovautunut myös osaksi hindulaista traditiota.

Priyankan ja Amritan äitiyspakkauksen lempituotteita oli ollut tähtitorkkupeitto (kuva 1, Johdanto). Priyanka kertoi siitä eloisasti elehtien ja hymyillen. Tähtipeitto oli ollut käytössä rattaiden päällä kylmällä säällä. Se oli lähtenyt Nepalin reissulle mukaan ja ”jopa tuotu takaisin”, jota Priyanka painotti puhuessaan. Oman kokemuksen perusteella Nepalista tuodaan paljon tuliaisia, minkä vuoksi ei ole itsestään selvää, mitä vaatteita ja tavaroita mahdutetaan matkailukuihin takaisin Suomeen. Priyanka yritti etsiä torkkupeittoa uudesta pakkauksesta ja oli järkyttyneen näköinen, kun kuuli, että se on poistettu. Myös muut kiinnittivät huomiota torkkupeiton poistumiseen. Tästä on luultavasti tullut palautetta, sillä vuoden 2023 äitiyspakkauksen torkkupeitto on jälleen lisätty, vaikkakin tähdet ovat vaihtuneet metsän eläimiin.

Kuva 9 Äitiyspakkauksen peiton vertailua

Haastattelun aikana Priyanka haki omasta pakkauksestaan tulleen merinovillahaalarin, pehmolelun ja peiton pussilakanoineen ja vertailimme niitä nykyisiin versioihin (kuva 9). Merinovillahaalari vaikuttaa uudessa pakkauksessa huomattavasti laadukkaammalta ja paksummalta, peittokin näyttää erilaiselta. Kerroin, että pakkauksen laatua on viime vuosina parannettu määrän kustannuksella. Pussilakanan

kuosi miellyttää Priyankaa enemmän hänen saamassaan pakkauksessa, vaikka kettuja onkin molemmissa. Tätä kertoessaan Priyanka halasi lapsensa peittoa rakastavasti.

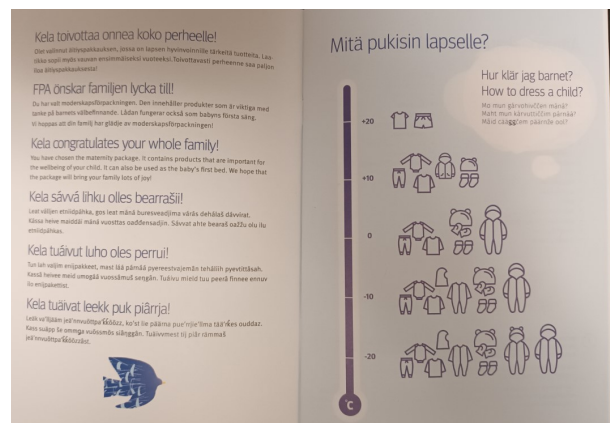
Monissa haastatteluissa nousi esiin lempituotteina toppahaalari, merinovillahaalari ja makuupussi. Makuupussi oli myös tuotteita, jonka monet äidit olivat säästäneet pakkauksista. Makuupussi oli myös vuoden 2017 Kelan äänestyksessä hyödyllisimmiksi koettujen tuotteiden joukossa (ks. sivu 10). Toppahaalari on talvella syntyneille lapsille liian suuri, mikä oli yllättänyt monet tuoreet vanhemmat, jolloin synnytyssairaalasta oli ”kiireellä juostu hakemaan pienempi haalari Prismasta”. Merinovillahaalarikin on suurta kokoa, mutta haastatteluissa tämä nousi esiin positiivisena asiana, sillä haalaria oli tämän vuoksi käytetty vielä jopa yli kaksivuotiailla lapsille.

Minkäänlaisten ohjeiden puuttuminen äitiyspakkauksesta näkyi tietämättömytenä joidenkin pakkauksen tuotteiden käyttötarkoituksesta. Tällaisia tuotteita nousi omista haastatteluissani esiin nännivoide, liukuvoide, kylpylämpömittari, lapsen pidikkeet (vasemmalla), kuolalappu (oikealla), ja pakkauksessa mukana ollut patja eli laatikon käyttötarkoitus sänkynä. Epäselvien käyttötarkoitusten vuoksi nämä tuotteet olivatkin jääneet käyttämättä. Toisaalta patja ja lapsen pidikkeet kuuluivat muutenkin äitiyspakkauksen vähiten tarpeellisiksi koettuihin tuotteisiin vuoden 2017 kyselytutkimuksessa (ks. s. 10).

Kuvat 10a, 10b KELA,
Veikko Somerpuro

Vuodesta 2022 alkaen äitiyspakkaus on sisältänyt takavuosien tapaan jälleen myös opasvihkosen. Äitiyspakkauksen pakkaamisesta ja logistiikasta vastaava Porvoon Kirjakeskus lähetti minulle nähtäväksi uuden opasvihkosen (kuva 12), jossa näkyy kielivalikoiman lisääntyminen suomen ja ruotsin lisäksi englantiin ja kaikkiin kolmeen saamen kieleen. Äitiyspakkauslaatikon käyttötarkoitus sänkynä ilmenee heti ensimmäiseltä sivulta Kelan onnittelujen alta. Päiväkotien seiniltä tutut kuvalliset pukeutumisohjeet eri lämpötiloihin on lisätty myös opasvihkoseen. Sama lista tuotteista löytyy

Kuva 11 Uusi opasvihkosen

opasvihkosesta kuin aiemmissa äitiyspakkauksista ennen uudistusta, mutta listan tuote pakkauksen tuotteeseen pitää osata yhdistää itse. Varsinaisesti yksittäisten tuotteiden käyttötarkoitukseen ei siis ole tullut lisää ohjeita lukuun ottamatta kerrospukeutumista eri säätiloihin. Vaikka kaikki uudet vanhemmat ovat varmasti epävarmoja vauvan pukemisesta eri lämpötiloihin, kerrospukeutumisoheiden lisäämisessä on mahdollisesti ajateltu erityisesti maahanmuuttajataustaisia perheitä, joilla ei ole mahdollisuutta kysyä esimerkiksi aiemmilta sukupolvilta, miten vauvat puetaan oikein Suomen talveen.

5.2 Tavat ja traditiot

5.2.1 Syöminen ja nukkuminen – kylmä ruoka, maitopullo ja itsenäiset suomalaislapset

Eräänä syyskuun alun iltapäivänä ajoin äitiyspakkaus takapenkillä korkean opiskelijatalon pihaan, jonne menin haastattelemaan Priyankaa, alle kaksivuotiaan lapsen äitiä. Haastattelu oli siirtynyt monta kertaa lastemme sairastumisten takia, mutta sovimme ajankohdan lopulta lyhyellä varoitusajalla edellisenä iltana. Kannoin äitiyspakkauksen hissiin ja pian olinkin perheen ovella. Oven avattuani sain tutun lempeän curryn tuoksuiset tervetuloitotukset olla kuin kotonani. Istuimme olohuoneen sohvalle aiempien haastattelujen tapaan äitiyspakkaus jalkojemme juuressa. Priyanka on asunut Suomessa vain neljä vuotta ja hänellä vaikuttikin olevan informanteista eniten kerrottavaa vauvanhoidon erilaisista tavoista Nepalissa kuin Suomessa.

”Sain joka päivä erilaisia neuvoja eri ihmisiltä. Kuuntelin kaikkia, mutta minun täytyi tehdä omalla tavallani. Kokeilin hyvältä kuulostavia neuvoja, mutta monia neuvoja en halunnut noudattaa.” (suomennettu) PRIYANKA

Ristiriitaisia neuvoja vauvan hoitoon liittyen Priyanka oli kuullut todella paljon sukulaisilta, ystäviltä ja neuvolasta. Toisin kuin aiemmat informanttini, Priyanka oli sitä mieltä, että vauvanhoidossa Suomessa ja Nepalissa on todella paljon eroja. Vastausta ei tarvinnut odottaa, vaan hänelle tuli mieleen monenlaisia eroja saman tien. Nepalissa ei esimerkiksi kannusteta vauvoja sormiruokailemaan, vaan siitä oli oltu kauhuissaan ja hän oli joutunut väittelemään asiasta sukulaistensa kanssa. Äidille oli voinut sanoa vastaan neuvoihin, mutta muille ihmisille ei. Neuvoja oli tullut paljon yksittäisiin ruoka-aineisiin liittyen. Esimerkiksi banaania ja hedelmiä ei olisi sukulaisten mielestä saanut antaa illalla, koska ne ovat ”kylmiä ruokia”. Kalaa ei olisi saanut antaa, koska siinä on ruotoja ja sekin on kuulemma kylmää. Priyanka oli yrittänyt selittää, että paistettu kala on kuumaa, vaikka se eläekin kylmässä vedessä. Kanaakaan ei olisi pitänyt

syöttää lapselle ensimmäiseen vuoteen. Kysyin tarkennusta, mitä äiti tarkoittaa, kun puhuu kylmistä ruuista. Priyanka kuvaili, että ruuat eivät oikeastaan ole kylmiä, vaan Nepalissa asunnot ovat öisin kylmiä, joten äiti ei halua, että iltaisin syödään kylmää ruokaa. Palaan kylmän ruuan ja terveyden yhteyteen seuraavassa alaluvussa.

Monessa haastattelussa heräsi esiin ajatus ”kapinallisuudesta”, jota äidit kuvailivat heillä olleen koko elämänsä ajan oman kulttuurinsa tapoja kohtaan. He kokivat voivansa vastustaa omia vanhempiaan helposti, sillä he olivat tehneet niin aina. Näin ollen edellytykset sanoa vastaan neuvoihin, joita ei olla haluttu noudattaa, ovat olleet paremmat. Tämä vahva tunne oman tien kulkemisesta on luultavasti vaikuttanut siihen, että naiset ovat ylipäätään päätyneet muuttamaan Suomeen, sillä he edustavat ensimmäisiä sukupolvia suvuissaan, jotka ovat näin tehneet.

Priyanka oli ottanut äitinsä kanssa usein yhteen heidän ollessaan Nepalissa. Äiti oli sanonut, että ”kun menet Suomeen, voit syöttää lasta, miten haluat”. Suomeen palattuaan Priyanka olikin välittömästi alkanut taas antaa lapselle ruokia, joita äidin mielestä ei olisi saanut antaa. Vaikka Nepalissa Priyanka oli jonkin verran kuunnellut sukulaisten neuvoja, Suomessa hän oli tehnyt neuvolan ohjeiden mukaan. Neuvolan tarkat ohjeet esimerkiksi proteiinin määrästä yhdellä aterialla Priyanka oli kokenut hyödyllisiksi.

Neuvolastakin oli kuitenkin tullut ohjeita, joita Priyanka ei halunnut noudattaa. Siellä oli käsketty esimerkiksi lopettaa yösyötöt, koska vauva ei neuvolan mukaan tarvitse yöllä maitoa. Terveystenhoitaja oli sanonut, että vauva itkisi maidon perään, mutta kolmantena yönä pitäisi helpottaa. Priyanka kertoi, että oli yrittänyt noudattaa ohjetta, mutta lapsi oli itkenyt yöllä maidon perään niin kovasti, että hän ei ollut voinut itkettää lasta ”yhden maitopullon takia”:

”Ei ole niin vaikeaa antaa vauvalle keskiyöllä vähän maitoa. Ei tarvitse mennä lypsämään maitoa lehmästä vaan sitä on jääkaapissa. Annan hänelle maitoa, vaikka kaksivuotiaaksi asti!”
(suomennettu) PRIYANKA

Tätä hän kertoi monta kertaa toistellen ja ihmetteli, miksi vauvaa pitäisi itkettää pelkän maidon juomisen takia. Hän ei ollut pystynyt tekemään niin. Priyanka ei halunnut neuvolan opastavan häntä enää asiasta, joten hän aikoi sanoa, että lapsi on lopettanut maidon juomisen öisin.

Suomessa lapset kasvatetaan Priyankan mielestä todella itsenäisiksi, Nepalissa taas äidistä riippuvaisiksi. Tästä esimerkkinä hän kertoi, että lapset alkavat syödä Nepalissa itse vasta 4–5 vuoden iässä. Siihen asti aikuiset syöttävät heitä. Lapsia myös pakotetaan syömään tarjottu ruoka, kun taas Suomessa vanhemmat antavat lasten myös jättää syömättä. Tätä Priyanka hieman ihmetteli ja sanoi, että itsekin haluaa, että lapsi syö ruuan mitä hän tarjoaa. Nepalissa ruoka syötetään vauvoille aina soseina, eli ei koskaan isoina paloina omaan käteen, kuten nykyisin Suomessa tehdään sormiruokaillessa. Erilaisia ovat myös nukkumistavat. Lapset nukkuvat Priyankan mukaan aina vanhempien vieressä, kun taas Suomessa on pinnasängyt ja lapset opetetaan nukkumaan omissa sängyissään. Hänen oma lapsensa nukkuu vieressä, koska Priyanka kokee sen paljon helpommaksi, kuin sängystä nousemisen pitkin yötä.

Keskustelu syömisestä johti siihen, että Priyanka varoitteli minua silloin tulossa olleesta Nepalin matkasta. Hän käski minun varautua siihen, että aikuiset Nepalissa haluavat syöttää lastani ja auttaa kaikessa muussakin, mitä hän osaa tehdä jo itse. Priyanka painotti, että se on vain nepalilaisten tapa osoittaa rakkautta. Kysyin, onkohan suomalaisilla ja nepalilaisilla erilainen tapa osoittaa rakkautta, mutta seuraavaksi pohdimmekin sitä, mikä suomalaisten tapa sitten on. Pohdimme, että ehkä Suomessa itsenäisyyteen kannustaminen on rakkautta, Nepalissa taas toisen palveleminen eli riippuvaisena pitäminen itsestään.

Halusin nostaa Priyankan haastattelun tähän analyysiin mielestäni hyvänä esimerkkinä siitä, miten eri käytännöistä neuvotellaan perheessä. Priyankan perheessä nämä neuvottelut olivat tuoreita ja ajankohtaisia, koska hän oli asunut Suomessa haastatteluhetkellä vasta muutaman vuoden ja lapsikin oli vielä pieni. Näihin neuvotteluihin osallistuvat haastattelemissani perheissä perheen äidin ja isän lisäksi luonnollisesti lähisukulaiset kotimaassa, mutta myös ystävät ja lähipiiri Suomessa sekä suomalainen neuvolajärjestelmä, joka nousi haastatteluissa esiin monien käytännön neuvojen lähteenä. Humoristisena tarinana esitetty tapaus yömaidon lopettamisesta ja neuvolan ohjeista sen suhteen toi esiin, että kyseinen äiti teki tässä asiassa neuvoista huolimatta omalla tavallaan.

Lapsen aikaisen itsenäistymisen Suomessa otti esiin myös Isha. Hän oli huomannut, että Suomessa 8-vuotiaiden voidaan odottaa olevan jo yksin kotona koulun jälkeen, mutta hänen lapsensa ei ollut halunnut. Isha muisteli itse olleensa yksin kotona vasta 12-vuotiaana ja ajattelee, että lapsen olisi hyvä olla yksin kotona vasta noin 10-vuotiaana. Ishan lapsi oli päässyt iltapäiväkerhoon, mutta Isha oli huolissaan, miten lapsi pärjää yksin kotona sitten kun iltapäiväkerhoon ei enää pääse.

Isha kertoi, että kun ensimmäinen lapsi syntyi, he olivat halunneet tehdä ”kaiken suomalaisittain”, joten he olivat laittaneet vastasyntyneen nukkumaan omaan sänkyynsä. Isha kertoi, että Intiassa lapset nukkuvat aina äidin vieressä. Isovanhemmat olivat olleet huolissaan, että vauva ei tuntisi oloaan turvallisiksi. Muutaman päivän kuluttua he olivat luopuneet ajatuksesta nukkuttaa vauvaa omassa sängyssään ja Isha oli ottanut hänet viereensä, koska vauva oli nukkunut siten paremmin.

Haastatteluissa naiset viittasivat siis usein itsenäisiin suomalaislapsiin, joista kasvatetaan itenäisiä jo vastasyntyneestä alkaen nukuttamalla omaan sänkyyn, opettamalla sormiruokailemaan eli syömään itse, vieroittamalla maidosta aikuislähtöisesti ja kannustamalla yksin oloon vanhempien ollessa töissä jo pienenä koululaisena. Suomalaisia vanhempia ei haastatteluissa paheksuttu, vaan ihmeteltiin, miten lapset pystyvät esimerkiksi jättämään yömaidon tai olemaan kotona yksin niin pieninä. Näin ollen toisin kuin Martikaisen ja Golan tutkimuksessa vuodelta 2007, omat informanttini eivät pitäneet omia tapojaan tai perheitään ylivertaisina suomalaisiin verrattuna. (ks. s. 18–19.) Ishan pyrkimys ”tehdä kaikki suomalaisittain” kertoo myös siitä, että Suomeen muutettuaan hänellä on ollut vahva halu integroitua suomalaiseen lastenhoidon malliin, mutta se oli osoittautunut käytännössä hankalaksi nukkumisen osalta. Tässä neuvottelussa Isha oli tullut tulokseen, että intialainen malli toimi heille paremmin.

Priyankan haastattelussa esiin noussut pohdinta rakkaudesta ja riippuvaisuudesta on ajatus, johon palasin usein analyysia tehdessäni. Kollektiivisessä kulttuurissa perhe on ihmisen tärkein yhteisö ja vahvaan perheen keskinäiseen huolenpitoon kasvatetaan pienestä lapsesta asti (Hofstede 1996, 50–61). Ehkä lapsen näkeminen hyvin tarvitsevana juontaa juurensa siihen, että lapselle halutaan tiedostamattakin opettaa malli siitä, että perheessä perheenjäsenet

huolehtivat aina toistensa tarpeista, mitä ne sitten ovatkaan. Lisäksi lapsen syöttämisellä osoitetaan rakkautta myös siinä mielessä, että ruumiinnesteitä, kuten sylkeä, pidetään eteläaasialaisten puhtauskäsitusten mukaan saastuttavana (ks. s. 23). Koska Etelä-Aasiassa ruoka syödään käsin, lasten syöttäminen tarkoittaa koskemista heidän suuhunsa, mitä ei tehtäisi kenelle tahansa. Toisaalta ollessani Nepalissa oivalsin anoppini paheksuvista reaktioista ruuan aiheuttamaan sotkuun, että Ama halusi syöttää lastamme, jotta ruokaa ei tippuisi niin paljon maahan ja menisi hukkaan. Köyhällä maaseudulla monella ei luultavasti ole varaa antaa lapsen sotkea ruualla, jota on vähän. Ruuan saaminen vuoristokyltiin huonoja teitä pitkin on myös haastavaa, joten olemassa oleva ruoka on suuressa arvossa.

5.2.2 Sairaus ja terveys

Kuva 12 Pyykinpesua

Lämpötilojen merkityksen asiassa kuin asiassa huomasin itsekin heti saapuessani Nepaliin. Ensimmäinen uusi nepalin kielen sanani oli *taato*, kuuma. Saapumispäivänämme Nepalissa oli todella kuuma. Olimme tyttäreni kanssa parvekkeella katsomassa, kun sukulaisnainen pesi pyykkiä parvekkeen lattian nurkkaan valetussa pesupaijassa. Aurinkopaneelit olivat lämmittäneet hanasta tulevan veden todella kuumaksi ja tyttäreni olisi halunnut koko ajan laskea vettä, jolloin häntä varoiteltiin *taato pani*, kuumaa vettä (kuva 12). Ehkä samana tai seuraavana päivänä joku kiinnitti huomiota siihen, että haluan juoda juomaveteni kylmänä, jolloin opin sanan *ciiso*, kylmä.

Nepalissa näkyi vahvasti eteläaasialainen terveystä-
sitys, jonka mukaisesti eri ruokalajit nähdään keho-
viilentävinä tai kuumentavina (ks. sivu 21). Tämä aja-
tus tuli ilmi myös edellisessä alaluvussa Priyankan
kokemuksessa siitä, kuinka hänen äitinsä oli kieltä-
nyt kalan tai banaanin syömisen niiden kylmyyden
takia. Tässäkin kylmyydessä on taustalla ajatus ky-
seisten ruokalajien kylmentävistä ominaisuuksista.
Nepalissa kylmien juomien juominen herätti ihme-
tystä, sillä paikalliset joivat kaiken lämmitettynä. Ra-
vintoloissakin vesi tuotiin kiehuvan kuumana pöy-
tään nepalilaisille, vaikka turisteille olikin tarjolla kyl-

Kuva 13 Elämää Nepalin maaseudulla

miä juomia. Lapseni joi Nepalissa jauheesta tehtyä korviketta, jonka otimme Suomesta mu-
kaan. Koska lapseni on tottunut Suomessa juomaan jääkaappikylmää maitoa, tein hänelle Ne-
palissakin maitoa huoneenlämpöiseen veteen. Tämä herätti kauhistausta, sillä etenkin lasten
maidon kuuluisi ehdottomasti olla lämmintä. Lisäksi sekä minä että tyttäreemme kuulimme jat-
kuvasti kehoituksia laittaa enemmän vaatetta päälle, vaikka meille sää oli lämmin ja pääasiassa
aurinkoinen (kuva 13). Erityisen haastavaa oli saada alle kaksivuotiaalla lapsella pysymään su-
kat ja kengät jalassa, sillä kun Ama näki hänet paljain jaloin, alkoi heti tiukka komennus, että
tuosta paleltuu.

Lapsemme sairastui Nepalissa pahaan turistiripuliin. Tämä teki reissustamme rankan koke-
muksen, sillä ripulia ja oksentelua jatkui kuukauden ajan aina siihen asti, kun pääsimme kotiin.
Lapsen sairastuminen toi esiin sen, miten erilainen käsitys minulla oli terveydestä ja sairau-
desta kuin kyläläisillä. Kyläläiset antoivat vinkkejä joka päivä vieraillessaan ja huomasin, miten
tyttömme terveydestä tuli koko kylän asia. Jouduin itse erilaisten ohjeiden ristituleen ja vie-
tinkin kylässä paljon aikaa googlettamalla parhaita ohjeita ripulin selättämiseen ja kuivumisen
estämiseen. Niin paikallinen kylälääkäri kuin kaikki sukulaiset ja kyläläiset kehottivat meitä
välttämään minkään viileän tai kylmän syöttämistä lapselle. Ama oli varma, että kylmän mai-
don juominen sairastutti lapsen ja hän paranisi juomalla lämmintä puhvelin maitoa, mihin en
suostunut, sillä maito oli valtavan rasvaista ja tuntui pahentavan ripulia entisestään. Paha

silmääkin epäiltiin taudin aiheuttajaksi, josta kerron tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Kylälääkäri antoi meille useita purkkeja lääkkeitä, jotka suomenkieliset hakutulokset kertoivat täysin sopimattomiksi lapselle tai kyseiseen tilanteeseen. Kieltäytymiseni antaa lapselle kyseisiä lääkkeitä aiheutti eripuraa ja kyläläiset ihmettelivät, miksi en luota lääkäriin. Lähdimme 12 päivän maaseudulla olemisen jälkeen pakon edessä kaupunkiin, sillä huomasin lapsessa kuivumisen merkkejä ja halusin päästä matkavakuutuksen turvin laadukkaaseen sairaalaan.

Lapseni sairastuessa jouduin itse käymään jatkuvaa neuvottelua siitä, millaisen hoidon lapselleni hyväksyn ja mihin uskallan luottaa. Matkavakuutusyhtiöni tarjosi konsultaatiota suomalaiselta lääkäriltä ja lopulta suomalainen lääkäri soittikin minulle useaan kertaan ja kommentoi kaikkia saamiamme hoito-ohjeita ja lääkkeitä. Sekä kylälääkäri että turistisairaalan lääkäri antoivat ripuliin ruuansulatusentsyymiä, jota Suomessa ei käytetä. Se sisälsi muun muassa kaneliöljyä ja papaijasta eroteltua papaiinia. Suomalainen lääkäri tarkisti tuotteen ja kommentoi, että voimme antaa sitä, sillä siinä ei ole ainakaan mitään vaarallista. Turistisairaalassa saimme antibiootteja ja parasiittilääkityksen, mutta samaan aikaan tämäkin lääkäri kielsi kylmien juomien juomisen ja nesteytystippaan ja verikokeisiin suhtauduttiin nuivasti, koska ne ovat lapselle epämiellyttäviä toimenpiteitä. Saimme lopulta erinomaista hoitoa, mutta sairastumiskokemuksen kautta eteläaasialaiset terveystäydennykset todella kohtasivat suomalaiset ja toivat neuvottelut niiden välillä näkyviksi.

Suomessa informanttieni haastattelujen yhteydessä terveydestä nousi keskustelua lähinnä äidin synnytyksen jälkeisestä ajasta. Informanttini puhuivat usein hieronnoista, jotka vaikuttivat olevan äideille olennaisen tärkeitä synnytyksen jälkeisinä viikkoina. Nepalissa jotkut kuulemma palkkaavat jopa koulutetun hierojan, joka käy hieromassa synnyttäneitä äitiä päivittäin. Suomessa hierontaa oli antanut puoliso tai ystävät. Kun kysyin Priyankalta hieronnalle perustetta, hän selitti, että kovat kivut synnytyksessä lukkiutuvat naisen kehoon ja päivittäisellä hieronnalla ne taas vapautuvat. Myös pieniä vauvoja hierotaan päivittäin sinapinsiemenöljyllä. Nepalissa ollessani näin sukulaisnaisen hierovan lapsenlastaan tällä öljyllä iltaisin, mikä oli vauvalle silminnähtävä rentouttava kokemus. Priyanka kertoi, että hän hieroo taape-roikäistä lastaan viikonloppuisin. Lapsi ei kuulemma malttaisi enää olla hierottavana, mutta

lastenohjelmien avulla se onnistuu. Tämä kuvastaa hyvin hieronnan tärkeyttä terveyttä edistävänä toimenpiteenä, joka pitää tehdä, vaikka se ei aina olisi lapsen mielestä mukavaa.

Ayurveda- tyyppiset hoitomuodot tulivat esiin synnytyksen jälkeisestä hoidosta keskusteltaessa. Taran mies oli saanut paljon ohjeita, millaista ruokaa vaimolle pitää tehdä synnytyksen jälkeen. Näitä olivat muun muassa *sutkeri ko masala/ausedhi* (vasta synnyttäneen naisen erityinen lääke) ja *jwano ko jhol* (timjaminsiemenneitto). Katsoin videoita kyseisten ruokien valmistamisesta ja kyseessä vaikuttaa olevan energia- ja nestepitoiset ruuat, joissa on tiettyjä mausteita ja yrttejä, joiden uskotaan auttavan synnytyksestä palautuessa ja imetyksen alituksessa.

Myös kehon lämpötiloista ja keskivartalon tukemisesta tuli puhetta synnytyksen jälkeiseen aikaan liittyen. Tara kertoi minulle, että synnytyksen jälkeen keho kylmenee, etenkin pää. Hän synnytti kesäaikaan, joten Suomessa oli silloin lämmin. Sukulaiset olivat muistutelleet, että pitää pukeutua lämpimästi synnytyksen jälkeen, mutta Taran pitkähihaiset vaatteet olivat olleet talvisäilössä eikä hän ollut jaksanut hakea niitä. Jälkeen päin hän oli tajunnut, että pää oli tuntunut kylmältä, joten hänen olisi pitänyt pukeutua lämpimämmin.

Nepalilaiset olivat myös ohjeistaneet, että pitäisi tukea vatsaa kankaisella vyöllä, mutta se oli ollut niin epämukava, että Tara ei ollut halunnut. Vyön kanssa oli ollut vaikeaa syödä, sillä se oli puristanut vatsaa. Mietimme haastattelussa, että Suomessakin on myynnissä synnytyksen jälkeiselle ajalle tarkoitettuja tukivöitä, joissa luultavasti on sama ajatus taustalla. Nepalissa maaseudulla ollessani huomasin, että naisilla oli usein vyötäröllään pitkää sari-kankaasta tai huivista pyöritetty vyö. *Sari* on perinteinen eteläaasialainen naisten asu, joka taitellaan päälle monta metriä pitkää suorakaiteen muotoisesta kankaasta. Maaseudulla sari-kankaita kuivatettiin talon katolle tai pellolle levitet-

Kuva 14 Ote Instagram-kuvapäiväkirjasta, jossa kerroin muun muassa pyykkäämisestä

tynä (kuva 14). Vyötärölle laitettulla kankaalla vaikutti olevan lähinnä käytännön merkitystä maaseudulla, sillä sen varaan pystyi laskemaan painoa pellolla, kun naiset kantoivat selässään esimerkiksi heinällä täytettyä dokoa. Vyö luultavasti auttaa tukemaan selkää muissakin melko raskaissa maaseudun töissä, sillä sellaisia oli käytössä etenkin vanhemmilla naisilla.

5.2.3 Paha silmä

Vietin Pokharassa ja Katmandussa reissun viimeisen viikon sukulaisnaisen Sangitan ja hänen alle vuoden ikäisen vauvansa kanssa. Olimme kaksi yötä Pokharassa kahdestaan, kun muut sukulaiset olivat maaseudulla. Noina päivinä ehdin hyvin seurata vauvanhoitoa ja Sangita puhuu hyvin englantia, joten myös keskusteleminen onnistui. Sangitan vauvalla oli joka päivä *kala tika* (musta tika) otsalla suojelemassa vauvaa pahalta silmältä. *Tika* tarkoittaa merkkiä, joka tehdään yleensä otsalle *sindoorista*, punaisesta jauheesta ja jogurtista. Juhlissa tikaseokseen laitetaan myös riisiä. Punaista sindooria käyttävät myös naimisissa olevat naiset sellaiseenaan hiusten keskijakauksessa. Myös Sangitalla on päivittäin sindooria hiuksissaan merkinä avioliitosta.

Sangita selitti minulle, että musta väri eli kajaali tehdään polttamalla tiettyjä mausteita. Hänellä oli mukana peltinen entinen rasvapurkki, jossa kajaalia säilytetään. Omakin lapseni sai otsaansa välillä saman mustan tikan. Sain Sangitalta linkin YouTube-videoon, jolla neuvotaan ayurveda-kajaalin teko kotona. Aineksiin kuuluu kolmea erilaista maustetta ja kokonainen manteli, jotka sidotaan narulla puuvillaisen pumpulin sisälle. Pumpuli kastetaan öljyyn ja annetaan levätä yön yli. Naru sytytetään tuleen ja näin muodostunutta ”kynttilää” poltetaan metallikupissa metallisen lautasen alla. Lautaseen muodostunut hiili kaavitaan irti ja siihen lisätään poltettua, jauhettua mantelia. Hiileen sekoitetaan *gheetä* eli kirkastettua voita ja videolla myös jonkinlaisia silmätippoja. Kajaali on valmis, minkä jälkeen se siirretään purkkiin.

Mustan tikan lisäksi Sangita suojelee vauvaansa pitämällä vauvan käsissä ja jaloissa mustia tai metallisia rannerenkaita. Eräänä päivänä Sangitan vaihtaessa lapselta vaippaa, huomasin myös vauvan vyötäröllä mustan narun. Sangita selitti tämänkin narun olevan yksi tapa suojella pahalta silmältä. On mielenkiintoista, että pahalta silmältä suojaudutaan mustalla, joka on pa-

han, negatiivisuuden ja kuoleman väri myös hindulaisessa traditiossa. Toisaalta internet-hakujeni perusteella mustasta väristä kirjoitetaan intialaisilla sivustoilla hyvin eri tavoin. Mustaa väriä esimerkiksi suositellaan pukeutumissivustolla sellaiselle, joka kokee turvallisuudentunteensa heikentyneen. Mustan värin sanotaan vahvistavan rajoja ja suojelevan omaa energiaa karkottaen samalla negatiivista energiaa. Toisella sivustolla, jossa selitetään värien merkityksiä esimerkiksi hindujumalien mieltymysten perusteella, kuvataan mustan värin imevän negatiivista, voimakasta energiaa itseensä. Demonien uskotaan saaneen voimansa mustaan pukeutumisella. Tällaiset tulkinnat tekevät mustan värin käytön loogisemmaksi myös pahalta silmältä suojautumisessa.

Ollessamme maaseudulla Ama laittoi lapsellemme kala tikan lähes jokaisena päivänä. Väriä ei valmistettu mitenkään erikseen, vaan Ama pyyhkäisi hiiltä sormeensa avotulella käytetyistä nokisista pannujen pohjista ja laittoi sitä lapsemme otsaan (kuva 15). Erään vanhemman naisen tullessa kylään Ama riensi yleensä nopeasti patojen luo ja laittoi tikan, ennen kuin nainen oli pihassamme. Yhdistin tämän heti uskomukseen, että erityisesti vanhempia naisia pidetään alttiina katsomaan lastamme pahalla silmällä (ks. sivu 23). Kun lapsemme sairastui turistiripuliin, Ama alkoi laittaa tikan joka päivä. Ama epäili lapsemme sairastuneen, koska emme muistaneet laittaa tikaa päivittäin ja luonamme oli vierailut paljon kyläläisiä.

Kuva 15 Kala tika maaseudulla lapsen otsalla

Suomessa useat haastatteleman naiset suhtautuivat pahaan silmään ja siitä suojautumiseen hieman ”höpöhöpöjuttuna”. Vastaaminen kysymyksiini pahasta silmästä vaikutti olevan monelle informantille vaikeaa ja epämiellyttävää, joka näkyi esimerkiksi vaivautuneena nauruna. Monet informanttini korostivat minulle, että eivät itse usko pahaan silmään.

Tara sanoi, että ei usko itse pahaan silmään. Kysyin, millä mustat pisteet ja silmänympärykset tehdään. Suomessa ne kuulemma tehdään tavallisella silmänrajauskynällä, mutta Nepalissa monet tekevät värin itse. Tara ei tiennyt, miten väri valmistetaan. Hän ei itse koskaan ole piirtänyt vauvalle pisteitä naamaan, koska ei halunnut vauvan iholle kemikaaleja. Kuulemma Suomessa monet vanhemmat eivät tee niin, mutta Nepalissa on outoa, jos jonkun vauvalla ei ole pilkkuja otsassa ja siitä kuuli myös kommentteja, kun he olivat Nepalissa lomalla. Puhuimme

pahan silmän merkityksestä, mikä ei ollut täysin selvä. Jos vauva näyttää kauniilta, se voi aiheuttaa jossakussa pahan katseen. Kateus ei kuitenkaan tuntunut oikealta sanalta. Pahan silmän takia Taran isä oli myös sanonut, että perheen ei pitäisi julkaista lapsesta kuvia Facebookissa, koska se voi aiheuttaa pahaa silmää. Keskustelimme myös siitä, että nepalilaisten mielestä pilkut kuuluvat vauvan kasvoille ja Tara oli sitä mieltä, että sillä tavalla vauvat nimenomaan näyttävät monien nepalilaisten mielestä kauniilta, kun viittasin itse pilkkuihin "rumentavina". Tuntui hieman ristiriitaiselta, että kauneus aiheuttaa pahaa silmää ja siltä suojaudutaan kaunistautumalla. TARA

Mustia pilkkuja ja silmänympäryksiä Amritan äiti oli tehnyt kun oli ollut Suomessa, mutta äidin lähdeyttä Amrita ei ollut tehnyt niitä itse, sillä ei ollut kokenut niitä tarpeelliseksi. Merkitystä kysyttäessä kumpikin (Amrita ja anoppi) viittaavat vain siihen, että vauvat ovat kauniimpia, kun heillä on nämä merkit kasvoilla, mutta vastaaminen vaikuttaa vaikealta.

AMRITA

Priyanka korosti, ettei usko siihen (pahaan silmään). Merkityksen selittäminen tuntui vaikealta, mutta mustien pisteiden Priyanka kertoi suojelevan lasta toisten ihmisten pahoilta ajatuksilta. Nepalissa käydessään Priyanka oli antanut äitinsä laittaa lapselle pisteitä otsaan, mutta ei väriä silmien ympärille, sillä se ei olisi terveellistä. Suomessa hän ei ole itse koskaan itse tehnyt niin. Monia nepalilaisten uskomuksia Priyanka kuvailee sen tyyllisillä sanoilla kuin "bullshit" ja "nonsense". Vanhemmat sukupolvet kuulemma uskovat herkästi erilaisia uskomuksia, jotka ovat kulkeneet sukupolvilta toisille tai tuoreempiakin uskomuksia, jotka perustuvat jonkun kokemuksen esimerkiksi sairastumisesta syötyään tiettyä ruokaa. PRIYANKA

Anika kertoo, että Bangladeshissakin tehdään vauvoille mustia pisteitä kasvoihin ja hänenkin äitinsä oli tehnyt sellaisia heidän lapselleen. Yritän kysyä häneltä näkemystä, mitä paha silmä tarkoittaa. Mustien pisteiden hän sanoo estämstä ihmisiä katsomasta vauvaa, sillä kauniin vauvan katsominen voisi aiheuttaa harmia vauvalle. Anika nauraa, kun kysyn, millä tavalla se aiheuttaa harmia. Hänestä asiassa ei ole mitään järkeä. ANIKA

(Otteita kenttäpäiväkirjasta, elo-syyskuu 2022)

Nostin tähän otteita lähes jokaisesta haastattelustani liittyen pahaan silmään. Koin pahasta silmästä keskustelun hedelmälliseksi tutkielmani kannalta, sillä se toi konkreettisella tavalla esiin neuvottelun kotimaasta opitun ja suomalaisten tapojen välillä. Havaitsemani epämukavuus aiheesta puhuttaessa johtui luultavasti siitä, että pahan silmän kautta he joutuivat kohtaamaan monia ristiriitoja. Viittaus kouluttamattomien vanhempien sukupolvien uskomuksiin puhui sen puolesta, että Suomeen muuttaneena, kouluttautuneena ihmisenä haluttiin korostaa ajatuksen pahasta silmästä olevan jotain taakse jäänyttä. Sangitan, joka on asunut Nepalissa koko ikänsä, puheessa ei näkynyt tällaista varovaisuutta pahasta silmästä puhuttaessa. Hän ikään kuin opasti minua nepalilaisista tavoista vauvan hoitoon liittyen, vaikka kyselikin paljon myös minulta neuvoja erilaisiin tilanteisiin.

Isha ei ollut halunnut pitää lapsella tikaa tai mustaa tikaa, koska hän oli huolissaan, että lapsi kokisi itsensä erilaiseksi muiden lasten joukossa. Isha mietti, että lapset näyttävät jo erilaiselta suomalaisten lasten joukossa, joten hän ei halunnut lisätä erilaisuutta. Tämä osoittaa halua sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan ja toiveen, että lapsetkin kokisivat itsensä suomalaisiksi eivätkä kohtaisi rasismia. Isha kertoi, että kajaalia käytetään Etelä-Intiassa vauvojen silmien ympärillä siksi, että uskotaan siten kulmakarvojen kasvavan nopeammin. Isha ei itse usko tähän teoriaan, sillä hänen lastensa kulmakarvat ovat kasvaneet ilman kajaaliakin. Sen sijaan mustan tikan otsalla hänkin yhdistää suojeluun pahaa silmää vastaan, mutta pahan silmän merkityksestä hän ei ollut varma.

Mustan tikan käyttö vauvaa kaunistavana asiana yhdistettynä tietämättömyyteen sen merkityksestä luo vaikutelman, että siitä on tullut niin tavallinen osa vauvanhoitoa, että merkitystä ei ole sen tarkemmin tarvinnut miettiä. Mustan tikan nähdään kuuluvan vauvan otsaan kuin minkä tahansa koristautumisen ja ilman tätä tikaa olevia vauvoja kummastellaan Etelä-Aasiassa. Kotimaassaan käydessään äidit olivat yleensä antaneet sukulaisten laittaa tikan lapsensa otsaan, mikä kertoo siitä, että tikaan ei kuitenkaan suhtauduta haitallisena ja sen vuoksi ei asetuta poikkiteloin asiasta sukulaisten edessä. Itsekin ajattelin näin, sillä näin tikan olevan vain hiiltä eli vaaratonta ainetta, mutta anopilleni sitäkin tärkeämpi asia.

Vain yksi tutkittavista äideistä oli kieltänyt mustan tikan tekemisen otsalle, vaikkakin tuolloin oli kyseessä tavallisella silmänrajauskynällä tehty piste, jonka kemikaalit äiti näki lapsen iholle vaarallisina. Otsalle laitettavaan tikaan suhtauduttiin siis aineistossani pääasiassa vaarattomana, mutta sen sijaan perinteistä vauvan silmien ympärille laitettavaa kajaalia äidit eivät hyväksyneet niin Suomessa kuin Nepalissakaan. Nepalissa asuva Sangita kertoi, että lääkärit olivat kieltäneet kajaalin käytön, joten hän ei halua käyttää sitä. Lääkäreiden kannanottoja kajaalin käytöstä vauvoilla löysin useamman. Perinteinen kajaali on nimeltään *surma* ja se on perinteisesti valmistettu antimonisulfidista. Antimonin niukkuuden vuoksi nykyisin käytetään usein lyijysulfidia. Jopa kolmasosa intialaisista kajaaleista sisälsi lyijyä vuonna 1995 tehdyssä tutkimuksessa (Al-Saleh & Khalil & Taylor 1995). Silmien ympärille laitettavan kajaalin käyttö on yhteydessä lasten kohonneeseen lyijypitoisuuteen veressä ja joidenkin tutkijoiden mukaan myös alhaiseen hemoglobiiniin. Pienikin lyijyaltistus on todella vaarallinen pienille lapsille ja

voi aiheuttaa jopa keskushermostovaurioita. Lyijyttömiäkin vaihtoehtoja pidetään haitallisina. Lääkärit eivät suosittele vauvojen ja pienten lasten silmiin mitään kajaalia, sillä ne aiheuttavat silmien vuotamista, kutinaa, allergioita, infektoita ja kyynelkanavien tukkeutumista. Kajaalin levittäminen likaisilla käsillä tai terävillä kynsillä on myös vaaraksi pienten vauvojen silmille. (Goswami 2013.)

5.3 Vanhempien jaksaminen: ”Elämäni vaikeimmalla hetkellä toivoin, että äitini olisi ollut vierelläni”

Ollessamme Sangitan ja vauvojemme kanssa shoppailemassa Pokharan kaduilla monta tuntia, puhuimme siitä, miten rankkaa on olla äiti. Kyselin, millaista on ollut asua appivanhempien luona, jonne Sangita muutti heti naimisiin mentyään. Sangita kertoi, että perhe on mukava ja elämä on helppoa, koska puolison äiti ja kotiapulainen auttavat häntä. Sangita oli nyt ensimmäistä kertaa yksin vauvansa kanssa useamman päivän ollessaan kanssani hotellissa vierekkäisissä huoneissa. Hän kertoi, että yksin oleminen tuntuu todella raskaalta, vaikka tein tietenkin parhaani auttaakseni häntä. Sangita ikävöi äitiään, joka oli auttanut häntä vauvan kanssa edellisinä viikkoina heidän vietettyään juhlapyyhiä Sangitan lapsuudenperheen luona Katmandussa. Sangita kertoi, että toiselle puolelle Nepalia muuttaminen oli vaikeaa, mutta hän on onnellinen. Kysyin, onko hän löytänyt äitikavereita uudelta paikkakunnalta. Kavereita ei kuulemma tarvita, sillä hänellä on puolison perhe ympärillään ja anoppi on hänelle läheinen. Sangitan ystävät asuvat Katmandussa, josta hän on kotoisin. Kerroin vauvakerhoista, joita Suomessa on, mutta sellaisia ei kuulemma ole Nepalissa.

Sangitan perhe edustaa perinteistä eteläaasialaista patrilokaalista asumismuotoa, jossa nuori vaimo, buhari, muuttaa sulhasen perheen luokse ja lapset kasvatetaan monen aikuisen voimin laajennetussa perheessä. (ks. sivu 15) Modernimpaa, ehkäpä nepalilaista nykymallia Sangitan tilanteessa ilmentää se, että hän pitää edelleen paljon yhteyttä omaan äitiinsä ja viettää välillä oman lapsuudenperheensä luona pitkiäkin aikoja lapsensa kanssa. Hän on kuitenkin todella läheinen miehensä perheen kanssa ja kokee heidän luonaan asumisen positiivisena asiana, vaikka joutuikin muuttamaan kauas kotipaikkakunnaltaan.

Tämä laajennetun perheen mahdollisuus puuttuu Suomessa asuvilta informanteilta. Ehkä kipeimmäksi teemaksi tekemissäni haastatteluissa nousi tunne, että äiti tai perhe on jäänyt ”ihan yksin”. Kokemus avun puutteesta toistui jokaisessa haastattelussa jollain tavalla. Haastattelemani äidit olivat saaneet eri tavalla apua riippuen siitä, oliko isovanhempia päässyt käymään Suomessa. Isovanhempien, etenkin oman äidin, kaipuu oli suuri, mikä ilmenee seuraavasta kenttäpäiväkirjan otteista:

Synnytys oli ollut todella hankala. Priyanka olisi kaivannut äitiään mukaan, mutta koronapandemian takia kummankaan vanhemmat eivät olleet päässeet tulemaan Suomeen. Priyankan mukaan äiti olisi ymmärtänyt kaiken sanomattakin, hänelle olisi voinut puhua suodattamatta mitään ja äiti olisi neuvonut Priyankaa kaikessa. ”Elämäni vaikeimmalla hetkellä toivoin, että äitini olisi ollut vierelläni”, Priyanka sanoi. (Ote kenttäpäiväkirjasta, elo-syyskuu 2022)

Vaikean raskauden ja synnytyksen jälkeen Amrita oli ollut niin väsynyt, että hän ei olisi jaksanut tehdä mitään muuta kuin imettää vauvaa. Amritan äiti oli hoitanut esikoisen kanssa ”lähes kaiken” siihen asti, kun he olivat muuttaneet Suomeen. Toisen lapsen kohdalla äiti oli tullut Suomeen kuukautta ennen vauvan syntymää ja oli ollut täällä yhteensä kolme kuukautta, maksimiajan minkä turistiviisumilla saa Suomessa olla. Hän oli auttanut aluksi kaikessa, mikä oli tuntunut pelastukselta perheelle. Amritan lause äidin lähdöstä jäi haastattelusta vahvasti mieleeni, sillä se tuli todella tunteella: ”kun äiti sitten lähti Suomesta niin tuntu ihana että mulla meni käsi rikki”. Hän oli itkenyt paljon ja ajatellut, että ei pärjää. Amrita kuvailee, että pärjäsi, koska hänellä oli hyvä mies, joka teki toisen työn kotona töistä tultuaan ja hoiti iltaisin kaiken. He eivät olleet saaneet mitään lastenhoitoapua melkein kolmeen vuoteen, kunnes nyt miehen äidin tultua Suomeen.

Suurin osa perheistä koki ratkaisevana keinona vanhempien jaksamisen kannalta juuri isovanhempien avun, vaikka elivät Suomessa ydinperheessä. Amritan äidin lähdön myötä tunne siitä, että ”käsi meni rikki” viittaa siihen, että yksin jääminen ilman apua vauvan kanssa meinasi viedä toimintakyvyn täysin. Amrita kertoi minulle haastattelussa tuttavistaan, joiden isovanhemmille ei ollut myönnetty viisumia Suomeen. Perhe oli soittanut monta kertaa Maahanmuuttovirastoon ja yrittänyt muuttaa päätöstä, mutta viraston virkailijan mukaan he eivät tarvitse isovanhempia Suomeen, sillä Suomessa saa kotipalvelua, jos tarvitsee apua lastenhoidossa. Amrita selitti tuohtuneesti, että pari tuntia viikossa kotipalvelua ei auta mitään eikä ole

sama asia, kuin isovanhempien tulo auttamaan ja todella olemaan läsnä. Hän oli kokenut itsensä onnekaaksi, kun hänen äitinsä pääsi Suomeen toisen lapsen synnyttyä. Amrita kertoi myös, että vaikka isovanhemmat olivat päässeet Suomeen, iäkkäät vanhemmat tarvitsevat jonkun nuoremman nepalilaisen auttamaan lennoilla, joten viisumistakin monta päivää alusta ja lopusta oli mennyt siihen, että Facebook-ryhmästä löytyi joku englantia osaava, joka oli tulossa Suomeen tai menossa Nepaliin samaan aikaan.

Toisaalta appivanhempien tulo Suomeen voi olla perheelle myös kuormittavaa. Ishan appi ja anoppi tulivat auttamaan toisen lapsen synnyttyä vain kolme päivää synnytyksen jälkeen. Isha meni miehensä kanssa naimisiin Suomessa, joten hän tuskin tunsii appivanhempiaan. Ishalla oli ollut vaikea synnytys, joka oli päätynyt sektioon ja synnytyksen jälkeen hän oli ollut ”täysin maassa ja tunnemylläksässä”, eikä olisi kaivannut tuntemattomia appivanhempia silloin kotiinsa. Isovanhemmat olivat auttaneet vanhemman, silloin alle 4-vuotiaan lapsen hoidossa, mutta heidän läsnäolonsa Isha oli kuitenkin kokenut enemmän haittana kuin hyötynä. Ishalle toisen lapsen syntymä oli ollut jaksamisen kannalta paljon raskaampi, sillä hänen puolisonsa oli joutunut keskittymään perheen vanhempaan lapseen, joka myös kaipasi huomiota. Isha ei ollut saanut mieheltään apua samalla tavalla kuin ensimmäisen lapsen kohdalla.

Puolisoiden rooli perheessä on ollut ratkaisevan tärkeä. Kuten Amrita aiemmassa otteessa kuvasi, hänen miehensä oli tehnyt ”toisen työpäivän” kotona hoitaessaan kaikki kotityöt ja osallistuu vauvan hoitoon. Myös Priyanka kuvasi, että hänen miehensä oli ollut vauvan synnyttyä suuri tuki niin sairaalassa kuin kotona uuden elämän alussa. Taran mies oli saanut Nepalista paljon ohjeita, miten Taraan pitää hieroa, ruokkia ja lääkittää synnytyksen jälkeen. Anika kuvasi heidän olevan miehensä kanssa tasa-arvoisia vanhempia, jotka kantavat vastuun yhdessä.

Henkisen jaksamisen kannalta neuvolan tärkeys nostettiin esiin. Priyankalle alku vauvan kanssa oli ollut todella rankka fyysisesti ja henkisesti. Neuvola oli ollut tärkeä asia, sillä siellä oli huolehdittu vanhempien jaksamisesta ja kysytty säännöllisesti, miten he voivat. Priyankan mielestä on hyvä, että joku tapaa perhettä säännöllisesti ja huomaa, jos vanhemmat eivät voi hyvin. Hänelle itselleenkin oli tarjottu neuvolasta myös ammatillista keskusteluapua, mutta hän koki paremmaksi keskustella puolison ja ystävien kanssa. Priyanka kuvailee, että neuvolan

terveydenhoitajan kanssa keskusteleminen oli hänelle ”keskusteluterapiaa” ja neuvola onkin hänen mielestään yksi parhaista asioista Suomessa.

Toisin kuin muut informantit, Isha taas on kokenut, että neuvola on ensisijaisesti lasta varten ja tuki vanhempien jaksamiselle on jäänyt puuttumaan. Keskustelimme paljon oman ajan tärkeydestä ja sen saamisen hankaluudesta. Isha kertoi, että lukuun ottamatta appivanhempien apua lasten ollessa vastasyntyneitä, hänen perheensä ei ole saanut juuri mitään lastenhoitoapua eikä Isha ole tiennyt, mistä he voisivat sellaista pyytää. Ishan mukaan etenkin pariskunnan yhteinen aika on jäänyt täysin pois elämästä etenkin toisen lapsen synnyttyä, kun sukulaisia ei ole lähellä ja lasten päiväkotiaika kuluu pelkästään töiden tekemiseen. Ystäviltä on kysytty apua lähinnä todellisissa hätätilanteissa, mutta ei ”vain rentoutuakseen”. Tänä aikana alkoi myös koronapandemia, jonka aikana nuorempi lapsi ei nähnyt paljon perheen ulkopuolisia ihmisiä, minkä vuoksi hoitajien kanssa oleminen on hankalampaa. Isha kokee myös, että pandemia heikensi heidän ystäviensä muodostamaa yhteisöä, joka oli ennen korona-aikaa ollut huomattavasti tiiviimmin tekemisissä ja lapset olivat joskus vierailleet toistensa luona myös ilman vanhempia, mikä antoi vanhemmille vapaa-aikaa.

Informanttieni jakamat kipeät kokemukset yksinäisyydestä ja väsymyksestä vanhepina kuvastavat mielestäni seurauksia muutoksesta, joka perhemallissa on tapahtunut nopeasti yhden sukupolven aikana näiden pariskuntien kohdalla. Tämä aiheuttaa kipuilua siitä, että toisaalta perheissä yhtäaikaisesti rakennetaan modernia ydinperheen mallia, mutta koetaan vahvaa kaipausta laajennetun perheen tuomaa apua ja tukea kohtaan. Kun laajennetun perheen mallista on siirrytty ydinperhemalliin ilman sukulaisia lähettyvillä, perheet ovat luonnollisesti hyvin yksin. Yhteiskunnan mahdollisuudet tukea perheitä ovat rajalliset, melko ylikuormitetut ja ne eivät ehkä edes ole perheen tiedossa, jos esimerkiksi neuvolasta ei ole neuvottu hakemaan tiettyjä tukimuotoja. Etenkin ennaltaehkäisevää apua, kuten lastenhoitoapua vanhempien yhteisen ajan takaamiseksi voi olla vaikeaa saada, vaikka mahdollisuus olisikin tiedossa. Ystäviltä avun pyytäminen vaatii rohkeutta, mikä nousi haastatteluissa esiin esimerkiksi kokemuksena, ettei halua häiritä ystäviä tai osaa pyytää apua vain todellisissa hätätilanteissa.

6 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassani olen tarkastellut sitä, millaisia kokemuksia Suomessa asuvilla eteläaasialaisilla on äitiyspakkauksesta ja perhe-elämän rakentamisesta Suomessa. Tarkastelin aluksi äitiyspakkauksen merkitystä, joka ilmeni naisten muistoista äitiyspakkauksen valinnasta äitiysavustukseksi, pakkauksen avaamisesta ja lempituotteista. Äitiyspakkaus on lisännyt näiden naisten kuuluvuuden ja osallisuuden tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan, mikä ilmeni ylpeytenä suomalaisesta keksinnöstä, äitiyspakkauksen pitämisestä valtion vastalahjana verojen maksamisesta ja kokemuksina yhdenvertaisuudesta, kun omilla lapsilla on ollut samanlaisia vaatteita käytössä kuin muillakin Suomessa syntyneillä saman vuoden lapsilla. Näin ollen äitiyspakkaus toi esille myös äitien neuvotteluita yhteenkuuluvuudesta ja suomalaisuudesta ja toisaalta haluttiin osoittaa integroitumista Suomeen. Lempituotteet olivat jääneet äitiyspakkauksesta vahvasti mieleen ja tuotteita oli käytetty monipuolisilla tavoilla, mikä kertoo tuotteiden suuresta merkityksestä ja tarpeellisuudesta kekseliäisiinkin tarkoituksiin.

Neuvotteluissa tavoista ja traditioista nousi esiin kapinallisuutta oman kulttuurin tapoja kohtaan, mikä ilmeni esimerkiksi pahan silmän tai kylmentävien ruokien tuomitsemisena hölynpölyksi, mutta yhtäaikaisesti jotkut suomalaisten perheiden tavat, kuten lasten opettaminen aikaisin itsenäiseksi nukkumisessa ja syömisessä saatettiin kokea vieraana. Suomalaisten lasten aikainen itsenäistyminen aiheuttaa ihmetystä, vaikkakin esimerkiksi sormiruokailuun halutaan opettaa lapsia nykyisin niin Suomessa kuin Nepalissa. Äidit tunnistivat eroja suomalaisten ja eteläaasialaisten lasten kasvatuksessa eri tavoin, osa luetteli eroja paljonkin, kun taas joidenkin mielestä eroja ei ole. Omassa aineistossani tähän vaikutti se, kuinka kauan äidit olivat asuneet Suomessa. Lyhyimmän ajan Suomessa asunut äiti oli huomannut eniten eroja ja koki myös saavansa eniten keskenään ristiriitaisia neuvoja Suomesta ja Nepalista. Lopulta äidit ovat poimineet itselleen sopivat käytännöt Etelä-Aasiassa ja Suomessa asuvien ystävien ja sukulaisten sekä neuvolan antamien ohjeiden välillä.

Kokemuksiin äitiydestä Suomessa vaikuttavat oman aineistoni perusteella vahvasti Suomeen muuton myötä tapahtunut perhemallin nopea muutos laajennetusta perheestä ydinperheeseen. Ydinperheessä eläminen ei toki ole aivan epätavallista Nepalissakaan, mutta Suomessa

asuvilta perheiltä sukulaisten konkreettinen apu puuttuu kokonaan lyhyitä isovanhempien vierailuita lukuun ottamatta. Tämä on johtanut vanhempien väsymykseen ja tunteeseen siitä, että he ovat perhearjessaan yksin. Tukea ja apua oli joissain tapauksissa saatu jonkin verran ystäviltä, mutta kynnyks pyytää apua on ollut korkea. Yhteiskunnan antamaa tukea naiset pitivät riittämättömänä, sillä kotipalvelu on hetkittäistä apua ja päiväkotia auttaa vanhempia vain käymään töissä. Aineistoni äidit kaipasivat omaa ja yhteistä aikaa puolisonsa kanssa, jota on käytännön syistä hyvin vaikeaa järjestää pikkulapsiarjessa.

Tutkielmani haastatteluaineisto on melko pieni, mutta kenttätyöjakso Nepalissa teki aineistosta ja tulkinnasta syvällisempää. Oma autoetnografinen Nepalin matkani teki konkreettisiksi monet asiat, joita olin aiemmin haastatteluissa kuullut, eli kenttätyö onnistui kontekstoimaan Suomessa kerättyä aineistoa. Analyysivaiheessa pohdin, että useampi tapaaminen ja syvempi tutustuminen informanttien kanssa eli vielä etnografisempi ote myös Suomen päässä olisivat voineet olla hyödyksi. Tutkimuskysymykseni tarkentui matkan varrella, joten jälkeen päin ajatellen esimerkiksi joitain perhemalliin liittyviä kysymyksiä jäi kysymättä informanteiltani. Tässä olisi siten myös jatkotutkimusmahdollisuuksia. Olisi mielenkiintoista syventyä tarkemmin esimerkiksi perheiden sukupuolirooleihin ja niiden muutokseen, joista keskusteltiin pidemmin vain yhdessä tekemistäni haastatteluista. Koska tutkielmani aineistoon kertyi materiaalia vain äideiltä, myös isien näkökulma voisi jatkotutkimuksessa olla tarpeen. Äidit kertoivat avoimesti muun muassa omista yksinäisyyden kokemuksistaan vanhempana, joten olisi kiinnostavaa tutkia, onko myös isillä vastaavia kokemuksia väsymyksestä ja yksin pärjäämisestä, vai valuuko taakka vahvasti juuri äitien harteille.

Äitiyspakkaus onnistuu siis siinä mihin se on alun perin kehitettykin – auttamaan perheitä suuressa elämänmuutoksessa pienen ihmisen liittyessä perheeseen ja yhdenvertaistamaan kaikkia Suomessa asuvia vanhempia. Kokemukset äitiyspakkauksesta olivat positiivisia ja perheiden hyvinvointia ja osallisuutta lisääviä. Tuotteet oli koettu tarpeellisiksi ja äitiyspakkauksen merkitys oli suuri niin vauva-arjen kannalta kuin syvemmältä merkitykseltään. Äitiyspakkauksen kautta perheet juurruttivat itseään suomalaiseen yhteiskuntaan ja perheidealeihin. Perhe-elämän rakentaminen Suomessa on vaatinut ja vaatii edelleen perheitä käymään neuvotteluita esimerkiksi lasten kasvatuksen käytännöistä ja perhemallin muutoksen tuomista

haasteista, jotta vanhemmat jaksaisivat arjessaan huolehtia lapsista, kodista ja itsestään ilman laajennetun perheen apua. Vaikka oman tutkielmani punainen lanka oli välillä kadoksissa ja äitiyspakkauksen merkitys tutkimukselle epäselvä, olen tyytyväinen, että pysyin valitsemissani langoissa ja sain punottaa niistä loppujen lopuksi kokonaisen peiton.

Kiitän kaikkia kotinsa ovet avanneita informanttejani siitä, että kerroitte kokemuksistanne ja vaikeistakin tunteistanne minulle avoimesti. Suuri kiitos myös Nepalissa tapaamilleni ihmisille ja erityisesti sukulaisille, jotka osoittivat loputonta vieraanvaraisuuttaan. Olen kiitollinen myös perheelleni, rakkaalle tyttäreni ja ystäväilleni, jotka olemassaolollaan ja kannustuksellaan mahdollistivat etnografiani valmistumisen. Lämpimät kiitokset myös ohjaajilleni Susanne Dahlgrenille ja Tanja Vahtikarille sekä Kansan sivistysrahastolle pro graduni tukemisesta apurahalla Työväen kukkasrahastosta.

7 Lähteet

Kirjalliset lähteet

Alasuutari, Maarit (2003) *Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa*. Kolmas painos. Helsinki: Gaudeamus.

Benjamin, Walter (1969) *Paris: Capital of the Nineteenth Century*. *Perspecta* 12, 165–172.

Bhopal, Kalwant (1998) *South Asian women in East London: Motherhood and social support*. *Women's Studies International Forum*, 21(5), 485-492, [https://doi.org/10.1016/S0277-5395\(98\)00067-3](https://doi.org/10.1016/S0277-5395(98)00067-3).

Brunson, Jan (2016) *Planning Families in Nepal: Global and Local Projects of Reproduction*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Colomina, Beatriz (1992) *The Split Wall: Domestic Voyeurism*. Teoksessa Beatriz Colomina & Jennifer Bloomer (toim.) *Sexuality & Space*. Princeton: Princeton Architectural Press, 73–128.

Craft-Rosenberg, Martha & Pehler, Sheller-Rae (2011) *Hinduism's Influence on Health in the Family*. In *Encyclopedia of Family Health*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

Dahlgren, Susanne (2008) *The Incomplete Family: Ethnographic Explorations on Domestic Relations in Aden*. *Hawwa (Leiden)*. [Online] 6 (1), 75–101.

Das Gupta, Monica (1995) *Lifecourse Perspectives on Women's Autonomy and Health Outcomes*. *American Anthropologist* 97 (3): 481–49.

Erkintalo, Henna (2012) *Suomeen muuttaneiden äitien kokemuksia maahanmuutosta, äitiydestä ja tuesta*. Sosiaalityön pro gradu- tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Grönfors, Martti (1982) *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Helsinki: WSOY.

Gurung, Shobha (2015) *Nepali migrant women: resistance and survival in America*. Ensimmäinen painos. Syracuse, New York: Syracuse University Press.

Hays, Sharon (1996) *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven and London: Yale University Press.

Hofstede, Geert (1991) *Cultures and organizations: software of the mind*. London: McGraw-Hill.

Holy, Ladislav (1996) *Anthropological perspectives on kinship*. London: Pluto Press.

Huttunen, Laura (2010) Tiheä kontekstointi: Haastattelu osana etnografista tutkimusta. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 2010.

Huttunen, Laura & Homanen, Riikka (2017) Etnografinen haastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna, (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Hänninen, Sisko-Liisa (1965) *Kättilötyön vaiheita*. Helsinki: Kustannusyhtiö Otava.

Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Kinni, Riitta-Liisa & Puurunen, Piia (2021) *Tutkimusetiikka tieteellisen tutkimuksen erottamattomana osana*. 29 (4), 313–314. Jyväskylä: Janus.

Kuula, Arja (2011) *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. 2. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Lehtimäki, Anna-Liisa (1946) *Äitiysavustus*. Finnish Yearbook of Population Research, 1, 138–153.

Liechty, Mark (2003) *Suitably modern: making middle-class culture in a new consumer society*. Princeton: Princeton University Press.

Malkki, Liisa & Huttunen, Laura (2012) *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike*. Tampere: Vastapaino.

Martikainen, Tuomas & Gola, Lalita (2007) Intian Niemimaalta muuttaneiden naisten käistyk-
siä perheestä ja sukupuolirooleista. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja
(toim.) 2007: *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen
julkaisusarja D 46. Helsinki: Väestöliitto. 88–104.

Mauss, Marcel, Nurmiainen, Jouko & Hakapää Jyrki (1999) *Lahja: vaihdannan muodot ja peri-
aatteet arkaaisissa yhteiskunnissa*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Miller, Daniel (2010) *Stuff*. Cambridge: Polity Press.

Nichter, Mark & Nichter, Mimi (1996) *Anthropology and International Health: South Asian
Case Studies*. London: Taylor & Francis Group.

Park, So Hyun, Patil, Crystal & Norr, Kathleen (2016) *Korean Immigrant Motherhood*. *Family &
Community Health*, 39 (1), 3-12.

Pool, Robert & Geissler, Wenzel (2005) *Medical anthropology*. Maidenhead: Open University
Press.

Rastas, Anna (2005) Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna,
Tiittula, Liisa, Aaltonen, Tarja, Alastalo, Marja, Rastas, Anna & Tienari, Janne & Vaara, Eero ym.
(2005) *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa & Aaltonen, Tarja & Alastalo, Marja & Rastas, Anna & Tienari, Janne & Vaara, Eero (2005) *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Särkelä, Sanna (2013) *Vaiippoja ja valistusta: Äitiyspakkauksen näkyvä ja näkymätön sisältö*. Kansantieteen pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.

Törrönen, Jukka (2017) Virikehaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Uuksulainen, Riikka (2008) Äitijumalattaret ja naisten rituaalit. Kurkistus kansanhindulaisuuteen. Teoksessa Tamminen, Tapio (toim.) *Guruja, joogeja ja filosofeja: Intian filosofiaa*. Juva, WSOY.

Digitaaliset lähteet

Allendorf, Keera & Pandian, Roshan K. (2016) The Decline of Arranged Marriage? Marital Change and Continuity in India. *Population and development review*. [Online] 42 (3), 435–464.

Al-Saleh I, Khalil MA, Taylor A. (1995) Lead, erythrocyte proto-porphyrin, and haematological parameters in normal maternal and umbilical cord blood from subjects of the Riyadh region, Saudi Arabia. *Arch Environ Health*. 1995;50:66–73. doi: 10.1080/00039896.1995.9955014.

American Anthropological Association (1998) Code of Ethics. Haettu osoitteesta <https://s3.amazonaws.com/rdcms-aaa/files/production/public/FileDownloads/pdfs/issues/policy-advocacy/upload/ethicscode.pdf>. [Viitattu 17.11.2022.]

Goswami Krishnajyoti (2013) “Eye cosmetic 'surma': hidden threats of lead poisoning.” *Indian Journal of Clinical Biochemistry*. Jan; 28(1):71-3. [Viitattu 17.11.2022.]

Haataja, Anita & Koskenvuo, Karoliina (2.6.2017) Äitiyspakkaus mullisti terveyden seurannan. Sosiaalivakuutus.fi. Haettu osoitteesta <https://sosiaalivakuutus.fi/aitiyspakkaus-mullisti-aitien-terveyden-seurannan/>. [Viitattu 28.10.2021.]

Heinonen, Hannamari (2017) Äitiyspakkauskyselyn tuloksia. Haettu osoitteesta <https://www.slideshare.net/kelantutkimus/itiyspakkauskyselyn-tuloksia> [Viitattu 28.10.2021.]

Hytönen, Johanna (22.1.2021) Äitiyspakkaus näyttää suuntaa – miten vastuullisuus toteutuu viiden miljoonan hankinnassa? Sosiaalivakuutus.fi. Haettu osoitteesta <https://sosiaalivakuutus.fi/kelan-aitiyspakkaus-nayttaa-suuntaa-%E2%80%92-miten-vastuullisuus-toteutuu-viiden-miljoonan-hankinnassa/>. [Viitattu 28.10.2021.]

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 11.11.2022.]

Lee, Helena (4.6.2013) Why Finnish babies sleep in cardboard boxes. BBC News. Haettu osoitteesta <https://www.bbc.com/news/magazine-22751415>. [Viitattu 28.10.2021.]

Meskus, Mianna (2019) Väestöpolitiikka ilmastokriisin ajan Suomessa – mitä historia meille opettaa? Ilmiömedia.fi. Haettu osoitteesta <https://ilmiömedia.fi/artikkelit/vaestopolitiikka-ilmastokriisin-ajan-suomessa-mita-historia-meille-opettaa/>. [Viitattu 12.4.2023.]

Myöhänen, Ulriikka (18.2.2020) Joka päivä yli tuhat nuorta nepalilaista lähtee töihin ulkomaille – moni pelkää jo lähtiessään joutuvansa hyväksikäytetyksi. Yle.fi. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11210476>. [Viitattu 17.1.2022.]

Oakley, Nicola (30.6.2016) Mums in UK to be given cardboard boxes for newborn babies to sleep in – and they could save lives. Mirror. Haettu osoitteesta <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/mums-uk-given-cardboard-boxes-8314877>. [Viitattu 28.10.2021.]

Peteri, Virve. Tilat ja esineet aineistona. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/tilat-ja-esineet-aineistoina/>>. [Viitattu 28.10.2021.]

Sihvonen, Ella (2016) Intensiivisyyden vaatimus tekee vanhemmuudesta hektisen projektin. Haettu osoitteesta [<https://www.perheyhteiskunta.fi/2016/06/08/intensiivisyyden-vaatimus-tekee-vanhemmuudesta-hektisen-projektin/>] [Viitattu 30.11.2022.]

STM (Sosiaali- ja terveysministeriö), Osallisuuden edistäminen. Haettu osoitteesta [<https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>] [Viitattu 3.3.2023.]

Today's Parent (27.5.2019) Have you signed up for a free baby box?

Finnish baby boxes are becoming a big trend in Canada. Haettu osoitteesta <https://www.todaysparent.com/baby/have-you-signed-up-for-a-free-baby-box/>. [Viitattu 16.2.2023.]

Vahtikari, Tanja (29.6.2021) Finns start life safe and sound with a baby box from the government. Psyche. Haettu osoitteesta <https://psyche.co/ideas/finns-start-life-safe-and-sound-with-a-baby-box-from-the-government>. [Viitattu 28.10.2021.]

Vahtikari, Tanja (2023) Reminiscing about the baby box as complex nostalgia: Formulating experiences of parenthood and belonging in the context of the Finnish welfare-state nation, vertaisarviossa.

Venkatraman, Sakshi (6.10.2021) Brown, Desi, South Asian: Diaspora reflects on the terms that represent, erase them. Haettu osoitteesta: <https://www.nbcnews.com/news/asian-america/brown-desi-south-asian-diaspora-reflects-terms-represent-erase-rcna1886>. [Viitattu 2.2.2023.]

THL.fi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos), Käsitteet. Haettu osoitteesta:

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>. [Viitattu 3.3.2023.]

Tilastokeskus, Väestörakenne. Haettu osoitteesta: https://vertinet2.stat.fi/verti/graph/viewpage.aspx?ifile=quicktables/maahanmuuttajat/synt_1&lang=3&rind=161&gskey=2&mover=no. [Viitattu 21.4.2023.]

World Population Review: Hindu Countries. Haettu osoitteesta: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hindu-countries>. [Viitattu 26.1.2022]

Kuvat

Kuvat äitiyspakkauksesta:

Veikko Somerpuro

©Kela Osoitteessa: <https://www.kela.fi/edelliset-aitiyspakkaukset>

Kuva uudistuneesta äitiyspakkauksen opasvihkosesta: Tanja Karhu, Porvoon Kirjakeskus.

Muut kuvat itse ottamiani.

8 Liitteet

Suostumuslomake

Olen Tampereen yliopiston opiskelija yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmassa. Teen pro gradu- tutkielman eteläaasialaisten vanhempien kokemuksista äitiyspakkauksesta ja vanhemmuuden rakentamisesta Suomessa. Etsin haastateltavaksi Etelä-Aasian maista (Intia, Nepal, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Bhutan) Suomeen muuttaneita naisia ja miehiä, jotka ovat saaneet Suomessa lapsen ja valinneet äitiysavustukseksi äitiyspakkauksen.

Pro gradu- tutkielmaani ohjaa Tampereen yliopiston sosiaalianthropologian yliopistonlehtori Susanne Dahlgren. Aineisto nauhoitetaan ja sen jälkeen anonymisoidaan niin, että siitä tai valmiista tutkielmasta ei voi tunnistaa haastateltavien henkilöllisyyttä. Haastateltavien henkilötiedot poistetaan viimeistään 31.12.2022. Anonymisoitua aineistoa säilytetään korkeintaan 31.12.2024 asti, jolloin se viimeistään tuhoetaan.

YHTEYSTIETONI OVAT

Maiju Remes
maiju.remes@tuni.fi

TUTKIMUKSEN ESITTELY

Pro gradu- tutkielmani tarkoituksena on etnografisin menetelmin eli yhdessä keskustellen ja äitiyspakkauksen käyttöä seuraten luoda kuva tutkittavien kokemuksista äitiyspakkauksesta ja sen kautta vanhemmuuden rakentamisesta Suomessa. Minua kiinnostaa, millaisia merkityksiä äitiyspakkaukselle annetaan, kuinka hyödyllisenä se koetaan ja mitä siitä mahdollisesti puuttuu. Tutkin myös äitiyspakkauksen kautta sitä, millaiseksi oman vanhemmuuden rakentaminen on koettu ja mistä on saatu tukea ja apua.

INFORMOINTI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ

Olen saanut sekä kirjallista että suullista tietoa yllä kuvatusta tutkimuksesta ja mahdollisuuden esittää siitä kysymyksiä.

Olen saanut tiedon, että aineistoa (esim. nauhoitettua haastatteluani) käsitellään seuraavasti:

1. Aineiston salassapito turvataan niin, että aineistoa käsittelevä opiskelija allekirjoittaa tämän suostumuksen ja hänen on siten suojattava aineisto ulkopuolisilta, eikä hänellä ole oikeutta kertoa kenellekään tutkimuskohteen / haastateltavan henkilökohtaisia tietoja.
2. Tutkimusraportissa (pro gradu- tutkielma) henkilökohtaiset tietoni muokataan muotoon, jossa nimeni, asuinpaikkakuntani, työpaikkani tai muut tunnistamisen mahdollistavat tiedot eivät käy ilmi.
3. Tutkielman tekemisen lisäksi aineistoa tarkastelevat tarvittaessa vain tutkielman ohjaaja sekä muut tutkielmaseminaariin osallistuvat opiskelijat. Tällöinkin varmistetaan, että

osallistujien identiteetti on suojattu (videomateriaalin kanssa pitää pyytää lupa käyttää tutkimustarkoituksiin, datasessioihin yms., joissa videokuvaa saa näyttää).

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä milloin tahansa syytä ilmoittamatta ja pyytää, että mahdollisesti jo nauhoitettu tai muuten tallennettu aineisto tuhoetaan.

Tutkimukseen osallistuvien henkilötietojen käsittelyperusteena on Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen mukaisesti yleistä etua koskeva tehtävä. Henkilötietoja ei luovuteta ulkomaille eikä tässä mainitsemattomille tahoille. Henkilötietoja säilyttää tutkimuksen tekijä vain tutkimuksen käynnissä olon ajan. Henkilötiedot tuhoetaan, kun aineisto on kerätty.

Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus pyytää tutkimuksen toteuttajalta itseään koskevia henkilötietoja sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista ja käsittelyn rajoittamista tai vastustaa käsittelyä sekä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen. Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus tehdä valitus valvovalle viranomaiselle. Henkilötietoja ei käytetä automaattisessa päätöksenteossa.

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISEEN

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Olen saanut tietoa tutkimuksesta kirjallisesti, ja minulle on annettu mahdollisuus keskustella ja esittää kysymyksiä tutkimukseen liittyvistä asioista.

Tutkimuksessa käsitellään henkilötietoja kuten nimi, ammattinimike, organisaatio ja sähköpostiosoite.

Antamani tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimusaineistoa ei luovuteta arkistoitavaksi tutkielman valmistumisen jälkeen.

_____ Suostun yllä kuvattuun tutkimukseen ja siihen, että haastatteluni tallennetaan ja sen jälkeen litteroidaan eli muutetaan tekstimuotoon.

_____ Minua on informoitu Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaisesta henkilötietojen käsittelystä ja sen perusteista koskien yllä kuvattua tutkimusta.

Päivämäärä _____

_____

Haasteltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelurunko

Äitiyspakkaus

1. Lämmittelyä: kuka olet, milloin olet muuttanut Suomeen ja mistä, maahanmuuton syy, montako lasta sinulla on ja minkä ikäisiä he ovat nyt?
2. Milloin sait äitiyspakkauksen? Olitko kuullut suomalaisesta äitiyspakkauksesta ennen? Oliko selvää, että otat pakkauksen eikä rahaa ja jos niin miksi? Muistatko, liittyikö siihen jotain odotuksia?
3. Muistatko sen hetken, pakkaus tuli, millaiset fiilikset oli? Avasitko pakkauksen yhdessä jonkun kanssa? Mikä oli ensimmäinen mielipide pakkauksesta, miellyttävätkö kuosit jne.?
4. Oliko kaikkien tarvikkeiden käyttötarkoitus heti selvä? Olisitko kaivannut enemmän opastusta tarvikkeiden käyttöön?
5. Mikä oli lempituote/tuotteet pakkauksesta?
6. Mitä ei tullut käytettyä? Oliko pakkauksessa jotain outoja tarvikkeita?
7. Mitä olisit kaivannut pakkaukseen, mitä siinä ei ollut?
8. Mitä äitiyspakkaukselle tehtiin, kun käyttö loppui? Esim. säilytitkö jotain?
9. Jos on useampi lapsi/lisää haaveissa, otitko/ottaisitko uudelleen pakkauksen vai rahan?
10. Jos kotimaassasi olisi äitiyspakkaus käytössä, millainen se voisi olla?

Vanhemmuus Suomessa

1. Miltä tuntui saada lapsi Suomessa? Kaipasitko kotimaahan, jännittikö esimerkiksi synnytys Suomessa vieraassa maassa, oliko kielimuuria tms.?
2. Miltä alku vauvan kanssa tuntui? Olisitko kaivannut enemmän apua? (sukulaiset mahdollisesti toisessa maassa?) Mistä apua ja neuvoja sai?
3. Mitä mieltä olet suomalaisesta neuvolajärjestelmästä, onko siitä ollut apua? Mistä sait eniten apua vauvan hoitoon (esim. sairaala, neuvola, sukulaiset, ystävät...)?
4. Oletko huomannut eroja suomalaisessa ja kotimaan vauvanhoidossa? Teitkö mahdollisista eroista huolimatta asiat enemmän suomalaisittain vai kotimaan tapojen mukaan?
5. Millaisena koit sen, että esim. aiemmilta sukupolvilta kotimaasta ja Suomesta esim. neuvolasta tuli (mahdollisesti) erilaisia ohjeita? Miten teit ratkaisut eri ohjeiden välillä? Oliko vaikeaa tietää, miten kuuluisi tehdä?

6. Millaiset välit sinulla on omiin ja puolison sukulaisiin, esimerkiksi appivanhempiin?
7. Kommentoiko joku sinun vauvan hoidon tapoja? Esim. tuliko kotimaasta tai neuvolasta käskyjä tehdä jotain eri tavalla?
8. Koitko, että neuvolassa/sairaalassa kunnioitettiin mahdollisia erilaisia näkemyksiä ja vanhempien omaa harkintaa?
9. Mikä on ollut vaikeinta vanhemmuudessa tähän mennessä?
10. Tehdäänkö mielestäsi joitain asioita lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyen paremmin kotimaassa tai Suomessa?